

آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

جوانه

۶۲

رشد

samanketab.roshdmag.ir

فصلنامه تخصصی سامان دهی منابع آموزشی و تربیتی / زمستان ۱۳۹۷ / ۵۲ صفحه
برای ناشران، پدیدآورندگان، معلمان، مدیران مدارس، اولیا و کارشناسان آموزشی و پرورشی

ISSN1735-4862

فراگیر شدن آموزش های
مخرب ریاضیات

خوش بختی نسل ما و
بدبختی نسل امروز

مهر رضایت شرکت کنندگان
پای جشنواره شانزدهم

ما عالم
بارز و شهادت معانی دارد خاصه ای
بگمانی بی گمانی بی گمانی بی گمانی

فریدون مشیری:

ای باغِ پُرشا و ست اندیشه های ما

سپهرِ سحرگرا و تو اعجازِ ارفا

جان من تو هستی که راز هم جدا

ای خوب جاودانه ای و ست ای کما

کتابت
ای دوست
برگه های کتاب به شماره ی بال یابی بستند که روح ما را به عالم روشنیایی و سعادت پروازی درآوردند

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

آموزشی، تحلیلی و اطلاع‌رسانی

جوانه ۶۲

فصلنامه تخصصی سامان‌دهی
منابع آموزشی و تربیتی

سرمقاله

فرصت‌های برد - برد / فریبا کیا

نشست

فراگیر شدن آموزش‌های مخرب ریاضیات / سمیه میرزایی

ترجمه

آموزشی همه‌جانبه برای جهانی یکپارچه / نویسنده: ریچارد اچ. هرش - مترجم: طیبه الدوسی

گزارش

دانش‌آموز کتاب‌خوان کیمیاست / اصغر ندیری

گزارش

سفیران کتاب در مدرسه‌ها / اکرم عینی

مقاله

چگونه کتاب استاندارد بنویسیم؟ / زهره امینیان

یادداشت

بایدها و نبایدها در کتاب‌های آموزشی زبان عربی / عادل اشکبوس

یادداشت

استانداردنامه منابع آموزشی شیمی / محبوبه بیدمشکی، حسن حذرخانی

مقاله

فیلم آموزشی گران‌ترین رسانه یا ارزان‌ترین؟ / وحید گلستان

گفت‌وگو

عشق به کتاب در یک روستای پاک / حوری حسینی

یادداشت

تأثیر تغییر نظام آموزشی بر کتاب‌های آموزشی متوسطه دوم / گلاره کاشانیان

خوش‌بختی نسل ما و بدبختی نسل امروز / مه‌ری ماهوتی

نقد کتاب

از من نترسید / حمیدرضا داداشی

گنجینه‌هایی که به نمایش در می‌آیند / جواد رضاییان طرهبه

باهوش، رمانی انسانی و هوشمندانه / بهروز رضایی

کنکاشی اختیاری با لذت کشف نادانسته‌ها / سعید کفایتی

پرونده ویژه

تندیس‌هایی به بلندای همت پدیدآوردگان برترین کتاب‌های آموزشی و تربیتی / سمیه میرزایی

از نگاه برگزیده‌ها / مهتاب میرایی

مهر رضایت شرکت‌کنندگان پای جشنواره شانزدهم / نجمه آشتیانی

یک سر و گردن بالاتر از دیگران / دبیرخانه شانزدهمین جشنواره کتاب رشد

بازتاب خبری شانزدهمین جشنواره کتاب رشد

نگاهی به اختتامیه شانزدهمین جشنواره کتاب رشد

۲

مدیر مسئول:

محمد ناصری

۳

سردبیر:

فریبا کیا

شورای برنامه‌ریزی:

فریبرز بیات

۶

بهروز رضایی

دکتر محمود معافی

۹

ناصر نادری

محبت‌الله همتی

۱۲

حبیب یوسف‌زاده

مدیر داخلی:

مهتاب میرایی آشتیانی

۱۴

ویراستار:

بهروز راستانی

طراح گرافیک:

۱۷

سید جعفر ذهنی

کاریکاتورگیت:

۱۸

سعید رزاقی

عکاس

رضا بهرامی

۲۰

نشانی پستی دفتر مجله:

تهران، ایرانشهر شمالی، پلاک ۲۷۰

صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۶۵۸۵

۲۲

تلفن: ۸۸۳۰۶۰۷۱

دورنما: ۸۸۳۰۶۰۷۱

پیامک: ۳۰۰۰۸۹۹۵۱۸

۲۴

وبگاه: samanketab.roshdmag.ir

پیام‌نگار: javaneh@roshdmag.ir

۲۸

۳۶

فرصت‌های برد - برد

درسی کم‌اطلاعات و تعداد قابل توجهی از اولیا و متأسفانه برخی از معلمان، حل مسائل آموزشی را از کتاب‌های حل المسائل می‌جویند. سرمایه‌گذاران فراوانی ترجیح می‌دهند سرمایه‌های خود را در تولید منابع آموزشی غیراستاندارد هزینه کنند و در یغا رسانه‌ها - به بهایی ناچیز - به تبلیغ منابعی می‌پردازند که نه تنها سودی برای کاربر ندارند، که بافته‌های نظام تعلیم و تربیت را رشته می‌کند و هزینه‌های هنگفت و زمان بسیاری را که برای آن‌ها صرف شده است، به هدر می‌دهند و آینده‌ای را که قرار است توسط این تربیت‌یافتگان مدیریت شود، تباہ می‌سازند.

ملاحظه می‌شود که هم‌گام‌سازی و همراه‌سازی هر یک از نهادها نیازمند تلاش ویژه و راهبردها و برنامه‌های خاصی است. واحدهای مربوط در آموزش و پرورش اهتمام خود را بر این موضوع متمرکز کرده‌اند، اما برداشتن گام نهایی، همراهی دیگر نهادها و عزمی عمومی را می‌طلبد.

خودیا چنان کن سرانجام کار
تو خشنود باشی و ما رستگار

مصوبه ۸۲۸ «شورای عالی آموزش و پرورش»، نقطه عطفی در تاریخ آموزش و پرورش در مسیر پیوند بخش دولتی و غیردولتی، بهره‌گیری از ظرفیت‌های علمی و کارشناسی جامعه و قرار دادن آن‌ها در خدمت نظام تعلیم و تربیت به‌شمار می‌آید. این آیین‌نامه فرصت‌های بی‌شماری را در اختیار آموزش و پرورش و پدیدآورندگان منابع آموزشی و تربیتی قرار می‌دهد تا به کمک یکدیگر و هم‌افزایی توانمندی‌ها، گام‌هایی اساسی در جهت رشد علمی و معنوی نوباوگان ایران اسلامی بردارند و از این منظر به فرصت‌های برد - برد و منافع دو طرفه دست یابند. اما همه می‌دانیم، مهم‌تر از تصویب مصوبه، اجرایی کردن و اهتمام برای تحقق مفاد آن در همهٔ ساحت‌های آموزشی و تربیتی است.

ضمن ارج‌گذاری به تمام تلاش‌های گذشته برای تقریب دیدگاه‌ها و منافع این دو بخش، باید اذعان کرد که برگزاری جشنواره‌های کتاب رشد و کوشش برای دستیابی به استانداردهای قابل قبول در گزینش آثار برتر و تقدیر از آن‌ها، در این مسیر، از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده است. بنابر نظر سنجی‌های سال جاری و سال‌های گذشته، برگزاری این جشنواره ضمن تشویق پدیدآورندگان و دست‌اندرکاران عرصه تولید منابع آموزشی و تربیتی، نقش بسزایی در فرهنگ‌سازی و معرفی و شناخت متقابل پدیدآورندگان - مصرف‌کنندگان منابع آموزشی و تربیتی استاندارد داشته است. رضایت و تأیید ۸۵ درصد شرکت‌کنندگان در مراسم پایانی، کیفیت کلی برگزاری جشنواره و انتخاب آثار، مؤید این ادعاست.

با وجود این، مسائل حل نشده بسیاری هستند که گره‌گشایی از آن‌ها، عبور از این مسیر را آسان‌تر خواهد کرد. کماکان بخش اعظمی از ناشران از استانداردها و معیارهای تولید کتاب آموزشی و تربیتی مفید و حتی هدف‌ها و رویکردهای برنامه‌های

در نشست بایدها و نبایدهای کتاب‌های ریاضی مطرح شد:

فراگیر شدن آموزش‌های مخرب ریاضیات

آفت چرتکه

وی با تشریح چگونگی گسترش این نوع از آموزش ریاضیات گفت: «آفت چرتکه‌ها از شش سال پیش کشور را گرفته است. وقتی خبرهای خوش‌حال‌کننده کاذب از موفقیت یک دانش‌آموز در فلان مسابقات ریاضی در مالزی، یا موفقیت فلان دانش‌آموز در یکی دیگر از مسابقات کشورهای خارجی شنیده می‌شود، زمینه برای گسترش هر چه بیشتر این مؤسسه‌ها فراهم می‌آید.»

دکتر گویا تصریح کرد: «این مؤسسه‌ها فعالیت خود را از چند سال پیش در شهرهای کوچک آغاز کردند و امسال زمینه برای فعالیت آن‌ها در تهران فراهم شد. سؤال اینجاست: کسی که اصلاً تخصص لازم را ندارد، چگونه یک‌باره از یک شهر دور افتاده، دلش برای دانش‌آموزان ما می‌سوزد و چنین روش‌هایی را ترویج می‌دهد؟»

وی ادامه داد: «در بررسی فعالیت این مؤسسه‌ها باید متوجه نکاتی باشیم: اول اینکه آیا کسانی که این روش‌ها را ترویج می‌کنند، تخصص لازم را برای آموزش ریاضی دارند یا خیر؟ متأسفانه تخصص این افراد با کاری که انجام می‌دهند، هیچ ارتباطی ندارد. ما در مراجعه به پزشک متخصص برای سلامتی جسممان وسواس به خرج می‌دهیم، اما در مورد روحمان و آنچه یاد می‌گیریم حساسیت لازم را نداریم.»

این عضو هیئت علمی دانشگاه شهیدبهبشتی گفت: «دوم آنکه، این مدعیان، طرفداران و بارانی در سطح جهانی ندارند. استفاده از روش‌هایی مانند چرتکه در خیلی از کشورها، حتی کشوری مانند مالزی که خود جزو اشاعه‌دهندگان آن بوده‌اند، به دلیل کارآمد نبودنشان ممنوع شده است.»

وی با تشریح شگردهای مبلغان آموزش ریاضی به روش چرتکه و آموزش‌هایی از این دست تأکید کرد: «این افراد با این ادعا که چرتکه ذهن را قوی می‌کند و استفاده‌کنندگان از آن در رشته‌های تاپ دانشگاهی قبول می‌شوند! مردم را فریب می‌دهند. حال چگونه به یک‌باره روان‌شناسان تشخیص دادند

یادگیری ریاضی همواره یکی از دغدغه‌های والدین و دانش‌آموزان در طول سال‌های تحصیلی است. متأسفانه غالباً به دلیل به‌کارگیری روش‌های آموزشی سخت و خشک و ایجاد نشدن علاقه و انگیزه لازم در دانش‌آموزان، یادگیری ریاضی

در تمامی پایه‌های تحصیلی، برای دانش‌آموزان توأم با

استرس و نگرانی است. همین موضوع زمینه را برای تبلیغ انواع روش‌های آموزش ریاضی فراهم کرده است. از این‌رو، در کنار حجم انبوه فعالیت مؤسسه‌های آموزشی گوناگون، شاهدیم که از سطح مهدکودک تا مدرسه، افرادی با ادعای نابغه‌کردن بچه‌ها در یادگیری ریاضی، به دنبال اشاعه فعالیت‌های خود هستند. تبلیغاتی که در آن‌ها، هر یک از مبلغان خود را اولین و معمولاً تنهاترین مؤسسه نوع خاصی از آموزش ریاضی می‌داند که ضمن نابغه کردن فرزند شما، همه استعدادها و توانایی‌های او را به یکباره شکوفا می‌کند!

«چرتکه» یکی از این روش‌هاست که پیش از این مؤلفان کتاب‌های ریاضی دبستان نسبت به اختلال در یادگیری ریاضی دانش‌آموزانی که در کلاس‌های چرتکه شرکت کرده‌اند، هشدار داده‌اند. به اعتقاد صاحب‌نظران، این کلاس‌ها بر پایه روش تدریس کتاب‌های ریاضی در کشورهایی است که با کتاب‌های ریاضی کشور ما انطباق ندارند و به همین دلیل دانش‌آموزانی که در این کلاس‌ها شرکت می‌کنند، دچار اختلال یادگیری در درس ریاضی می‌شوند.

دکتر زهرا گویا، چهره برجسته آموزش ریاضی و استاد دانشگاه شهیدبهبشتی، در نشستی با عنوان «بایدها و نبایدهای کتاب‌های ریاضی» در «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی» سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی آموزش و پرورش که همراه با فریبا کیا، معاون دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی و تنی چند از معلمان ریاضی و کارشناسان این دفتر برگزار شد، با تأکید بر تأثیرات مخرب انواع روش‌های آموزشی، مانند چرتکه که در سال‌های اخیر رواج یافته است، به آسیب‌شناسی آن پرداخت.

این چهره برجسته آموزش ریاضیات کشور، با تأکید بر ایجاد انگیزه یادگیری ریاضی در دانش‌آموزان، گفت: «باید ریشه‌ها و زمینه‌های این بحران را تحلیل کرد. در سال ۱۳۶۳ درصد کمی از بچه‌ها به رشته ریاضی علاقه‌مند بودند. با ایجاد زمینه لازم و انگیزه در آن‌ها، میزان علاقه‌مندی به رشته ریاضی در دانش‌آموزان به مرز ۳۰ درصد رسید، اما اکنون باز هم در این زمینه دچار بحران هستیم.»

ضرورت هوشمندی مسئولان آموزش و پرورش و آگاه‌سازی آنان، به منظور برخورد با مبلغان روش‌های آموزشی فریب‌دهنده در ریاضیات، از نکات دیگری بود که دکتر گویا با تأکید بر آن افزود: «بسیاری از مسئولان از تأثیرات مخرب چنین روش‌هایی مطلع نیستند و از حرف‌های قشنگ خوششان می‌آید. ضمن ایجاد آگاهی لازم در مسئولان، باید جرئت‌مندانه به این افراد بگوییم که کارشناسان ما روش‌های شما را بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که به درد آموزش عمومی نمی‌خورد. اما متأسفانه اکنون جسارت لازم برای این برخورد وجود ندارد و همچنان ما خط قرمزی برای رد این ادعاها نداریم.»

وی تأکید کرد: «باید در مجامع علمی به طور جدی درباره این موضوع طرح مسئله کنیم و در سیاست‌گذاری‌ها نیز مقابل این افراد بایستیم. برای طرح مسئله می‌توانیم از ظرفیت سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی استفاده کنیم. برای مثال، ۳۶ مجله رشد در این سازمان منتشر می‌شود. باید از ظرفیت همه این مجله‌ها در اعلام یک فراخوان عمومی و اطلاع‌رسانی نسبت به تأثیرات مخرب این روش‌ها استفاده کنیم.»

که چرتکه، نیم‌کره راست و چپ مغز را با هم هماهنگ می‌کند؟! یا چگونه جامعه ما، عقب‌افتاده جسمی، روانی و ذهنی شد و روش‌هایی مانند محاسبه با چرتکه، معجزه‌گر شدند؟! سؤالاتی هستند که باید به طور جدی از مبلغان این روش‌ها پرسیده شود.»

به گفته این استاد دانشگاه، جامعه هدف این افراد والدین هستند؛ والدینی که متأسفانه به خیال خودشان، برای سرآمد شدن فرزندانشان هر قدر که لازم باشد، برای این کلاس‌ها هزینه می‌کنند.

حال بد ریاضی

دکتر گویا با انتقاد جدی و تند از گسترش این روش‌ها اظهار داشت: «به اعتقاد من، باید در یک فراخوان عمومی نسبت به گسترش فعالیت‌های مخرب این روش‌ها، بحران اعلام کنیم. من امسال به کنفرانس ریاضی درخواست دادم که یک سخنرانی عمومی داشته باشم در مورد آنکه: چرا حال ریاضی ایران بد است، و چرا حال علوم انسانی ایران بد است؟»

وی افزود: «زمانی استاد صافی از من پرسیدند که چرا هر چه ما برای درس‌های ریاضی و زبان خرج می‌کنیم، باز هم حال آموزش این رشته‌ها بد است؟ گفتم استاد، شما در ریاضی هر عددی را که جابه‌جا کنید، می‌توانید ادعا داشته باشید که یک کتاب جدید نوشته‌اید. در علوم انسانی هم هر واژه‌ای را که جابه‌جا کنید، می‌توانید ادعای نوشتن یک کتاب جدید را داشته باشید. به همین دلیل هر کس با هر ادعای نسنجیده و مخربی وارد این رشته‌ها می‌شود.»

دکتر گویا با نقد شیوه ارزشیابی نظام آموزشی کشور گفت: «متأسفانه شیوه ارزشیابی ما به گونه‌ای طراحی شده که به مبلغان و مدعیان انواع روش‌های آموزشی اجازه عرض اندام می‌دهد. از سوی دیگر، از آنجا که روش‌های آموزشی مانند چرتکه، دارای مهر خارجی است و ما هم بعضاً از محصولات خارجی در هر شکل آن استقبال می‌کنیم، این چنین در حال گسترش یافتن است. باید دید چه کسانی زمینه را برای تبلیغ و گسترش این روش‌ها در کشور فراهم می‌کنند.»

زاویه‌های پنهان تخریب

وی با تحلیل زاویه‌های پنهان تأثیرات مخرب این روش‌ها بر جریان آموزشی گفت: «متأسفانه اکنون بسیاری از این روش‌ها، از سوی مدارس خاص تبلیغ می‌شوند و از آنجا که این مدارس برای مدارس عادی الگوسازی می‌کنند، کم‌کم به همه جا نفوذ و سایر مدرسه‌ها را هم درگیر می‌کنند. به باور من باید آمایشی از سرزمین آموزش و پرورش انجام و ریشه‌یابی شود که آموزش‌های جانبی از چه زمانی شروع شده‌اند و چه چیزهایی به این جریان کمک می‌کنند که در همه جای آموزش و پرورش ریشه بدواند.»

دکتر گویا با بیان اینکه مبلغان این روش‌ها حتی ناشران خوش‌نام را هم گاهی فریب می‌دهند و این ناشران بدون داشتن آگاهی کافی، این روش‌ها را تبلیغ می‌کنند، گفت: «بررسی و هشدار نسبت به آفت روش‌های نادرست آموزش ریاضی باید از سطح بررسی توسط کارشناسان بالاتر رود و به سطح سیاست‌گذاران برسد. در کنار آن، انجمن روان‌شناسان ایران باید این ادعا را جدی بگیرد که می‌گویند: محاسبه ذهنی نیم‌کره چپ و راست مغز را با هم هماهنگ می‌کند. این ادعا را شاید والدین به راحتی بپذیرند، اما یک روان‌شناس باید صدها دلیل بیاورد که این ادعا صحیح است یا غلط. مدعیان چنین ادعایی تاکنون یک مقاله علمی مرتبط برای اثبات ادعای خود نداشته‌اند.»

به دنبال نابغه پروری

وی با تشریح عوامل زمینه‌ساز گسترش این روش‌ها گفت: «نابغه پروری یکی از مهم‌ترین این عوامل است. نابغه پروری به قدری برای جامعه ما اهمیت دارد که مبلغان انواع روش‌های آموزش ریاضی، با سوءاستفاده از این نقص فرهنگی که ما متأسفانه به آن مبتلا هستیم، این طور به والدین القا می‌کنند که فرزندان‌شان با استفاده از این روش‌ها نابغه می‌شوند. پس از مرگ مرحوم مریم میرزاخانی، آقایی را ملاقات کردم که

می‌خواست «خط تولید مریم میرزاخانی!» راه بیندازد و به قول خودش نابغه پروری کند! در حالی که در هر قرن ما بیش از یکی دو نابغه نخواهیم داشت و اصلاً این موضوع شدنی نیست. باید تلنگری به جامعه زد و مردم را از این توهم بیرون آورد.» وی افزود: «نکته دیگری که به گسترش این مؤسسه‌ها کمک می‌کند، اشتغال والدین و زندگی بسیاری از خانواده‌ها در آپارتمان‌های کوچک است. خانواده‌ها از خداخواسته و با کمال میل می‌پذیرند که فرزندشان را چند ساعتی به این مؤسسه‌ها بسپارند و شب هم تحویل بگیرند!»

خانم گویا در یک جمع‌بندی کلی تأکید کرد: «در شأن آموزش و پرورش نیست که این روش‌ها به جریان آموزشی کشور آسیب بزنند. اگر این جریان‌ها از آموزش و پرورش نامید شوند، سراغ کار دیگری می‌روند. متأسفانه در کشور ما چهره‌های پشت سر این روش‌ها شناخته شده نیستند. باید در شناسایی این چهره‌ها و برخورد با آن‌ها با سرعت و قاطعیت عمل کنیم و متوجه باشیم، کافی است یکی از این روش‌ها جا بیفتند، بقیه روش‌ها هم جای خود را پیدا می‌کنند.»

فریبا کیا، معاون دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی هم در سخنانی، با اشاره به اقدامات کارشناسان دفتر در رد این روش‌ها و اطلاع‌رسانی در مورد آن‌ها گفت: «این موضوع به همان اندازه که بزرگ است، راه‌حل‌های بزرگ هم می‌طلبد. یکی از نکاتی که باید مورد توجه قرار گیرد، شرایط آموزش ریاضی و منابع انسانی ماست، اینکه معلمان ما چقدر متخصص آموزش ریاضی هستند و چرا چنین بستر مساعدی برای تقاضا و پذیرش این روش‌ها وجود دارد.» وی افزود: «نکته دیگر نظام ارزشیابی ماست که متأسفانه شرایط را برای تبلیغ روش‌های گوناگون آموزش ریاضی فراهم می‌کند. حل این مشکل نیازمند آن است که بیش و پیش از همه، این موضوع به دغدغه مشترک تمامی سیاست‌گذاران تبدیل شود. در شرایط کنونی، سیاست‌گذاران قرائت یکسانی از موضوع ندارند. در سطح مدیران، برخی به دلیل نداشتن آگاهی‌های کافی، نگاه مثبتی به موضوع دارند و خواهان اشاعه این روش‌ها در سطح مدرسه‌ها هستند. البته برخی هم از مضرات آن‌ها آگاهی دارند و خواهان جلوگیری از گسترش این روش‌ها هستند.»

معاون دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در پایان بر بهره‌گیری هر چه بیشتر از نظرات استادانی مانند دکتر گویا در مقابله با سودجویان نظام آموزشی و آگاهی خانواده‌ها در خنثا کردن ترفندهایشان برای به دام انداختن دانش‌آموزان، تأکید کرد.

باید آمایشی

از سرزمین

آموزش و پرورش

انجام و

ریشه‌یابی شود

که آموزش‌های

جانبی از چه

زمانی شروع

شده‌اند و چه

چیزهایی به این

جریان کمک

می‌کنند که

در همه جای

آموزش و پرورش

ریشه بدواند

آموزشی همه‌جانبه برای جهانی یکپارچه

مقاله حاضر به این پرسش پاسخ می‌دهد که: «آیا ما باید برای تسلط بر محتوا آموزش ببینیم یا برای تسلط بر مهارت‌های قرن بیست‌ویکم؟» نویسنده معتقد است که مدرسه در واقع به یکپارچه‌سازی تدریس محتوا و مهارت‌ها اقدام خواهد کرد. بنابراین، مسئله ما تقابل محتوا با مهارت‌ها نیست، بلکه ایجاد چالش، درگیری عمیق و تجارب واقعی آموزشی به گونه‌ای است که حاصل آن فراگیرندگان مادام‌العمر باشد. به عبارت دیگر، مهارت‌ها و حوزه‌های دانش در هم تنیده‌اند و راه‌های میان‌بری که مربیان از آن صحبت می‌کنند، وجود ندارند.

تحصیلی را مورد تجدید نظر قرار دادند. بحث درباره کیفیت هنوز هم ادامه دارد، و در حال حاضر، موضوعاتی نظیر «هیچ کودکی نباید از تحصیل عقب بماند»،^۴ رشد جهانی شدن در آموزش و اقتصاد، و مجموعه‌ای از آزمون‌های بین‌المللی (که دانش‌آموزان ایالت متحده در مقایسه با هم‌تاهای بین‌المللی خود در آن‌ها موفقیت زیادی نداشتند)، از موضوعات مورد توجه نظام آموزشی است. غالباً از فن بیان برداشت ساده‌انگارانه‌ای می‌شود. چنانچه در بحث‌های داغ اخیر این پرسش مطرح شد که: «آیا ما باید برای تسلط بر محتوا آموزش ببینیم یا «تسلط بر مهارت‌های قرن بیست‌ویکم»؛ مانند خلاقیت، کار گروهی و حل مسئله؟ مسئله محتوا یا مهارت‌ها یک دوگانگی غلط است. بنابراین برای دستیابی به پیشرفتی چشمگیر باید از آن فراتر برویم. ما در جهانی یکپارچه زندگی می‌کنیم. **توماس فریدمن**^۵ (۲۰۰۷)، بر این باور است که برای شکوفا شدن در این جهان جدید، دانش‌آموزان به نیروی عقلانی و تفکر عمیق احتیاج

با گذشت یک دهه از قرن بیست‌ویکم، مربیان آموزشی و سیاست‌گذاران هنوز درباره چگونگی متناسب‌سازی آموزش دوره ۱۲ ساله در جهانی تغییرشکل‌یافته، بحث می‌کنند. البته این موضوع، موضوع ناشناخته‌ای نیست. ۵۰ سال پیش، پرتاب ماهواره روسی، بحث ملی شدیدی را درباره ضعف آموزش در ایالت متحده به راه انداخت. واکنش نظام آموزشی فشاری سراسری برای تقویت بیشتر ریاضیات و علوم، انواع برنامه‌ریزی‌های جدید و فراخوان برای اجرای آموزشی مبتنی بر تحقیق بود که به دانش‌آموزان بیشتر چگونه فکر کردن را یاد می‌داد تا تکرار طوطی‌وار را.

دو دهه بعد، «کمیسیون ملی ارتقای آموزش»^۲ در گزارشی با عنوان «**ملتی در خطر**»، دوباره بحثی را به راه انداخت که این بار در فحوای کلام، دل‌نگرانی‌هایی درباره قابلیت‌های (مهارت‌های) مشاهده شده در مؤسسات و مدارس ژاپنی موردنظر بود. در واکنش، مدرسه‌های ایالات متحده مقررات مربوط به درس‌های اصلی و تکالیف، و استانداردهای پیشرفت

خواهند داشت که ما بنا به سنت آن را به آموزش عالی ربط داده بودیم. این شایستگی‌ها را دیگر نمی‌توان برای دانشگاه نگه داشت. در هر پایه، از سال اول تا سال ۱۲ و در آموزش عالی نیز، دانش‌آموزان ما به آموزش همه‌جانبه‌ای برای جهانی یکپارچه احتیاج دارند. در واقع، محتوا و مهارت‌های مورد نیاز برای آموزش همه‌جانبه، واقعاً موضوع‌های جدیدی نیستند، بلکه در این دوران لزوم و ضرورت آن‌ها بیشتر شده است.

اهمیت محتوا

«فناوری اطلاعات» سال‌هاست که به‌عنوان نوشداروی آموزش، مشتری جلب کرده است. ولی این باور نادرستی است که دسترسی فوری به دانشی گسترده از طریق اینترنت و رسانه‌های دیگر، بدین معنی است که در حال حاضر ما نیاز خیلی کمی به دانستن و فهمیدن داریم. محتوا اساس کار است. فرد تحصیل کرده نیاز دارد، آنچه را که درباره‌اش صحبت می‌کند بداند، تا هم جهانی را که مبتنی بر دانشی روزافزون است درک کند و هم به دانش بیشتری دست یابد.

در واقع، اگر قرار است دانش‌آموزان به‌عنوان شهروند به‌سوی مباحث اخلاقی، اقتصادی و سیاسی مهم هدایت شوند و آن‌ها را درک کنند، باید ریاضیات، اقتصاد، ادبیات، شیمی، زیست‌شناسی و تاریخ جهان را یاد بگیرند. در جهانی که به ارتباطات انسانی با دیگران در نقاط دور دست نیاز دارد، چگونه می‌توان ادبیات و علوم انسانی و زبان را نادیده گرفت؟ در جهانی که در آن رقابت‌هایی جدی در مورد «حقیقت» (رقابت علم و دین در مباحث تکامل)، اقتصاد و فناوری زیستی وجود دارد و مضامین عدالت در برنامه‌های جایگزین مراقبت بهداشتی و مباحث منتج از آن دربارهٔ انرژی و سیاست‌گذاری‌هایی دربارهٔ گرم شدن کرهٔ زمین مطرح شده است، بی‌توجهی جایز نیست.

با این همه اطلاعات که تا به حال جمع‌آوری شده و دانش جدیدی که تولید شده - بیش از دانشی که فردی بتواند یا موظف شود بر آن تسلط داشته باشد - سؤالات معمولی ناراحت‌کننده‌ای هنوز باقی‌اند: چه محتوایی را باید تدریس کنیم و چه مقدار محتوا کافی است؟ برای مثال، آیا زیست‌شناسی پایه برای کار در جهانی که در آن زیست‌شناسی، شیمی و فیزیک به‌طور توجیه‌ناپذیری با کاربردهای پزشکی نانوتکنولوژی به هم مربوط شده‌اند، کافی است؟

مهارت‌ها نیز مهم هستند

محتوا لازم است ولی کافی نیست. زیرا زمان تدریس محدود است و محتوا تقریباً نامحدود. فرد به مهارت‌هایی نیاز دارد که به او امکان دهند یادگیری را ادامه دهد و دربارهٔ معانی، کفایت و درستی محتوا که مهم‌تر از هر نکتهٔ دیگری هستند، داوری کند. صرف جمع‌آوری اطلاعات بدون یادگیری کاربرد آن‌ها، به آنچه که **آلفرد نورث وایتهد**^۶ (۱۹۲۹) به آن به‌عنوان «افکار بی‌خاصیت»^۷ اشاره می‌کند، منتهی می‌شود. یعنی تا زمانی که

از آن‌ها استفاده مفید نشود، به درد نخور و پیش پا افتاده باقی می‌مانند. ما همچنین باید به دانش‌آموزان آموزش دهیم که دانش را به‌کار ببرند، در مواجهه با رشته‌های متفاوت به‌صورت هم‌تراز و غایت‌گرا فکر کنند و این نقاط را به هم ربط دهند تا به اطلاعات نامحدود قابل دسترس از طریق رسانه‌ها و فناوری اطلاعات پی ببرند.

ما به آن نوع یادگیری نیاز داریم که تخیل را تحریک کند، چگونگی ساخت معانی را آموزش دهد، و اطلاعات متمایز از هم را منسجم سازد. این نوع از یادگیری، مستلزم توانایی تفکر نقادانه و حل مسئله است و به داوری دربارهٔ آنچه که مناسب، دقیق و درست است، می‌پردازد. به‌علاوه، این کار به مهارت‌هایی نظیر اهمیت دادن و پذیرفتن افراد و افکار گوناگون، مشارکتی کار کردن با دیگران، مقاومت کردن در برابر ابهامات، و برخورداری از اعطاف‌پذیری برای قد راست کردن بعد از شکست، توجه دارد.

تدریس به‌منظور دست یافتن به این نتایج، ارزشمندتر از آن است که از دانش‌آموزان خواسته شود، منفعلانه اطلاعاتی را دریافت کنند. برای مثال، تدریس «مسئله محور» یا «مطالعهٔ موردی» را در نظر بگیرید که در آن از دانش‌آموزان خواسته می‌شود، برای مواجهه با مسائل واقعی از دانش تاریخی، علمی و فرهنگی استفاده کنند. این رویکرد می‌تواند برای مطالعهٔ بسیاری از مسائل جهانی مربوط به آب - مانند کاهش سریع ذخیرهٔ آب برای کشاورزان یا کمبود آب قابل آشامیدن که در مناطق وسیعی از آفریقا و هندوستان با آن مواجه هستند - مورد استفاده قرار گیرد. از دانش‌آموزان بخواهید به‌طور فردی و گروهی به چنین موضوعاتی بپردازند، ماهیت مشکلات را ارزیابی کنند و راه‌حل‌های جایگزین را مورد توجه قرار دهند. ضروری است آن‌ها از توصیه‌ها و نتایج مبتنی بر داده‌هایی بهره بگیرند که به آن‌ها کمک می‌کنند، مهارت‌های تفکر انتقادی، در نظر گرفتن ملاحظات اخلاقی، شناسایی دانش مناسب، و همکاری با دیگران در یافتن و توجیه راه‌حل‌ها را در خود پرورش دهند.

تفکر مجدد دربارهٔ درگیر کردن دانش‌آموزان

آموزش همه‌جانبه در جهانی یکپارچه، جمع‌آوری ساده‌ای از درس‌ها و ساعات واحد درسی نیست، بلکه حاصل تأثیر فزایندهٔ تعهد آشکار، دقیق و شفاف معلم و مدیر است. در نتیجهٔ این فرهنگ فراگیر مدرسه است که تعریف آموزش به‌عنوان پذیرش منفعلانه دانش رد می‌شود و به‌جای آن، تجارب آموزشی واقعی، درگیرکننده و توان‌فرسا مورد ستایش قرار می‌گیرند.

منظور از درگیر کردن دانش‌آموزان صرفاً این نیست که آن‌ها را مشغول و علاقه‌مند نگه داریم، بلکه از آن‌ها انتظار می‌رود که معانی را بسازند و به آن‌ها اعتبار بخشند؛ یعنی مسائل را درک کنند. ضروری است که آموزش، دانش‌آموزان را در فرایند تفکر هدفمند درگیر سازد؛ تفکراتی مانند پژوهش، نوشتن،

منظور از

درگیر کردن

دانش‌آموزان

صرفاً این

نیست که آن‌ها

را مشغول و

علاقه‌مندنگه

داریم، بلکه از

آن‌ها انتظار

می‌رود که معانی

را بسازند و به

آن‌ها اعتبار

بخشند

ارائه باز خورد در جریان یادگیری بسیار اهمیت دارد. آزمون‌های میان دوره‌ای و پایانی کافی نیستند و هیچ کدام از آزمون‌های استاندارد شده نیز به عنوان ابزار یادگیری، کمکی نخواهند کرد

صحبت کردن و به‌طور همزمان، هم از لحاظ عقلی و هم از نظر احساسی، با آنچه که انجام می‌دهند، ارتباط برقرار کنند. نوشتن و صحبت کردن ارزشمندند، زیرا مستلزم علنی شدن فکر و احساس هستند؛ مگر اینکه از ما خواسته شود، آنچه را که فکر می‌کنیم، احساس می‌کنیم و باور داریم، برای دیگران به روشنی بیان نکنیم.

از دانش‌آموزان بخواهید به‌طور شفاهی یا نوشتاری، مثال فوق درباره آب را با مشارکت گروهشان بررسی کنند؛ تحلیل آن‌ها و توصیه‌هایشان دقیقاً مثالی است از این نوع درگیری. دانش‌آموزان با به اشتراک گذاشتن اولین، دومین و حتی سومین پیش‌نویس گزارش با هم کلاسی‌ها و معلم، و ارائه یک نسخه از هر تکلیف در هر حوزه از محتوا به معلم، یادگیری را علنی می‌سازند و فرصتی برای تدریس هم‌سالان نیز فراهم می‌آورند؛ راه‌بردی که پژوهش‌های مرتبط با یادگیری آن را کاملاً حمایت می‌کنند. به علاوه، نقد کار یکدیگر به دانش‌آموزان کمک می‌کند بیاموزند که چگونه بازخوردی مؤدبانه و سازنده (مؤثر) تهیه کنند، پذیرای نقد باشند، استانداردها و شاخص‌های برتری را ملکه ذهن سازند (درونی‌سازی کنند) و روی کارهای در حال پیشرفت خود تأمل کنند.

تفکر دوباره درباره سنجش

ما باید اهمیت و نقش سنجش را بار دیگر بررسی کنیم، زیرا ارائه بازخورد در جریان یادگیری بسیار اهمیت دارد. آزمون‌های میان دوره‌ای و پایانی کافی نیستند و هیچ کدام از آزمون‌های استاندارد شده نیز به عنوان ابزار یادگیری، کمکی نخواهند کرد. سنجش باید به‌موقع و مناسب باشد تا دانش‌آموزان و معلم را در جریان یادگیری، و نه بعد از آن، از وضعیت خود مطلع سازد. یعنی به‌موقع و با استفاده از راه‌هایی انجام گیرد که فرصتی برای اصلاح و مورد تأیید قرار دادن وجود داشته باشد. لازم است که سنجش را به‌عنوان شکل مؤثری از یاددهی و یادگیری بشناسیم که به دانش‌آموزان نشان می‌دهد، به چه دانش و مهارت‌هایی برای تبحر یافتن و به چه استانداردهایی برای پیشرفت نیاز دارند. سرانجام، ما نمی‌خواهیم دانش‌آموزان ما را خوش حال کنند و یا نمره خوبی بگیرند، بلکه می‌خواهیم با دستیابی به اهداف ارزشمند و رسیدن به استانداردهای تفوق و برتری، خود را خشنود کنند و به فراگیرندگانی مادام‌العمر تبدیل شوند.

ضرورت فزاینده

آنچه که امروزه از نظام آموزشی پیش‌دبستان تا پایه ۱۲ به دست می‌آوریم، به قدر کافی مطلوب نیست. افت تحصیلی، به ویژه در مناطق شهری غم‌انگیز است. حتی داشتن مدرک دیپلم دبیرستان به هیچ وجه نشانه فرد تحصیل کرده نیست. دانش‌آموزانی که وارد دانشکده‌ها می‌شوند، هم از لحاظ هوشمندی و هم از نظر احساسی، بی‌ثبات‌تر و شکننده‌تر از قبل هستند و خیلی کمتر می‌توانند از موضوع‌ها درک درستی

داشته باشند. (Secretary of Education's Commission on the Future of Higher Education, 2006)

لازم است اضافه کنیم که مدرسه‌ها به تنهایی موجب بروز مشکلات نیستند. عوامل فرهنگی مهم‌تری نیز وجود دارند که کودکان و نوجوانان باید خود را با آن‌ها انطباق دهند؛ عواملی مانند خشن شدن محتوای تلویزیون و اینترنت، از پای درآمدن اقتصاد خانواده، حضور نداشتن والدین در خانه، تعارض و معماگونه بودن «ارتباطات» موجود بین رایانه با تلفن همراه، و رها کردن آموزش دانش‌آموزان از پیش‌دبستان تا پایه ۱۲ از طریق تمرکز بر آزمون‌های استاندارد شده کاهش‌گرا که به‌طور فزاینده‌ای تأثیرات نامطلوب و مخربی بر دانش‌آموزان دارد.

خبر خوب این است که ما آموزش مؤثر را خیلی بیشتر از آموزش موجود می‌شناسیم. آموزش و پژوهش‌های «مغز محور» بر قدرت عناصری از کیفیت آموزش تأکید دارند که بسیاری از اصلاح‌طلبان آموزش خود را موظف به استفاده از آن عناصر می‌دانند؛ مانند انتظارات و استانداردهای بالا، اختصاص وقت کافی به یادگیری، بازخورد به موقع و مناسب، معلمان مستعد و درگیر کردن دانش‌آموزان. این متغیرهای کلیدی جدید نیستند، ولی آنچه که بیش از پیش به آن پی برده شده، این است که هیچ‌یک از این عوامل به تنهایی قدرتمند نیستند. هر مدرسه و در واقع هر کلاس درس، بوم‌شناسی خودش را دارد و در آن، تغییری فراگیر و نظام‌یافته باید رخ دهد. بنابراین هر معلم و هر مدرسه باید به شکلی هدفمند همه این عوامل را برای خلق تأثیر هم‌افزا و رو به افزایش با هم ترکیب کند. ما باید کارهای زیادی را انجام دهیم تا به یادگیری چشم‌گیری دست یابیم.

ما نمی‌توانیم آموزش فراگیر برای جهانی یکپارچه را با فناوری جدید، آزمون‌های استاندارد شده جدید، یا دوره‌های آموزشی جدید به‌دست آوریم. ما نمی‌توانیم با کنار گذاشتن تدریس خشک و خشن خواندن، نوشتن، علوم، ریاضیات، تاریخ و ادبیات، این نوع از آموزش را به دست آوریم. در واقع، ما به تدریس این موضوعات درسی به‌طرز مؤثرتری، همراه با مهارت‌های قرن بیست‌ویکم - که در بالا ذکر شد - و با توجه به راه‌هایی که درباره یادگیری می‌دانیم، نیاز داریم. حرکت در این جهت باید با تمام سرعت صورت گیرد.

پی‌نوشت‌ها

1. Richard H. Hersh
2. The National Commission on Excellence in Education
3. A Nation at Risk
4. No Child Left Behind
5. Thomas Friedman
6. Alfred North Whitehead
7. Inert Ideas

منبع

1. Hersh, Richard H. "A Well-Rounded Education for a Flat World". Educational Leadership: Teaching for the 21st Century, Sep. 2009, Vol. 67, No. 1, (pp: 50-53).

رشدجوانه
شماره ۶۲
زمستان ۱۳۹۷

دانش آموز کتاب خوان کیمیاست

گزارشی از جشنواره کشوری دانایی، توانایی در ترویج فرهنگ کتاب خوانی

آشاره

دومین جشنواره دانش آموزی «دانایی، توانایی» به منظور ترویج فرهنگ کتاب و کتاب خوانی در روزهای ۲۸ و ۲۹ آبان ماه ۱۳۹۷ در محل اردوگاه شهید باهنر تهران و سپس تالار قلم کتابخانه ملی ایران برگزار شد.

جشنواره با استقبالی بیش از گذشته و با حضور ۵۰۰ هزار دانش آموز از سراسر کشور آغاز شد. دانش آموزان در مرحله اول با مطالعه یک کتاب غیردرسی شروع کردند. در مرحله دوم با دو کتاب در منطقه و سه کتاب در مرحله استانی شرکت کردند. در نهایت و مرحله چهارم در سطح کشوری، ۳۰۰ کتاب خوان هر کدام با مطالعه چهار کتاب حضور یافتند.

علاوه بر سیاست‌های اصلی وزارت آموزش و پرورش در گزینش و معرفی کتاب‌های مناسب به مخاطبان خود در رده‌های متفاوت، از جمله با اجرای مصوبه ۸۲۸ توسط معاونت سامان‌دهی منابع مکتوب «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی»، طی این جشنواره دانش آموزان نیز در انتخاب کتاب‌های مرحله واپسین مختار بودند. اما این همه داستان نیست. دانش آموزانی از همه استان‌های کشور گرد هم آمدند تا در حضور نویسندگان برجسته، یافته‌ها و برداشتهای خود را از محتوای آثار مکتوب به

اشتراک بگذارند و از تجربه‌ها و دانش یکدیگر بهره ببرند. در این فرصت سعی بر آن است که به تبیین نظرها و تجربه‌های دانش آموزان و تنی چند از نویسندگان و همچنین برگزارکنندگان این جشنواره که کارشناسان «اداره کل فرهنگی و هنری» معاونت پرورشی وزارت آموزش و پرورش است، پردازیم.

شایان ذکر است در پایان این جشنواره دو روزه، استادان دانشگاه، دکتر میرجلال‌الدین کزازی، دکتر محمدعلی بنی‌اسدی، دکتر اشرف بروجردی و دکتر سعید ناجی به سخنرانی در زمینه کتاب و اهمیت مطالعه و پژوهش پرداختند.

محمد گودرزی دهریزی، نویسنده کودک و نوجوان و

دبیر علمی جشنواره دانایی، توانایی

ایشان عضو کارگروه انتخاب کتاب مناسب در وزارت آموزش و پرورش و نویسنده کودک و نوجوان است. می‌گوید: «درواقع نقطه شروع این جشنواره تشکیل همین کارگروه انتخاب کتاب مناسب برای دانش آموزان بوده است. از یک سال پیش فعالیت خود را شروع

می‌کند و در آبان‌ماه کار را به فرجام می‌رساند.»
دهریزی می‌گوید: «هر هفته ۱۲ نویسنده کتاب کودک و نوجوان در نشست‌های متفاوت را مطالعه و آن‌ها را براساس سه محور ساختار هنری، محتوا و ظاهر کتاب بررسی می‌کنند. به نظر ما در هر دوره تحصیلی تعدادی کتاب، مثلاً ۴۰، ۵۰ یا ۱۰۰ جلد کتاب وجود دارد که هر دانش‌آموز باید آن‌ها را بخواند تا بتواند وارد دوره تحصیلی بعدی شود. اگر چنین نشود آن‌ها دچار زیان خواهند شد.»

نسترن خوش‌باطن، دانش‌آموز از کرج

نسترن در پایه نهم تحصیل می‌کند. می‌پرسم چرا در این جشنواره شرکت کرده است. می‌گوید: «اشتیاقی در انسان وجود دارد که او را به سمت کتابخوانی سوق می‌دهد.»

این دانش‌آموز از تجربه‌ها و نظراتی که شنیده بسیار خوش‌حال است و از مسئولان به خاطر فضای ایجاد شده در شناخت کتاب، نویسنده و شیوه‌های مطالعه سپاس‌گزاری می‌کند. او می‌گوید: «این علاقه از پنج سال پیش در من ایجاد شده است. کتاب‌ها را نیز خودمان بر مبنای علاقه انتخاب و مطالعه کردیم تا در این جشنواره شرکت کنیم. اولین کتابی که خواندم، معجزه سپاس‌گزاری، نام داشت که امیدوار و سپاس‌گزار بودن در زندگی را از آن یاد گرفتم.»

الهام نظامی، دانش‌آموز از شیراز

از انگیزه این دانش‌آموز پایه نهمی می‌پرسم. می‌گوید: «به توصیه و راهنمایی معاون پرورشی دبیرستان به مطالعه غیردرسی روی آوردم و به تدریج با مطالعه انس گرفتم. تأثیرات مطالعه را بر زندگی و طرز فکرم به

راحتی دارم می‌بینم.»
الهام می‌گوید: «در یک سال گذشته ۱۰ کتاب، از جمله ماهی سیاه کوچولو و این وبلاگ واگذار می‌شود را مطالعه کرده‌ام.»

فائزه صادقی، دانش‌آموز از ملایر

فائزه که در پایه نهم درس می‌خواند، درباره این جشنواره گفت: «از اینکه در میان دانش‌آموزان برتر کتاب‌خوان کشور هستم و همین‌طور نویسندگان مطرح کشور را می‌بینم، بسیار خوش‌حالم.»

او درباره نحوه تعامل در جشنواره می‌گوید: «در جلساتی که با حضور نویسندگان خوب برگزار شد، با تجربه‌ها و نظرات راهبردی آنان آشنا شدم. الگوهای محتوایی خوبی انتخاب کردم که از قبل

هم در ذهنم بود. زندگی‌نامه امامان معصوم (ع)، مانند زندگی‌نامه امام محمدباقر (ع) و نیز شرح زندگی حضرت محمد (ص) برایم بسیار جالب توجه بودند و در زندگی راهنمای خوبی برایم هستند.»

این دانش‌آموز ملایری می‌گوید: «از نتایج خوب این جلسه آشنایی مستقیم با نویسنده کتاب هامون و دریا، آقای عباس جهانگیریان بود که توانستم با نظرات، شخصیت و آثارشان آشنا شوم. این امر می‌تواند در شناخت و قضاوت ما درباره مطالعه و کتاب مؤثر باشد.»

زهرا ظفرآبادی، دانش‌آموز از شیراز

زهرا دانش‌آموز پایه هشتم است. نظرش را درباره این جشنواره می‌پرسم. می‌گوید: «حتی اگر مقامی به دست نیاورم، باز خوش‌حالم که به این مرحله جشنواره راه یافته‌ام. زیرا نسبت به کتاب، مطالعه و اهل قلم تأثیر خوبی بر من داشت. بعد از این دوست دارم کتاب‌هایی را که می‌خوانم، به دوستانم معرفی کنم.»

علی درفکی، دانش‌آموز از رودهن

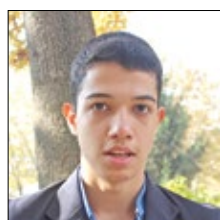
علی درباره مطالعه می‌گوید: «به نظرم هر کسی باید یک یا چند کتاب خوانده باشد. من برای شرکت در این مرحله از جشنواره کتاب‌های قلعه حیوانات، از جورج ارول، جنایت و مکافات، جنگ و صلح و ثروتمندترین مردان بابل را خواندم.»

به او می‌گویم: «خط سیر مطالعاتی وسیعی داری، درست است؟ و او پاسخ می‌دهد: «باید از کتابخوانی درک درستی به دست آورد.»

صادق اسماعیلی، دانش‌آموز از شاهرود

صادق از جمله دانش‌آموزان فعال جلسه کتابخوانی بود. او در مورد کتاب‌هایی که مطالعه کرده بود، صحبت کرد و بعد هم درباره کتابی که علی درفکی معرفی کرده بود، نظرش را بیان کرد.

نظر اسماعیلی درباره این جشنواره شنیدنی بود. او گفت: «جشنواره دانایی، توانایی و محصول آن، یعنی کتاب و کتابخوانی، دانش‌آموزان را در جهت هدف‌هایی که برای آینده دارند، راهنمایی می‌کند.»
او گفت: «کتاب جام جهانی در جوادیه و کتابی درباره «نجوم» را مطالعه کردم و بسیار برایم جالب بودند.»

رویکرد برخی
از والدین و
حتی معلمان
در جلوگیری از
کتاب خواندن
کودک، به بهانه
رسیدگی بیشتر
به متن‌های
درسی، چیزی
نیست جز بسته
نگه داشتن
ظرفیت‌های
حافظه کودک
و کاهش
بهره‌وری‌اش از
گنجینه‌واژگانی

تشکیل کلاس‌هایی با حضور نویسندگان و دانش‌آموزان برگزیده کشور

فعالیت باید اتفاق بیفتد. از وی درباره رونق کتاب‌خوانی می‌پرسم. می‌گوید: «زمینه‌های روحی و ذاتی در این زمینه مؤثرند. البته شکل‌گیری این عادت به وسیله خانواده هم می‌تواند رقم بخورد.

از هدف‌های من برای آمدن به این جلسه دیدن دانش‌آموزان و حرف زدن با آنها درباره کتاب بود. الان این‌ها مثل کیمیا نایاب هستند. اگر بتوانم در راستای ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی کاری کنم، بسیار خوش حال می‌شوم.»

جمال‌الدین اکرمی، نویسنده، شاعر و تصویرگر

اکرمی هنرمند پرکاری است. او درباره کتاب و کتاب‌خوانی و مطالعات غیردرسی می‌گوید: «رویکرد برخی از والدین و حتی معلمان در جلوگیری از کتاب خواندن کودک، به بهانه رسیدگی بیشتر به متن‌های درسی، چیزی نیست جز بسته نگه داشتن

ظرفیت‌های حافظه کودک و کاهش بهره‌وری‌اش از گنجینه‌واژگانی.»

محمدنقی فلاح، دانش‌آموز از رشت

محمدنقی نیز از دانش‌آموزان کتاب‌خوان است. می‌گوید: «این قبیل حرکت‌ها برای علاقه‌مند شدن دانش‌آموزان به مطالعه و کتاب بسیار مفیدند. تا جایی که این پسرها و دخترها هم می‌توانند فرزندان اهل کتاب‌خوانی تربیت کنند. این امر باعث می‌شود سطح فکر مردم بالاتر برود.»

از فلاح درباره آمار بچه‌های کتاب‌خوان و نحوه انتخاب کتاب می‌پرسم. می‌گوید: «متأسفانه دانش‌آموزان کتاب‌های غیردرسی کم می‌خوانند. من خودم برای مطالعه به نام نویسنده یا مترجم کتاب توجه می‌کنم.»

از این دانش‌آموز گیلانی درباره کتاب‌های کتابخانه مدرسه‌شان می‌پرسم. می‌گوید: «بیشتر کتاب‌های کتابخانه، مربوط به درس‌ها و کتاب کمک‌درسی هستند.»

حمیدرضا نجفی، نویسنده کودک و نوجوان

او کتاب‌های زیادی برای بچه‌ها نوشته است، اما به گفته خودش، شغلی اصلی‌اش چیز دیگری است. به نظر نجفی، ایجاد ارتباط بین دانش‌آموز و کتاب از راه انگیزشی و مفرح بودن این

سفیران کتاب در مدرسه‌ها

گزارش مراسم تجلیل از دانش‌آموزان کتاب‌خوان برتر سراسر کشور

در دومین جشنوارهٔ دانایی و توانایی، سالن قلم کتابخانهٔ ملی

انتخاب شدند.

در این فرایند دانش‌آموزان کتابی را که از سوی وزارت آموزش و پرورش معرفی شده بود، مطالعه کردند، آزمون دادند و نفرات برتر مدرسه انتخاب و به منطقه معرفی شدند. در مناطق آموزش و پرورش به نفرات شرکت‌کننده دو کتاب معرفی شد. نفرات برتر با آزمون شناخته شدند و به مرحلهٔ استانی راه یافتند. در مرحلهٔ استانی تعداد کتاب‌ها به سه جلد افزایش پیدا کرد و پس از آزمون استانی، در نهایت نفرات برتر هر استان معرفی شدند. از هر استان هشت نفر به‌عنوان برگزیده انتخاب شدند که چهار دانش‌آموز پسر و چهار دانش‌آموز دختر از پایه‌های هشتم، نهم، دهم و یازدهم متوسطه به مرحلهٔ نهایی و کشوری راه یافتند. در مرحلهٔ کشوری چهار کتاب به انتخاب خود دانش‌آموزان مطالعه می‌شود. تفاوت این مرحله با مرحله‌های قبلی آن است که در این مرحله آزمونی برگزار نمی‌شود و به جای آن کارگاه‌های کتاب‌پژوهی برگزار می‌شوند.

معاونت پرورشی در حال ایجاد سامانهٔ رصد کتاب‌هاست تا براساس نیاز دانش‌آموزان، کتاب در اختیار آنان قرار دهد. اکنون ۱۱۶ میلیون کتاب در کتابخانه‌های مدرسه‌ها داریم. در این دوره ۳۲ مروج و رابط فعال کتاب و کتاب‌خوانی از استان‌ها دعوت شده‌اند و به همراه دانش‌آموزان، ۳۰۰ نفر شرکت‌کننده در این دوره حضور دارند».

بعد از سخنرانی آقای رضانی میان برنامه‌ای اجرا شد و کتاب «پرندهٔ روح» اثر میکال اسننیت با ترجمهٔ اکرم حسن، کتاب برگزیدهٔ شورای کتاب در سال ۱۳۸۰، روخوانی شد. سپس یکی از برندگان از استان قم به شرح سیر مطالعاتی خود در این دوره پرداخت و کتاب «من روز یکشنبه به دنیا آمدم» را تحلیل کرد. دانش‌آموز دیگری کتاب «نقطه» نوشتهٔ پیتراچ، رینولدز با ترجمهٔ اکرم حسن را روخوانی کرد.

در ادامه، خانم اشرف بروجردی، رئیس کتابخانهٔ ملی و آقای

آقای علی رضانی، مدیر کل فرهنگی و هنری وزارت آموزش و پرورش، در ابتدای مراسم ضمن خوشامدگویی به مسئولان و شرکت‌کنندگان از ایجاد «سامانهٔ رصد کتاب» براساس نیاز دانش‌آموزان خبر داد و گفت: «ما در حالی این دوره از جشنواره را در این مکان فرهنگی برگزار می‌کنیم که برای رسیدن به هدف‌های متعالی که دانش‌آموزان بتوانند مطالعه کنند، از نظر فضا و امکانات مدرسه در سختی هستیم و بودجهٔ کافی نداریم. یکی از دغدغه‌های جدی معاونت پرورشی و فرهنگی این است که این مشکلات حل شوند. زیرا اگر کتاب‌خوانی در مدرسه‌ها احیا نشود، در کشور نیز پا نمی‌گیرد. امیدواریم در سال تحصیلی جدید بیشتر دانش‌آموزان در این جشنواره مشارکت کنند. اگر کتاب و کتاب‌خوانی در مدارس احیا نشود مطمئناً این فرهنگ در جامعه نیز نهادینه نمی‌شود.

بودجهٔ اختصاص یافته به موضوع کتاب و کتاب‌خوانی ناکافی است. ۵۰۰ هزار نفر در مسابقات کتاب‌خوانی در سال تحصیلی گذشته مشارکت کردند. هرچند این آمار نسبت به آمار کل دانش‌آموزان رضایت‌بخش نیست، اما نسبت به سال قبل از آن حدود ۲۰۰ هزار نفر افزایش داشته و این موضوع امیدوارکننده است. آغاز کار این جشنواره در آبان ۱۳۹۶ کلید خورد و کارگروهی با همکاری «مؤسسه منادی تربیت»، داوران، نویسندگان، روان‌شناسان و زبان‌شناسان با هدف انتخاب کتاب‌های مناسب برای دانش‌آموزان شروع شد تا بر انتخاب کتاب نظارت داشته باشند و با کمترین خطا کتاب مناسب در اختیار دانش‌آموزان قرار گیرد.

صدای کتاب‌خوانی در آموزش و پرورش شنیده نمی‌شود. انتظار داریم شما دانش‌آموزان سفیران کتاب در مدرسه‌ها باشید. مسئولان آموزش و پرورش نظارت کافی بر انتخاب کتاب‌ها داشتند و کتاب‌ها با کمترین آسیب در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت. دانش‌آموزان در مرحلهٔ اول با خواندن یک کتاب، در مرحلهٔ بعد با خواندن دو کتاب در منطقه، و در استان با خواندن سه کتاب

یکی از
محوری‌ترین
برنامه‌های
آموزش و پرورش
در اداره کل
فرهنگی
هنری توجه به
مقوله کتاب و
کتاب‌خوانی است

در ۵۰ هزار مدرسه دایر شده است تا هر مدرسه در هفته کتاب یک نمایشگاه داشته باشد. ۳۰۰ هزار کلاس در دوره ابتدایی ۲۲۰ هزار کتابخانه کلاسی دارند. در سال ۱۳۹۱ به ازای هر دانش‌آموز ۶ کتاب داشتیم، اما در سال ۱۳۹۶ حدود ۹/۵ کتاب داریم؛ یعنی ۵ میلیون کتاب به مدرسه‌ها تزریق شده است. جشنواره تقدیر از مؤلف دانش‌آموز و معلم را نیز در دستور کار داریم.

کتاب‌های موجود در مدرسه‌ها نیازمند بازبینی و وجین کردن هستند. موانعی در راه توسعه کتابخانه‌ها وجود دارد و امروز کتاب به آسانی در دسترس همه نیست. هیچ سرانه‌ای برای توسعه کتابخانه‌ها در مدرسه‌ها نداریم و در این خصوص نیازمند مساعدت والدین و خیرین هستیم. براساس سند تحول، مدرسه باید کانون فعالیت‌های محله باشد و کتابخانه‌ها می‌توانند این سیاست را محقق کنند.

خانم دکتر بروجردی هم اظهار داشت: «همه جامعه جزو خانواده بزرگ آموزش و پرورش است و این‌طور نیست که تنها بخشی از جامعه با آموزش و پرورش سروکار داشته باشد، لذا خانواده بزرگ آموزش و پرورش همه مردم ایران را شامل می‌شود و پدران، مادران و فرزندان که در وادی دانش گام برمی‌دارند، جزو این خانواده هستند.

آموزش و پرورش در جای جای ایران فعال است و سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران این آمادگی را دارد تا دانش‌آموزان بتوانند از این فرصت پیش آمده بهره‌مند شوند. معتقدم دانش‌آموزان کشتزاری هستند که اندیشه را معنا می‌بخشند و می‌توانند رشد و شکوفایی را برای آینده سرزمین به ارمغان آورند. همه افرادی که کار آموزش را بر عهده دارند حتی در دورترین نقاط کشور، در بخش هدایتگری فعالیت می‌کنند.»

ایشان در پاسخ به سؤالی در مورد سرانه مطالعه در ایران گفت: «برای تعیین سرانه مطالعه ابتدا باید هدف مطالعه مشخص شود، اما تاکنون کار تحقیقی دقیقی در این زمینه انجام نشده است. معیار مشخص سرانه مطالعه به افراد بستگی دارد و مطالعه آزاد هر فرد بیانگر این سرانه است. دانش‌آموزان باید اهمیت بیشتری به مطالعه بدهند و پس از مطالعه یک کتاب، اطلاعات آن را به دیگران منتقل کنند. البته می‌توانند کتابی را که مطالعه کرده‌اند نیز به دیگری بدهند تا او هم مطالعه کند.»

در ادامه از دانش‌آموزان براساس استان‌ها تقدیر به عمل آمد.

علیرضا کاظمی، معاون متوسطه، در قالب یک کلاس درس با حضور دو دانش‌آموز دختر و دو دانش‌آموز پسر به سخنرانی پرداختند و در پایان به سؤال‌های این دانش‌آموزان پاسخ دادند. آقای کاظمی گفت: «یکی از محوری‌ترین برنامه‌های آموزش و پرورش در اداره کل فرهنگی هنری توجه به مقوله کتاب و کتاب‌خوانی است. در هیچ دین و آیینی به اندازه دین اسلام به علم‌آموزی توجه نشده است. در قرآن کریم آیات بسیاری در خصوص اهمیت علم‌آموزی آمده است و اولین آیه‌ای که بر پیامبر اکرم نازل شد، بر علم‌آموزی تأکید داشته و مبتنی بر دانایی و توانایی است. توجه به کتاب‌خوانی یکی از شاخص‌های مهم توسعه است. این امر نشان می‌دهد که برای پیشرفت هر کشوری میزان توجه به این حوزه بسیار اهمیت دارد. کتاب سرچشمه جوشان دانایی و توانایی هر کشور است. البته کشور ما برای توسعه فرهنگ کتاب و کتاب‌خوانی با چالش‌هایی مواجه است.

در ادامه این برنامه، وی به سؤال‌های دانش‌آموزان حاضر در جشنواره پاسخ داد. در پاسخ به این سؤال که: آیا می‌توان در ساعات کلاس درس ساعتی برای مطالعه آزاد در نظر گرفته شود، گفت: «هدف اصلی و فلسفه آموزش و پرورش، کتاب و کتاب‌خوانی است. بنابراین اگر در مدرسه ساعتی به مطالعه اختصاص پیدا کند، منصفانه نیست؛ چرا که دانش‌آموز باید در لحظه لحظه زندگی خود با کتاب پیوند بخورد.

تجهیز کتابخانه‌های کلاسی در دوره‌های ابتدایی، متوسطه اول و متوسطه دوم در دستور کار است. البته دارالقرآن‌ها و کانون‌های فرهنگی تربیتی ما نیز کتاب‌های مناسبی برای استفاده دانش‌آموزان دارند.»

ایشان با اشاره به انعقاد تفاهم‌نامه‌هایی در حوزه پیوند دانش‌آموزان با کتاب گفت: «پیشنهاد این دانش‌آموز که در برنامه درسی ملی یک ساعت برای مطالعه در نظر گرفته شود، ایده خوبی است و مرجع قانونی آن شورای عالی است و ما پیگیری خواهیم کرد. البته به پیشنهاد وزیر محترم آموزش و پرورش دو ساعتی از برنامه درسی برای آموزش مهارت‌ها در نظر گرفته شده است. فعلاً می‌توان از آن به‌عنوان ساعت مطالعه نیز استفاده کرد. باید کاری کنیم که دانش‌آموز همواره در خانه و جامعه با کتاب مرتبط باشد. لذا دنبال توسعه و تجهیز کتابخانه‌ها هستیم.»

ایشان از افزایش سرانه کتاب از چهار سال قبل تاکنون، از ۴ جلد به بیش از ۹ جلد کتاب خبر داد و گفت: «۵۰ هزار نمایشگاه کتاب

چگونه کتاب استاندارد بنویسیم؟

نگاهی به راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی

برای جلوگیری از اشاعه برخی کتاب‌های آموزشی که نه تنها موجب بهبود یادگیری نمی‌شوند، بلکه به انجماد فکری دانش‌آموزان نیز می‌انجامند، طبق آیین‌نامه «سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی»، مصوب سال ۱۳۸۸ «شورای عالی آموزش و پرورش»، بررسی و تأیید انواع کتاب‌های آموزشی و تربیتی، از جمله کتاب‌های کمک‌درسی به «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» محول شد. ضمن آنکه نهادهای فرهنگی، وزارت ارشاد و بنده آموزش و پرورش نیز ملزم به اجرای این مصوبه شده‌اند.

در این راستا، «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی» با تشکیل کارگروه‌های مجرب و متخصص موضوعی، و با حضور نماینده محترم «شورای هماهنگی علمی» سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، طی جلسات متعدد به تهیه راهنماهای تولید کتاب‌های آموزشی اقدام کرد و به بررسی کیفیت کتاب‌های مطلوب پرداخت. این معیارها و سنجه‌ها که با مراجعه به اسناد بالادستی آموزش و پرورش، منابع علمی و پژوهشی، و نظرسنجی از صاحب‌نظران شناسایی، تبیین و تألیف شده‌اند، از طرفی راهگشای ناشران و مؤلفان کتاب‌های آموزشی برای تهیه کتاب‌های مناسب و استاندارد هستند، و از سوی دیگر برای ارزیابی کیفیت کتاب‌ها در اختیار داوران مربوط قرار می‌گیرند. هر راهنما چهار بخش دارد: دو بخش اصلی و دو بخش ضمیمه. بخش اول شامل مقدمه، ضرورت، اهداف و تعریف انواع کتاب‌های آموزشی و مبانی نظری است. بخش دوم جدول‌های ویژگی‌های عمومی، ویژگی‌های اختصاصی مشترک و ویژگی‌های اختصاصی هریک از انواع کتاب‌های آموزشی را در برمی‌گیرد. بخش سوم، دربرگیرنده همه جدول‌های ویژگی‌های (عمومی، اختصاصی مشترک و اختصاصی) هر کتاب است که در کنار

وجود یک نظام آموزشی متمرکز سراسری موجب شده است، در طراحی کتاب‌های درسی، سطح متوسطی از هوش و استعداد دانش‌آموزان در نظر گرفته شود. به این ترتیب، برای آموزش دو گروه دانش‌آموزان پایین‌تر یا بالاتر از حد متوسط مواد و منابع جانبی مورد نیاز است. بنابراین کتاب‌های آموزشی و تربیتی پشتیبان هدف‌های برنامه درسی هستند و می‌توانند موجب تقویت یادگیری شوند. اگرچه این کتاب‌ها نمی‌توانند جایگزین کتاب درسی و معلم باشند، ولی ابزار آموزشی قدرتمندی هستند که فضای «معلم‌محور» را تعدیل می‌کنند و نقش دانش‌آموزان را در یادگیری افزایش می‌دهند. ضمن آنکه در کتاب‌های آموزشی معمولاً بخشی برای راهنمایی معلمان وجود دارد که اگر به صورت اصولی نوشته شده باشد، کمک مؤثری به آموزش می‌کند. به عبارت دیگر، کتاب‌ها و منابع آموزشی استاندارد، کمک شایانی به یادگیری دانش‌آموزان و تکمیل فرایند یادگیری می‌کنند. از طرف دیگر، کتاب‌های آموزشی غیراستاندارد در فرایند یاددهی و یادگیری اختلال به وجود می‌آورند و تلاش‌های انجام شده در «برنامه درسی ملی» و «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» را ناکام می‌گذارند.

برخی عیب‌های کتاب‌های غیراستاندارد عبارت‌اند از:

- تحمیل مفاهیم اضافی به دانش‌آموزان؛
- ممانعت از رشد خلاقیت در دانش‌آموزان؛
- مبتلا کردن دانش‌آموز به تنبلی ذهنی؛
- هدایت ذهن دانش‌آموز به برخی مباحث و غفلت از مباحث مهم دیگر؛
- متکی کردن دانش‌آموز به محفوظات؛
- آموزش غلط مفاهیم یا روش‌های نادرست؛
- تحمیل هزینه‌های اضافی به خانواده‌ها.

هم تجمیع شده‌اند و مجموعاً ۲۰۰ امتیاز را به خود اختصاص داده‌اند. بخش چهارم نیز شامل تعریف واژه‌ها و اصطلاحات به کار رفته در راهنماست.

ویژگی‌های هر کتاب به دو دسته «عمومی» و «اختصاصی» تقسیم شده‌اند. طبق مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳ معیار و استاندارد عمومی معرفی شده‌اند که برای هر کدام از آن‌ها سنججه‌ها و امتیازاتی در نظر گرفته شده است. ۴۰ درصد امتیازهای یک کتاب در گرو رعایت این معیارهاست:

۱. خلاقیت و نوآوری؛
۲. رعایت قواعد زبان و خط فارسی؛
۳. سهولت به کارگیری؛
۴. صحت و دقت علمی؛
۵. تناسب محتوا و روش‌های ارائه، با مشخصات و هدف‌های برنامه درسی و رشته تحصیلی؛
۶. رعایت و ترویج ارزش‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی جامعه اسلامی - ایرانی؛
۷. تناسب با ویژگی‌ها و نیازهای مخاطبان مبتنی بر روان‌شناسی رشد؛
۸. به روز بودن و تناسب با مقتضیات زمان؛
۹. سادگی و روانی محتوا؛
۱۰. سازمان‌دهی مناسب محتوا؛
۱۱. توجه به متون علمی تمدن اسلامی - ایرانی؛
۱۲. جذابیت شکلی و ظاهری؛
۱۳. رعایت اصول بهداشتی و ایمنی؛

ویژگی‌های اختصاصی

- ویژگی‌های اختصاصی مشترک
- ویژگی‌های اختصاصی هر کتاب

در میان ویژگی‌های اختصاصی کتاب‌های آموزشی یک درس (شامل کتاب‌های تکمیلی یا دانش‌افزایی، کتاب‌های حمایتی معلمان و کارشناسان، کتاب‌های کار و تمرین، کتاب‌های حمایتی والدین، کتاب‌های مرجع، پوستر، فلش کارت، کتاب‌های جنبی و سرگرمی، کاربرد فناوری، و...)، ویژگی‌های یکسانی وجود دارند که در جدولی جداگانه با عنوان ویژگی‌های اختصاصی مشترک آورده شده‌اند و به تناسب هر کتاب، سنججه‌های لازم برای آن‌ها در نظر گرفته می‌شود. سپس ویژگی‌های مختص هر کتاب درسی بررسی و به همراه سنججه‌های مربوط تدوین می‌شوند. مجموع ویژگی‌های اختصاصی مشترک و ویژگی‌های اختصاصی غیر مشترک هر کتاب ۱۲۰ امتیاز را به خود اختصاص می‌دهد.

لازم به ذکر است، با توجه به اینکه بعضی از کتاب‌های درسی به همه انواع کتاب‌های آموزشی نیاز ندارند، تعداد جدول‌های ارزشیابی راهنماهای تولید یکسان نیست.

پنج راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی با عنوان‌های ریاضی، زبان و ادبیات فارسی، زبان‌های خارجی، شیمی و تاریخ در سال ۱۳۹۷ به چاپ رسیده‌اند که در ادامه به معرفی کوتاهی از آن‌ها و شرح تفاوت‌هایشان می‌پردازیم:

راهنمای تولید کتاب‌های شیمی

علم شیمی رابطه بسیار نزدیکی با زندگی روزمره بشر دارد و به جرئت می‌توان گفت: شیمی یکی از درس‌هایی است که فراگیری آن بسیار مهم و کاربردهای آن در زندگی روزمره ما فراوان است. در هم آمیختن علم شیمی و زندگی انسان به امروز و دیروز باز نمی‌گردد. گویی خالق یکتا این جهان را بر مبنای همین علم بنا کرده است.

در این راهنما برای ویژگی‌های اختصاصی مشترک کتاب‌های آموزشی شیمی، دو جدول جداگانه طراحی شده است:

۱. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک بین کتاب‌های تکمیلی (دانش‌افزایی)، حمایتی معلمان، کارشناسان و والدین، کتاب‌های کار و تمرین (به صورت واحد) و کتاب‌های کاربرد فناوری که دانش‌آموزان، معلمان و متصدیان کارگاه‌های رایانه در مدرسه‌ها مخاطبان آن هستند.
۲. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک برای کتاب‌های مرجع، پوستر و فلش کارت.

راهنمای تولید کتاب‌های تاریخ

شیوه درس‌آموزی از پیشینیان شیوه‌ای است که آخرین کتاب آسمانی و پیامبر اعظم (ص) و خاندان مطهرش (ع) بدان تمسک جسته‌اند. خداوند متعال در سوره یوسف، آیه ۱۱۱ می‌فرماید: «لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ» (در سرگذشت آنان درس عبرتی برای صاحبان اندیشه بود).

در تدوین راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی تاریخ، کتاب‌های تکمیلی (دانش‌افزایی)، حمایتی معلمان و کارشناسان، کار و تمرین، دایرةالمعارف و فرهنگنامه، اطلس و مجموعه عکس‌های تاریخی در نظر گرفته و برای هر کدام از آن‌ها جدول‌هایی طراحی شده‌اند. برای ویژگی‌های اختصاصی مشترک کتاب‌ها نیز، سه جدول به صورت جداگانه تنظیم شده‌اند:

۱. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک کتاب‌های تکمیلی (دانش‌افزایی)، حمایتی معلمان و کارشناسان و کار و تمرین؛
۲. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک دایرةالمعارف‌ها و

۳. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک اطلس‌ها و مجموعه عکس‌های تاریخی.

راهنمای تولید کتاب‌های ریاضی

درس ریاضی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین درس‌های آموزشی تمامی دوره‌های تحصیلی، مورد توجه کارشناسان و صاحب‌نظران قرار دارد. با توجه به هدف‌های تبیین شده در «سند تحول بنیادین» آموزش و پرورش، می‌توان ریاضی را به شکلی فعال و پویا آموزش داد. وجه مهم ریاضی، توانمندسازی انسان برای توصیف دقیق موقعیت‌های پیچیده، و پیش‌بینی و کنترل وضعیت‌های ممکن مادی، طبیعی، اقتصادی و اجتماعی است. بنابراین، توانایی به‌کارگیری ریاضی در حل مسائل روزمره و انتزاعی، از هدف‌های اساسی آموزش ریاضی است. ریاضیات زبان طبیعت است و بستر رشد و توسعه آن، مشاهده، توصیف، تجزیه و تحلیل محیط پیرامونی است. اگر دانش‌آموزان ما با کاربردهای متفاوت ریاضی در زندگی آشنایی پیدا کنند، قطعاً میزان علاقه‌مندی و تمایلشان به آموختن ریاضیات بیشتر می‌شود و این باعث ایجاد رشد و شکوفایی هوش ریاضی دانش‌آموز می‌شود.

راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی ریاضی شامل کتاب‌های تکمیلی، حمایتی معلمان و کارشناسان، کتاب‌های کمک درسی (کار و تمرین)، کاربرد ریاضی، مرجع، والدین، پوستر و فلش‌کارت است که برای هر کدام از آن‌ها جدول‌هایی طراحی شده‌اند. در این راهنما برای ویژگی‌های اختصاصی مشترک، پنج جدول جداگانه تعیین شده است:

۱. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک کتاب‌های تکمیلی، حمایتی معلمان و کارشناسان ریاضی و کتاب‌های کمک درسی (کار و تمرین) و کاربرد فناوری؛
۲. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک کتاب‌های مرجع؛
۳. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک کتاب‌های والدین؛
۴. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک برای پوستر؛
۵. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک فلش‌کارت.

راهنمای تولید کتاب‌های زبان و ادبیات فارسی

پرورش مهارت‌های زبانی زمینه درک مفاهیم در سایر متون و موضوع‌های درسی را فراهم می‌آورد، به رشد مهارت‌های اجتماعی، شخصی، ذهنی، ارتباطی، فرهنگی، مطالعه و پژوهش، و ارزش‌های اخلاقی کمک می‌کند. قانونمندی‌های زبانی، شامل تلفظ کلمات، ساخت کلمات و ساخت دستوری، از طریق کسب تجربیات واقعی و وابسته به موقعیت‌های فرهنگی متربیان شکل می‌گیرد. این امر خصوصاً در سال‌های اولیه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مجموعه تجربه‌های ارائه شده در قالب‌های گوناگون زبان و ادبیات فارسی، دانش‌آموزان را افرادی پای‌بند به ارزش‌های ملی و دینی، و متخلق به آداب و اخلاق متعلق به این سرزمین می‌پرورد، و آنان را در حفظ فرهنگ و تمدن خویش توانمند می‌کند.

راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی زبان و ادبیات فارسی شامل کتاب‌های تکمیلی، حمایتی معلمان و کارشناسان، حمایتی والدین، و کتاب‌های درسی کار و تمرین است. در این راهنما برای ویژگی‌های اختصاصی مشترک، دو جدول مجزا در نظر گرفته شده است:

۱. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک برای کتاب‌های تکمیلی، کتاب‌های حمایتی معلمان و کارشناسان، حمایتی والدین و کتاب‌های کمک‌درسی کار و تمرین؛
۲. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک پوستر و فلش‌کارت؛

راهنمای تولید کتاب‌های زبان‌های خارجی

در برنامه درسی ملی در حوزه یادگیری زبان، «رویکرد ارتباطی» تعقیب می‌شود که نتیجه آن تقویت زبان انگلیسی و حفظ فرهنگ ملی کشور است. یعنی ما با ارزش‌های محوری خودمان، در محیط پیرامون ارتباط برقرار می‌کنیم و در زندگی روزمره از محتوای آموزشی زبان انگلیسی بهره می‌گیریم.

راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی زبان‌های خارجی، کتاب‌های تکمیلی (دانش‌افزایی)، حمایتی معلمان و کارشناسان، کار و تمرین، مرجع و افسست، پوستر و فلش‌کارت را بررسی کرده و برای هر کدام از آن‌ها جدول‌های جداگانه طراحی شده است و نیز چهار جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک متفاوت به شرح زیر تدوین شده‌اند:

۱. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک کتاب‌های تکمیلی (دانش‌افزایی)، کتاب‌های حمایتی معلمان و کارشناسان، کتاب‌های کار و کتاب‌های تمرین؛
۲. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک کتاب‌های مرجع و افسست؛
۳. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک پوستر زبان‌های خارجی؛
۴. جدول ویژگی‌های اختصاصی مشترک فلش‌کارت.

امید است دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی توانسته باشد با تهیه راهنماهای فوق، چراغ راه ناشران و مؤلفان گرامی باشد، معلمان دلسوز را یاری دهد و گام مؤثری در راه اعتلای سطح یادگیری و دانش فرزندان این سرزمین بردارد.

منابع

۱. سند تحول بنیادین آموزش و پرورش.
۲. حوزه‌های تربیت و یادگیری برنامه درسی ملی.
۳. راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی: شیمی، تاریخ، ریاضی، زبان و ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی.
۴. وفسی دخت، فاطمه (۱۳۹۳). «کتاب‌های کمک‌آموزشی خوب یا بد». روزنامه اطلاعات. ۲۹ دی‌ماه.
۵. هدایتی، فریفته (بی‌تا). کتاب‌های کمک‌درسی استاندارد یا غیراستاندارد. خبرگزاری صدا و سیما.
۶. www.Irinews.ir/fa/news/۱۶۸۹۱۷۲.
۷. شکوهی‌نیا، نجمه (۱۳۹۳). نگاهی به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با محوریت آموزش ریاضی در دوره ابتدایی. مجموعه مقالات سیزدهمین سمینار ریاضی کشور سال ۱۳۹۳. دانشگاه شهید رجایی.
۷. محمدی، برات (۱۳۹۲). «آموزش شیمی و زندگی». هشتمین سمینار آموزش شیمی ایران، ۶ و ۷ شهریورماه، دانشکده شیمی دانشگاه سمنان.

بایدها و نبایدها در کتاب‌های آموزشی زبان عربی

است و توجه به قواعد کاربردی و یافتن شاهد از متن، مورد تأکید است. در کتاب‌های درسی عربی بر بخشی از قواعد تأکید شده است که در فهم متن بسیار مؤثرند.

● باید در طراحی آزمون‌ها و حتی در آموزش به بارمبندی مصوب دفتر تألیف توجه شود.

● در آموزش عربی، به‌ویژه باید بر تقویت مهارت شفاهی تکیه کرد؛ مانند تقویت مهارت روان‌خوانی و فهم متن و تقویت مهارت سخن گفتن در حد آموزش‌های کتاب درسی.

● باید زمینه را برای پژوهش فراهم ساخت.

● صرف و نحو باید در خدمت فهم متن باشد.

نبایدها

● در آزمون‌ها نباید بر حفظ قواعد و تعاریف تکیه شود. در آموزش عربی طرح چنین سؤالی در امتحان درست نیست: «ماضی نقلی را تعریف کنید.» سؤال درست این است که ترجمه این عبارت خواسته شود: «أَخِي قَدْ سَاعَدَ زُمَلَاءَهُ فِي الْمَدْرَسَةِ.» وقتی که دانش‌آموز بتواند این جمله را ترجمه کند بدین معناست که معادل ماضی نقلی را در زبان عربی فهمیده است.

● سبک آموزش نباید غیرتعاملی باشد. تدریس متکلم وحده در آموزش زبان نادرست است، زیرا دانش‌آموز باید در یادگیری نقش اصلی را داشته باشد.

● در کتاب کار و تمرین نباید از دانش‌آموز تعریف خواست.

● در کتاب کار و تمرین نباید از دانش‌آموز اعراب‌گذاری خواست.

● در کتاب کار و تمرین نباید از دانش‌آموز تحلیل صرفی خواست.

● در کتاب کار و تمرین نباید از دانش‌آموز تبدیل صیغه فعل و بازنویسی جمله خواست.

کتاب‌های درسی براساس اسستانداردهای برنامه درسی ملی و اهداف تحول بنیادین آموزش و پرورش تدوین شده‌اند و هر کدام مبتنی بر بایدها و نبایدهایی در حوزه درسی خویش هستند. در اینجا به بایدها و نبایدهای کتاب‌های کمک آموزشی درس عربی که می‌بایست در راستای سامان‌دهی منابع آموزشی رعایت شوند پرداخته شده است.

بایدها

● باید در چارچوب برنامه درسی ملی باشند. درباره برنامه درسی عربی در برنامه درسی ملی چنین آمده است: «... آشنایی با زبان عربی و مشخصاً مهارت‌های چهارگانه زبانی، یعنی خواندن، گوش کردن، نوشتن و سخن گفتن در این حوزه به میزانی است که دانش‌آموز را در درک معنای آیات قرآن کریم، کلام معصومین (علیهم‌السلام) و متون دینی و فرهنگ اسلامی کمک کند و در تقویت زبان فارسی او مؤثر باشد.»

● باید با الهام از رویکرد برنامه درسی عربی باشند. این رویکرد عبارت است از: «پرورش مهارت‌های زبانی برای فهم عبارات و متون اسلامی و کمک به فهم بهتر زبان و ادبیات فارسی»، و حاکمیت بخشی درک مطلب و کاربرد واژگان، و متن‌محوری به‌جای قاعده‌محوری.

● باید مطابق هدف اصلی آموزش عربی باشند. هدف اصلی آموزش عربی در ایران تقویت مهارت فهم متن است.

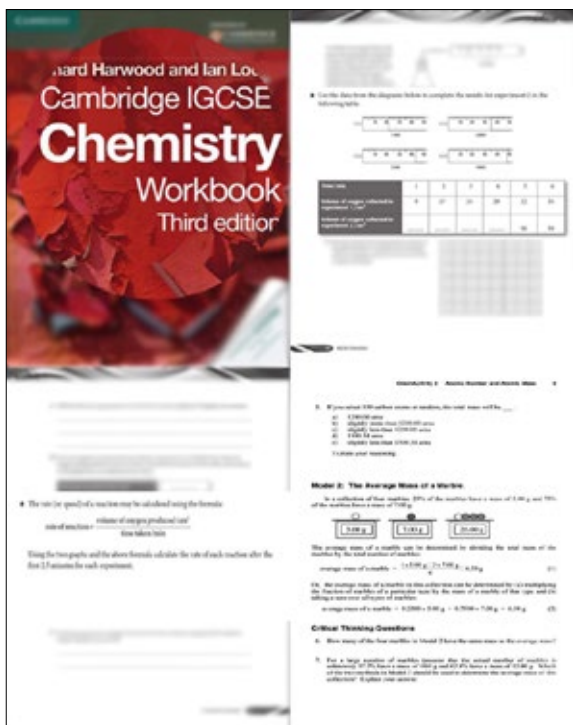
● در تدریس و تنظیم قواعد باید توجه کرد که: آنچه دانش‌آموز عرب زبان ساکن یکی از کشورهای عربی در زمینه قواعد نیاز دارد، با نیاز یک دانش‌آموز ایرانی متفاوت است. قواعد کاربردی باید به عنوان اصلی اساسی مورد توجه برنامه‌ریزان، مؤلفان و معلمان قرار می‌گیرند. در یادگیری هر زبانی آموزش قواعد لازم

چیستی، چرایی و چگونگی

استانداردنامه منابع آموزشی شیمی

نگاهی کوتاه به راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی شیمی

ارتقای شایستگی‌های لازم در دو بعد فردی و اجتماعی تهیه و تنظیم می‌شوند و لزوماً به برنامه‌های درسی دوره تحصیلی وابسته نیستند و شامل کتاب‌های تکمیلی (کتاب‌های مرجع، دانش‌افزایی، موضوعی، پوسترها و فلش کارت‌ها)، کتاب‌های حمایتی (راهنمای معلم) و کتاب‌های فناوری می‌شوند.

کتاب‌های کمک‌درسی: کتاب‌هایی هستند که به منظور تسهیل، تثبیت و تعمیق مفاهیم، مهارت‌های اساسی و ایده‌های کلیدی در راستای اهداف برنامه‌ها و کتاب‌های درسی مرتبط تولید می‌شوند؛ مانند کتاب‌های کار و تمرین.

لزام استانداردسازی منابع آموزشی

اگرچه استفاده از منابع آموزشی در کنار کتاب‌های درسی به امری ضروری تبدیل شده است، اما روشن است هر نوع منبع آموزشی که با ترفندهای تبلیغاتی، بهره‌جستن از کلمات اغواکننده و ظاهرسازی‌های چشم‌نواز در دسترس افراد قرار گیرد، نه تنها مفید نیست، بلکه مشکلات متعددی در پی خواهد داشت. این مشکلات تنها شامل محقق نشدن اهداف استفاده از منابع آموزشی، هدر رفت

تدوین و انتشار راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی با هدف آشنا کردن ناشران و پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی با چارچوب تألیف این کتاب‌ها از سال‌ها پیش در دستور کار دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی قرار داشته است. راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی شیمی یکی از همین سندهاست که با توجه به تصویب برنامه درسی ملی مورد بازنگری قرار گرفته است. این نوشته درصد معرفی اجمالی سند مذکور است.

در بسیاری از نظام‌های آموزشی، برای توسعه یادگیری، و پرورش خلاقیت و قدرت تفکر دانش‌آموزان، استفاده از منابع آموزشی در کنار کتاب‌های درسی امری بدیهی تلقی می‌شود. متمرکز بودن کتاب‌های درسی، محدودیت آن‌ها از لحاظ حجم و محتوای قابل ارائه و محدودیت زمان اختصاصی برای هر کتاب درسی در مدرسه، استفاده از این منابع را گسترش داده است. ویژه‌تر آنکه کتاب‌های درسی عموماً برای سطوح متوسط هر رده سنی تألیف می‌شوند و نیاز گروه‌های بالاتر و پایین‌تر به مطالعه بیشتر باید از طریق همین منابع تأمین شود.

از آنجا که رویکرد سازمان‌دهی محتوا در کتاب‌های شیمی زمینه‌محور، ارتباط با زندگی و توسعه پایدار است، برخی از اصول و مفاهیم این رشته در کتاب‌های درسی، متناسب با جایگاهی که در زندگی و صنعت دارند، مورد توجه قرار گرفته است. این نکته اگرچه انگیزه یادگیری را به سبب پیوند شیمی با زندگی افزایش می‌دهد، ناگزیر از مجال عمق‌بخشی به مفاهیم می‌کاهد. در چنین شرایطی، وجود کتاب‌ها و منابعی آموزشی و حمایتی، که بتوانند به دانش‌افزایی و تعمیق مطالب علمی کمک کنند، ضروری به نظر می‌رسد. در یادگیری شیمی، تمرین و تکرار در تثبیت یادگیری مؤثر است و سال‌هاست که تهیه و معرفی کتاب‌های مناسبی که چنین امکانی را برای دانش‌آموزان فراهم کنند، مورد توجه والدین و دبیران بوده است. افزون بر همه موارد گفته شده، برای کاهش آسیب‌های احتمالی ناشی از فاصله گرفتن کتاب‌های درسی از علوم روز - به دلیل محدودیت‌های موجود - می‌توان از منابع آموزشی معتبر در کنار کتاب درسی بهره جست.

بر این پایه می‌توان منابع آموزشی را به دو گروه عمده کتاب‌های کمک‌آموزشی و کتاب‌های کمک‌درسی دسته‌بندی کرد. کتاب‌های کمک‌آموزشی: کتاب‌هایی هستند که با هدف ایجاد انگیزه، افزایش دانش و سواد علمی و توسعه یادگیری به منظور

وقت و هزینه نمی‌شوند، بلکه در مواردی مانع دستیابی به اهداف حوزه علوم در آموزش و پرورش می‌شوند، برای مثال:

■ جلوگیری از رشد تفکر و خلاقیت دانش‌آموزان

■ سطحی‌نگری و تأکید بر حفظ مطالب

■ از بین بردن انگیزه یادگیری در دانش‌آموزان

■ ایجاد بدفهمی و کج‌فهمی

■ تضعیف روحیه اعتماد به معلم و اختلال در رابطه میان معلم و دانش‌آموز

■ تغییر در مسیر مطالعه و دستیابی به اهداف کتاب درسی

■ سردرگمی دانش‌آموز و اعمال سلیقه مؤلفان متعدد در فرایند یادگیری

از این‌روست که کارشناسان ملزم به ارزیابی دقیق، و انتخاب منابع با کیفیت برای معرفی به مخاطبان هستند؛ به ویژه آنکه در طول فرایند آموزش، برای مطالعه چنین منابعی، فرصت محدودی در اختیار دانش‌آموزان است.

ارزیابی دقیق این منابع، نه تنها بازده مطالعه را در مخاطبان افزایش می‌دهد، بلکه در میان ناشران، برای تولید محتوای با کیفیت، رقابت سالم ایجاد می‌کند.

بر این اساس، دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی، با توجه به اهداف آموزش و پرورش در اسناد بالادستی و با بهره‌گیری از خرد

جمعی، سند جامعی برای ارزیابی این منابع آموزشی تدوین و با توجه به تغییرات برنامه درسی، آن را اصلاح و به روزآوری کرده است. مطابق این سند، هر منبع آموزشی برای کسب نشان استاندارد باید از فیلتر سنج‌های این سند عبور کند و دست‌کم ۶۰ درصد امتیاز ارزیابی را به‌دست آورد. سنج‌ها در دو بخش عمومی و اختصاصی منابع را ارزیابی می‌کنند. نقش گروه‌های مختلف درسی، و از آن جمله گروه شیمی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی، تدوین سنج‌های اختصاصی برای ارزیابی منابع آموزشی مرتبط با رشته درسی مربوط است. در گروه شیمی، این سنج‌ها با بهره‌گیری از تجربیات معلمان و توجه به موارد زیر تهیه و تدوین شده است:

۱. منطق برنامه حوزه تربیت و یادگیری علوم تجربی

۲. اهداف آموزش علوم (به ویژه شیمی) در اسناد بالادستی و برنامه درسی ملی

۳. رویکرد آموزشی و سازمان‌دهی محتوای کتاب‌های درسی شیمی

۴. اهداف و ضرورت تدوین هر منبع با توجه به تعریفی که از آن بیان شده است.

۵. ویژگی‌های عنوان شده برای هر یک از منابع آموزشی که دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی ارائه کرده است.

سند جامع ارزیابی منابع آموزشی شیمی در یک نگاه

<ul style="list-style-type: none"> • بیان مسئله و ضرورت آن • اهداف آموزش علوم در دوره متوسطه دوم • منطق برنامه حوزه تربیت و یادگیری علوم تجربی • راهبردهای یاددهی یادگیری • معرفی برخی مفاهیم اساسی 	مقدمه
<ul style="list-style-type: none"> • کتاب‌های کمک‌آموزشی • کتاب‌ها و منابع تکمیلی • کتاب‌های تکمیلی (دانش‌افزایی، موضوعی، مرجع، پوستر و فلش کارت) • کتاب‌های حمایتی (راهنمای معلم، فناوری و...) • کتاب‌های کمک‌درسی • کتاب‌های کار و تمرین 	تعریف انواع کتاب‌های آموزشی و تربیتی (غیردرسی)
مشترک بین همه منابع در همه رشته‌ها (۸۰ امتیاز)	ویژگی‌های عمومی منابع آموزشی و سنج‌های مربوطه
<ul style="list-style-type: none"> • ویژگی و سنج‌های اختصاصی مشترک در همه کتاب‌های آموزشی (۷۵ امتیاز) • ویژگی و سنج‌های اختصاصی هر یک از منابع آموزشی (۴۵ امتیاز) 	ویژگی‌های اختصاصی کتاب‌های آموزشی

روشن است که تدوین سنج‌ها در راستای شناسایی کتاب‌ها و منابعی بوده که تا حد امکان بتوانند به تعمیق، تثبیت و گسترش دانش شیمی، درک پدیده‌ها و حل مسائل به شیوه علمی کمک کنند، انگیزه یادگیری را افزایش دهند و در عین حال از مثال‌ها و رویدادهای مرتبط با محیط زندگی و اطراف بهره ببرند و بر تربیت افرادی مسئولیت‌پذیر، اخلاق‌مدار و دوستدار محیط‌زیست و طبیعت اهتمام ورزند.

ارزیابی منابع آموزشی به کمک این سنج‌ها به کشف نقاط قوت و (احیاناً نقاط ضعف احتمالی) در آن‌ها خواهد انجامید. تلاش گروه شیمی افزودن سطح استاندارد ارزیابی به منظور ارتقای این منابع بوده است. امید است که صیقل دادن این سنگ محک در آینده سبب تشویق هر چه بیشتر مؤلفان به تولید منابع استاندارد و مفید آموزشی شود.

فیلم آموزشی گران‌ترین رسانه یا ارزان‌ترین؟

انقلاب شگفت‌انگیز این ماجرا در بخش تکثیر و توزیع رخ داده است. اکنون شما می‌توانید یک دی‌وی‌دی استاندارد حاوی چند صد دقیقه فیلم آموزشی و کتاب گویای صوتی و یا شامل صدها سند آموزشی همچون فایل نوشته و پی‌دی‌اف را فقط با هزینه معادل چند ورق کاغذ A4 خام تهیه کنید. هزینه کاغذ و چاپ در این سال‌ها پیوسته بیشتر شد و به جای آن هزینه تکثیر فیلم در قالب‌های دیجیتالی ارزان و راه‌های آن همه‌گیرتر. البته افق‌های تازه انتشار برخط هم خود زمینه نیکوی بعدی است. این تغییر در هزینه تکثیر و حتی تولید را می‌توان هم از نظر فرصت بررسی کرد و هم از نظر تهدید.

فرصت‌های دوره پسادیجیتالی در فیلم آموزشی

با کم شدن هزینه تکثیر و تولید، حالا می‌توان به بازگشت سرمایه هم فکر کرد و بخش خصوصی می‌تواند برای سود به

اشاره

در دهه‌های پیش که پدران ما پی برده‌اند فیلم آموزشی در فرایند یادگیری رسانه مؤثری است، کلی برایش سخنرانی کردند و آرزو که کاش می‌شد این رسانه وارد آموزش شود! استادانمان هم نوشتند که این رسانه مؤثر است، اما گران‌ترین رسانه آموزشی است. البته راست می‌گفتند، چون تولید فیلم بسیار گران و خاص بود و حتی تکثیر و توزیع آن و نمایشش در کلاس هم زیرساخت خاصی می‌طلبید. ویدیو که آمد، باید بهتر می‌شد، اما نشد. چطور می‌شد توقع داشت این فیلم آموزشی رشد کند و بالغ شود و به درد آموزش بخورد؟! در

اکنون فیلم آموزشی در سطح ملی و با شمارگان بالا ارزان‌ترین رسانه است. تشریح می‌کنم. در واقع، ارزان شدن تجهیزات، مواد خام و کوتاه شدن زمان تولید فیلم از یک‌سو تا حدود حتی ۵۰ درصد هزینه کلی تولید را به نسبت قبل کمتر کرده است، اما

حقیقتش برنامه‌ریزی کند. دیگر نیاز نیست فقط بخش دولتی و حمایتی متولی فیلم آموزشی باشد، بلکه بخش خصوصی باهوش می‌تواند نیاز کلاس، معلم و دانش‌آموزان را شناسایی کند و برایشان محتوای فیلمی تولید کند.

فیلم، به خاطر جذابیت ذاتی آن و جلب انگیزش و توجه مخاطبان، به خصوص دانش‌آموزان، می‌تواند در بازار رقابت امروزی نسبت به کتاب و حتی سایر رسانه‌ها انتخاب مهم‌تری قلمداد شود.

یک فرصت دیگر که در این سال‌ها محقق شده است، نگاه اسناد تحولی آموزش و پرورش است. در این اسناد، به صراحت به حرکت به سمت چندرسانه‌ای و بسته آموزشی تأکید شده است و فیلم می‌تواند با حمایت برنامه درسی در بسته فرایند آموزشی قرار گیرد و از آنجا که این شرایط تازه است، بی‌شک محتوا در این حیطه بسیار فقیر و تولید آن پویاست. البته برای رقابت شرایط بهتری دارد.

پس در میان فرصت‌های متنوع در این حیطه، به همین دو بسنده و توجه می‌کنیم که اکنون، هم به لحاظ قانونی و حمایت‌های برنامه درسی رسمی شرایط تازه‌ای برای تولید فیلم آموزشی به‌وجود آمده است و هم با کم شدن هزینه تولید و به خصوص هزینه‌ها و شیوه‌های انتشار فیلم آموزشی، می‌توان دوره جدیدی را آغاز شده تلقی کرد.

تهدیدهای دوره پسادیجیتالی در فیلم آموزشی

تهدید اول. شتابزدگی و افت شدید کیفیت، خطر محسوس است که اکنون نشانه‌های آن دیده نمی‌شوند. حتماً خاطر تان هست که با سودآور شدن ساختمان‌سازی در کشورمان و نیمه صنعتی شدن آن، بازار به اصطلاح «بساز و بفروش‌ها» گرم شد. آن‌ها معمار نبودند و شناخت و تعهد معمار را نداشتند و حتی اگر به طور استثنائی دلشان هم می‌خواست کاری حسابی بکنند، بلد نبودند. فقط سرمایه اولیه‌ای داشتند و بازاری سودآور در مقابل. لذا وضعیت وخیم معماری فعلی در کشورمان رقم خورد. احساس می‌شد شرایط سهل تولید و سودآور شدن این رسانه جای شتابزده‌ها و کار نابلدها را باز کند.

طیف زیاد سخنرانی‌های فیلم‌برداری شده به عنوان فیلم آموزشی، مصداقی از تهدید است. فیلم آموزشی با بیان فیلم‌گونه خود پیامش را به مخاطب می‌رساند. یعنی یک عمل (میزانسن) عینی وجود دارد که حاصل آن دریافت مفهوم آموزشی در مخاطب است، اما در این طیف فیلم‌های مبتنی بر سخنرانی، دیگر عمل و میزانسن شکل نمی‌گیرد و گویی فیلم صرفاً گزارشی تصویری است از سخنرانی یک معلم.

البته راه‌هایی وجود دارند که از دل همین شیوه که قدیم‌ترها به شیوه «گچ و تخته‌ای» هم موسوم بود، با به کار بردن آیتم‌های

میانی، اضافه کردن جملات برجسته در زیرنویس و میان‌نویس، و تمهیداتی از این دست، حداقل ارزش آموزشی نزدیک به فیلم آموزشی را ایجاد کردند.

تهدید دوم. از آنجا که تاکنون بازاری رسمی برای فیلم آموزشی به‌وجود نیامده، متر و معیاری هم برای طبقه‌بندی کیفی و نیز سطح‌بندی قیمت این رسانه ایجاد نشده است. این موضوع باعث می‌شود تولیدکننده به میل شخصی و انصاف خود برخورد کند و در نتیجه، وقتی مخاطب یکی دوبار فیلمی آموزشی را به قیمت‌های زیاد می‌خرد و بعد متوجه می‌شود محتوای محصول چقدر نازل است، به کلی اعتمادش به رسانه فیلم آموزشی کم می‌شود. لذا اکنون باید در کنار نظام کنترل کیفی دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی که تأیید و استانداردسازی رسانه فیلم آموزشی را انجام می‌دهد، مأموریت جدیدی تعریف شود که فیلم‌ها را مثلاً در چهار طبقه کیفی الف تا د طبقه‌بندی کند و براساس کمیت فیلم و طبقه کیفی آن، رقم استاندارد قیمت هم تعیین شود. البته شاید برخی بر این باور باشند که بازار آزاد و رقابتی در گذر زمان در خودش برندها را ایجاد می‌کند و غیرمتعدها و کار نابلدها از بازار خارج می‌شوند و قیمت هم در گذر زمان براساس عرضه و تقاضا شکل واقعی به خود می‌گیرد، اما واقعیت آن است که تا این فعل و انفعالات طبیعی در بازار نوپا و ناتوان فیلم آموزشی رخ دهد، شاید برای همیشه این رسانه به گوشه بی‌اعتمادی برود. لذا وجود یک نهاد حمایتی دولتی و حاکمیتی برای ایجاد تناسب در کیفیت و کمیت این آثار، به نسبت قیمت آن، بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

اما تهدید سوم. در بعد محتوایی هم تهدیدی ممکن است رخ دهد. برخی از تولیدکنندگان برای اینکه ریسک سرمایه و تولید خود را کم کنند، کتاب درسی را که رسانه‌ای مصوب و قابل ارجاع است، به جای فیلم‌نامه قرار می‌دهند و فرصت تبدیل مفاهیم به محتوای فیلمی جدید در فیلم‌نامه را ایجاد نمی‌کنند. گویی کتاب را مصور و گویا کنند که این هم از ضعیف‌ترین اشکال تولید فیلم آموزشی است. در واقع، کتاب با شکل بیانی خود و براساس زبان علم تأثیر خود را برقرار می‌کند، حال آنکه فیلم که مبتنی بر زبان هنر و بیان غیرمستقیم است، به دلایل دیگری و با توان دیگری نسبت به کتاب وارد چرخه فرایند یادگیری می‌شود. اگر این تفاوت دیده نشود، با فیلم‌های الکنی مواجه می‌شویم که ظرفیت طبیعی فیلمی خود را به ظهور نرسانده‌اند.

در پایان باید اظهار خشنودی کرد که هم قوانین، هم زیرساخت‌های تولید و تکثیر، و هم سلیقه مخاطبان، به خصوص دانش‌آموزان، رسانه فیلم را بسیار دوست دارند و این رسانه می‌تواند در انقلاب پسادیجیتالی خود نقش مؤثرتر و تازه‌ای را به خود بگیرد.

عشق به کتاب در يك روستای پاک

گفت‌وگو با مجید ابویسانی، مسئول کتابخانه ابویسان

سال ۱۳۹۶ توفیق اجباری نصیبمان شد. برای شرکت در جام باشگاه‌های کتاب‌خوانی کودک و نوجوان کشور. ساده شروع کردیم، اما خوش‌بختانه بین پنج هزار باشگاه شهر و روستایی، عنوان اول را به‌دست آوردیم. دریافت جام باشگاه‌های کتاب‌خوانی اتفاق فرهنگی دیگری بود که قشر کودک و نوجوان روستا را به درک فرهنگ عمیق کتاب و اندیشیدن ترغیب کرد. این موفقیت‌های کتاب‌خوانی سبب شدند، به ویژگی‌های روستاهای پاک خراسان رضوی، کتاب‌خوانی نیز به‌عنوان یک اصل دیگر اضافه شود.

در شهرستان جغتای با همکاری فرمانداری، باشگاه کتاب‌خوانی «استی» در جمع کودکان و نوجوانان روستاهای پاک قرار می‌گیرد و به ترویج کتاب می‌پردازد. یکی از رویکردهای مهم این باشگاه توجه به فرهنگ اصیل ایرانی و بومی بوده است. مروری بر آداب و سنن ابویسان در نوروز، ادای احترام به بزرگان ادب فارسی و نویسندگان امروز، فعالیت‌های فردی و جمعی کتاب‌خوانی و ... از جمله موارد قابل ذکر است.

■ **در مورد اینکه روستای پاک به چه روستایی می‌گویند، کمی برای خوانندگان توضیح دهید؟**
روستای پاک روستایی است که یکی از این مؤلفه‌ها را داشته باشد:

- عاری از بی‌سوادی، بی‌کاری، طلاق و اعتیاد باشد؛
- تمامی خانواده‌های روستا تحت پوشش بیمه روستایی باشند؛
- باسوادان روستا سالانه حداقل یک کتاب مطالعه کنند.

روستای ابویسان خدا را شکر بیش از ۹۰ درصد، سه مؤلفه روستای پاک را دارد (کتاب‌خوانی، با سواد بودن، و آمار کم طلاق).

■ **کتابخانه ابویسان در حال حاضر چند جلد کتاب و چند عضو فعال دارد؟**

در حال حاضر کتابخانه ما بالغ بر ۱۱ هزار جلد کتاب و بیش از ۳۰۰ عضو فعال دارد و در کنار تشویق اقشار گوناگون روستا به حضور در کتابخانه، دوره‌های آموزشی و هنری، مسابقه‌های فرهنگی و کتاب‌خوانی و ... برگزار می‌کند.

روستای ابویسان در شهرستان جغتای در خراسان رضوی قرار دارد با جمعیتی کمتر از ۲۲۰ خانوار و ۸۰۰ نفر. کتابخانه این روستا از سال‌های ۱۳۸۵ به همت جهاد سازندگی وقت، آغاز به کار کرد، اما در طول این سال‌ها نشیب و فرازهای بسیاری را پشت سر گذاشت و بعد از مدتی کاملاً تعطیل شد. در سال ۱۳۸۶، یافتن کتابی در میان کتاب‌های تلنبار شده و موش‌خورده کتابخانه متروکه روستا، بهانه‌ای شد تا جمعی از جوانان روستا تصمیم بگیرند کتابخانه روستا را دوباره راه‌اندازی کنند. با قرض گرفتن چند قفسه از مغازه‌های روستا، کتاب‌های قابل استفاده تفکیک شدند و فضایی که سال‌ها فراموش شده بود، به‌عنوان کتابخانه ابویسان شروعی تازه پیدا کرد.

■ **چطور شد که تصمیم گرفتید کتابخانه ابویسان را فعال کنید؟**

کار با جذب کودکان و بچه‌های مدرسه‌ها آغاز شد. کم‌کم با جذب افراد بیشتر و با کمک خیرین کتاب‌های بیشتری تهیه شد. حمایت مسئولان روستا در رونق کتابخانه و پابرجایی آن بی‌تأثیر نبوده است. کم‌کم زنان و دختران روستایی نیز جذب کتابخانه شدند. مردم کمک‌های خیرانه بسیاری داشتند و حتی زکات خود را به کتابخانه هدیه می‌دادند.

شاید دلیل اصلی تشکیل کتابخانه، حسرت‌ها و نداشتن‌های دوران کودکی خودمان بود که نمی‌خواستیم نسل جدید روستا هم با آن مواجه شود. برای پر کردن اوقات فراغت در روستاها که کمترین امکانات رفاهی و تفریحی را دارند، چه چیزی بهتر از کتاب؟ چه چیزی بهتر از مطالعه و آموختن و لذت بردن از هم‌نشینی با کتاب؟

سال ۱۳۹۳ در جشنواره روستاهای دوستدار کتاب شرکت کردیم و در رده ۱۰ روستای برتر قرار گرفتیم. این عنوان برای ما به‌عنوان تنها نماینده استان خراسان، مسئولیت‌مان را دوچندان کرد. قبل از آن بارها در شهرستان جغتای به‌عنوان کتابخانه برتر روستایی انتخاب شده بودیم.

با حمایت خیرین روستا و هدیه جشنواره شروع به ساخت کتابخانه برای روستا کردیم و موفق هم شدیم.

کتابخانه ابویسان نه تنها یک کتابخانه، بلکه یک مرکز فرهنگی است که در آن جشن‌های دینی و ملی، گردهمایی‌های کودکان و نوجوانان و دوره‌های آموزشی برگزار می‌شود.

در طبقه دوم کتابخانه سهولت حضور این افراد را رقم خواهد زد. چرا که حضور این افراد در گرایش و جذب اهالی روستا و به تبع آن، شهرستان بسیار اثرگذار بوده است.

کدام نهادها از کتابخانه روستای شما حمایت کردند؟
تا کنون مسئولان روستا و مردم، به‌ویژه کودکان و نوجوانان، مهم‌ترین حامیان کتابخانه بوده‌اند. در حین ساخت فضای جدید نیز مسئولان شهرستان و استان کمک‌هایی داشته‌اند. البته وعده‌های عمل نشده از سوی استانداری هم در این میان وجود داشته است. ضمناً اداره کل کتابخانه‌های خراسان رضوی نیز حمایت زیادی از کتابخانه ما داشته‌اند.

به نظر شما چه رویکردهای جدیدی را برای توسعه فرهنگ کتاب‌خوانی باید برگزید؟

در واقع مسئله مهم و اساسی، ترویج و گسترش فرهنگ مطالعه است که در گرو مشارکت تمامی اقشار است. ولی در تأمین کتاب‌ها باید به نیازهای فکری، روحی و روانی و مخاطبان بر حسب سلیقه‌ها توجه شود تا جامعه با کتاب دوباره آشتی کند. همچنین لازم است بکوشیم با برنامه‌های ابتکاری و فرهنگ‌سازی، نوجوانان و جوانان را به سمت کتاب و کتاب‌خوانی سوق دهیم و با اجرای فعالیت‌های فرهنگی، کتاب‌خوانی را بین اقشار مختلف مردم اشاعه دهیم. اتفاق‌هایی مثل «جام باشگاه‌های کتاب‌خوانی» و «جشنواره روستاهای دوستدار کتاب» واقعاً حرکت‌های ثمربخشی بوده‌اند.

همچنین، با توجه به تأثیر دوران کودکی در جذب افراد به کتاب‌خوانی، درگیر کردن کودکان با کتاب در مهدکودک‌ها و دبستان‌ها، و پررنگ کردن فرهنگ کتاب‌خوانی در این سنین نیز باید بسیار مورد توجه قرار گیرد. امروزه همه مدرسه‌ها باید از کتابخانه‌های مفید استفاده کنند و هر دانش‌آموز حضورش در کتابخانه و استفاده از منابع آن را بخشی از فعالیت مدرسه‌اش بدانند. فضای کتابخانه‌ای مدرسه‌ها باید به‌گونه‌ای تعبیه شود که در منظر و دید دانش‌آموزان باشد.

چه عواملی باعث افزایش حس کتاب‌خوانی در کودکان روستای ابویسان شده است؟

یک اصل مهم در جذب افراد به کتاب‌خوانی، پویایی و ترویج آن، و خستگی‌ناپذیر بودن مسئولان امور فرهنگی است. کتابخانه ابویسان تنها یک کتابخانه نیست، حالا یک مرکز فرهنگی است. تنها قرائتخانه نیست. محل بازی و سرگرمی بچه‌ها، محل جشن‌های دینی و ملی و محل گردهمایی کودکان و نوجوان و زنان روستا شده است. بچه‌ها هم کتاب می‌خوانند، هم در حیاط کتابخانه بازی می‌کنند و هم به کلاس‌های فرهنگی و هنری می‌روند. تنوع برنامه‌های ما در جذب افراد بسیار مؤثر بوده است.

میزان استقبال از کتابخانه روستای شما چقدر بوده است؟

در کنار اهالی روستا، کتابخانه ابویسان از روستاهای دور و نزدیک نیز عضو فعال دارد که مراودات فرهنگی خوبی دارند. خدا را شکر می‌کنم که فعالیت‌های فرهنگی در روستای کوچک ابویسان باعث شده است که مسئولان وزارت ارشاد و همچنین نویسندگان نام‌آشنایی همچون داوود امیریان، جعفر توزنده‌جانی، محمد طلوعی و تعدادی از شاعران استانی با هزینه‌های شخصی خود به روستای ابویسان کشانده شوند. همه آن‌ها به عشق دیدن فعالیت‌های بچه‌های ابویسان آمدند.

نیازهای فعلی کتابخانه ابویسان چیست؟

سال‌هاست کتابخانه ابویسان قرار است در مجموعه کتابخانه‌های نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور قرار بگیرد، اما دلیل رخ ندادن این اتفاق، همواره جمعیت کم روستا عنوان شده است. از نظر امکانات، برای تجهیز بیشتر و بهتر فضا و سهولت دسترسی به کتاب‌ها، نیاز به قفسه و... منابع تازه وجود دارد. اما مهم‌تر از همه این‌ها، توسعه فضای کتابخانه و ساخت سرای فرهنگ است. در یک سال گذشته نویسندگان و شاعران مطرحی از کشور و استان به ابویسان سفر داشته‌اند و در جمع دوستداران، نوجوانان و کودکان قرار گرفته‌اند. بی‌شک وجود سرای فرهنگ

تأثیر تغییر نظام آموزشی بر کتاب‌های آموزشی متوسطه دوم

نگاهی به وضعیت کتاب‌های آموزشی دوره دوم متوسطه در سه سال گذشته

کتاب‌های آموزشی دوره دوم متوسطه (نظری)، کتاب‌های کمک‌درسی، کمک‌آموزشی و داستانی را که به‌صورت تألیف و ترجمه هستند، در برمی‌گیرد. در سال ۱۳۹۴ تعداد ۱۶۶۵ عنوان کتاب برای این دوره به دبیرخانه سامان‌دهی ارسال شد که از این تعداد، ۹۴۵ عنوان مناسب بودند. در سال ۱۳۹۵، تعداد کتاب‌های دریافتی ۱۲۹۱ عنوان بود که ۶۲۱ عنوان آن‌ها مناسب ارزیابی شدند. در سال ۱۳۹۶ نیز، تعداد ۱۲۴۶ عنوان کتاب در این دبیرخانه به ثبت رسیدند که بعد از ارزیابی توسط کارشناسان، تعداد ۵۵۴ عنوان مناسب تشخیص داده شدند.

جدول ۱. وضعیت کتاب‌های بررسی شده در سال‌های ۹۶-۱۳۹۴ (متوسطه دوم)

ردیف	سال	کتاب‌های دریافتی		کتاب‌های مناسب	
		تعداد	میزان تغییر	تعداد	درصد
۱	۱۳۹۴	۱۶۶۵	-	۹۴۵	۵۶/۸
۲	۱۳۹۵	۱۲۹۱	-۲۲/۵	۶۲۱	۴۸
۳	۱۳۹۶	۱۲۴۶	-۰/۳	۵۵۴	۴۴/۵

جدول ۲. کتاب‌های بررسی شده و مناسب در سال‌های ۹۶-۱۳۹۴ (متوسطه دوم) به تفکیک نوع کتاب

ردیف	سال	کتاب‌های دریافتی							
		تعداد	کمک‌درسی	کمک‌آموزشی	داستانی	تعداد	کمک‌درسی		
۱	۱۳۹۴	۱۶۶۵	۲۳۳	۱۱۲۸	۳۰۴	۹۴۵	۳۷	۶۵۰	۲۵۸
۲	۱۳۹۵	۱۲۹۱	۴۷۱	۵۸۳	۲۳۷	۶۲۱	۱۱۶	۳۹۰	۱۱۵
۳	۱۳۹۶	۱۲۴۶	۵۱۳	۴۸۶	۲۴۷	۵۵۴	۷۸	۳۰۵	۱۷۱

می‌تواند دلیلی برای این کاهش آماری باشد. از طرف دیگر، چون کتاب‌های درسی هر ساله در اواخر شهریورماه وارد بازار می‌شوند، ناشران فرصت لازم را به‌منظور تولید و نشر کتاب‌های کمک‌درسی برای کتاب‌های جدیدالتألیف کمتر خواهند داشت. با نگاهی کوتاه به جدول ۲ که در بالا آمده است، می‌بینیم که کتاب‌های کمک‌درسی در سال ۱۳۹۴، ۲۳۳ عنوان بوده که در سال ۱۳۹۵ به ۴۷۱ عنوان و در سال ۱۳۹۶ به ۵۱۳

چرا آمار کتاب‌های دریافتی و همچنین کتاب‌های مناسب در هر سال نسبت به سال قبل کاهش یافته است؟ در وهله اول می‌توان این‌گونه تصور کرد که در پی تغییر نظام آموزشی کشور در سال ۱۳۹۵، یک پایه (اول) از دوره متوسطه دوم حذف شد و به جای پایه دوم، دهم جایگزین آن شد. به همین ترتیب در سال ۱۳۹۶، پایه یازدهم به جای پایه سوم، و امسال نیز پایه دوازدهم جایگزین پیش‌دانشگاهی شد که خود

عنوان افزایش یافته است. یعنی با توجه به جدیدالتألیف بودن کتاب‌های درسی، ما نه تنها شاهد رشد چشمگیر تولید این گونه کتاب‌ها توسط ناشران محترم بوده‌ایم، حتی می‌توان گفت: که آن‌ها توجه و اشتیاق بیشتری نسبت به سال‌های قبل برای نشر این گونه کتاب‌ها داشته‌اند. علت را می‌توان توجه خاص خانواده‌ها و دانش‌آموزان برای تهیه این گونه کتاب‌ها دانست که استفاده از آن‌ها را راهی برای موفقیت‌های بعدی خود محسوب می‌کنند. در مقابل می‌بینیم که کتاب‌های کمک‌آموزشی و کتاب‌های داستانی سیر نزولی را طی کرده‌اند و به ترتیب در سال ۱۳۹۴، ۱۲۸۱ و ۳۰۴ عنوان، در سال ۱۳۹۵، ۵۸۳ و ۲۳۷ عنوان، و در سال ۱۳۹۶، ۴۸۶ و ۲۴۷ عنوان در سامانه دفتر به ثبت رسیده‌اند. بالا رفتن قیمت کاغذ، گران شدن قیمت نهایی کتاب و در نتیجه، کاهش تقاضا می‌تواند دلیل دیگری برای این کاهش باشد.

جدول ۳. کتاب‌های دریافتی دوره دوم متوسطه، به تفکیک موضوع در سال‌های ۱۳۹۴-۹۶

ردیف	موضوع	۱۳۹۴			۱۳۹۵			۱۳۹۶		
		کتاب‌های دریافتی	کتاب‌های مناسب	درصد	کتاب‌های دریافتی	کتاب‌های مناسب	درصد	کتاب‌های دریافتی	کتاب‌های مناسب	درصد
۱	اقتصاد	۴	۱	٪۲۵	۱۰	۴	٪۴۰	۸	۱	٪۱۳
۲	تاریخ	۶۳	۵۳	٪۸۴	۴۷	۲۵	٪۵۳	۳۸	۱۳	٪۳۴
۳	تاریخ علم	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۱	۱۱	٪۱۰۰
۴	جغرافی	۱۰	۴	٪۴۰	۲۰	۲	٪۱۰	۱۷	۴	٪۲۴
۵	چندموضوعی	۶	۰	۰	۲۰	۳	٪۱۵	۲۶	۰	۰
۶	دینی	۲۶۸	۱۷۹	٪۴۹	۱۶۱	۵۸	٪۳۶	۱۰۸	۲۷	٪۲۵
۷	روان‌شناسی	۳۷	۳۰	٪۸۱	۷۴	۴۹	٪۶۶	۶۵	۴۷	٪۷۲
۸	ریاضی	۹۳	۱۹	٪۲۰	۱۱۹	۲۳	٪۱۹	۱۴۷	۹	٪۱۶
۹	زبان و ادبیات فارسی	۶۷	۳۹	٪۵۸	۷۷	۴۳	٪۵۶	۱۰۱	۵۲	٪۵۱
۱۰	زبان‌های خارجی	۳۲	۷	٪۲۲	۴۰	۱۰	٪۲۵	۵۰	۱۰	٪۲۰
۱۱	زمین‌شناسی	۶	۲	٪۳۳	۶	۱	٪۱۷	۹	۲	٪۲۲
۱۲	زیست‌شناسی	۳۵	۹	٪۲۶	۷۹	۲۶	٪۳۳	۵۱	۱۲	٪۲۴
۱۳	سوادسازهای	۰	۰	۰	۵	۵	٪۱۰۰	۳	۳	٪۱۰۰
۱۴	شیمی	۳۷	۳	٪۸	۴۲	۱۷	٪۴۰	۴۶	۱۴	٪۳۰
۱۵	عربی	۳۴	۲	٪۶	۴۱	۳	٪۷	۴۴	۶	٪۱۴
۱۶	علوم اجتماعی	۲۸	۱۵	٪۵۴	۲۲	۲	٪۲۳	۳۱	۱۹	٪۶۱
۱۷	علوم تربیتی	۵۳	۵۲	٪۹۸	۹۵	۹۱	٪۹۶	۷۴	۷۲	٪۹۷
۱۸	فلسفه و منطق	۱۱	۱	٪۹	۱۸	۶	٪۳۳	۲۰	۳	٪۱۵
۱۹	فیزیک	۵۲	۲۹	٪۵۶	۸۹	۵۰	٪۵۶	۸۳	۳۳	٪۴۰
۲۰	قرآن	۲۲۴	۱۴۵	٪۶۵	۳۴	۱۵	٪۴۴	۱۹	۶	٪۳۲
۲۱	میانی علم رایانه	۳	۳	٪۱۰۰	۱	۱	٪۱۰۰	۱	۱	٪۱۰۰
۲۲	مرجع	۵۱	۵۱	٪۱۰۰	۰	۰	۰	۳	۳	٪۱۰۰
۲۳	مهارت زندگی	۳۳	۳۱	٪۹۴	۶۸	۶۵	٪۹۶	۴۱	۳۵	٪۸۵

آن‌ها عبارت‌اند از: فقدان راهبردهای آموزشی، ارائه مطالب خارج از برنامه درسی، سؤالات تکراری، غلط‌های علمی، ارائه پاسخ مستقیم، درج پاسخ‌نامه سؤالات کتاب‌های درسی، ارائه پاسخ‌نامه‌های تشریحی، به‌کارگیری سؤالات صرفاً تستی و... با مشاهده این قبیل موارد، کتاب نامناسب شناخته می‌شود.

مشخصات کتاب خوب از نظر کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی چیست؟
 ناشران محترم چنانچه تمایل داشته باشند که کتاب‌هایی با کیفیت بهتر و مدنظر سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی منتشر کنند، می‌توانند قبل از تولید، به سامانه «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی» به نشانی اینترنتی «samanketab.roshdmag.ir» مراجعه و در قسمت راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی، مشخصات عمومی و اختصاصی کتاب‌ها را در همه موضوع‌های درسی ملاحظه کنند.

جدول ۳ صرفاً به مقایسه آماری وضعیت کتاب‌های دریافتی به تفکیک موضوع طی سال‌های ۹۶-۱۳۹۴ پرداخته است که بین موضوع‌های درسی، کتاب‌های چندموضوعی با ۶ درصد، عربی با ۹ درصد و ریاضیات با ۱۴ درصد، به ترتیب کمترین آمار کتاب‌های مناسب را به خود اختصاص داده‌اند. در مقابل، کتاب‌های تاریخ علم، سوادسازانه‌ای، مبانی علم رایانه و کتاب‌های مرجع با ۱۰ درصد، علوم تربیتی با ۹۷ درصد، و روان‌شناسی با ۷۲ درصد به ترتیب بیشترین کتاب مناسب را داشته‌اند. همچنین، بیشترین آمار کتاب ثبت‌شده در سامانه دفتر، به ترتیب مربوط به موضوع‌های دینی با ۶۳۷ عنوان، ریاضیات با ۳۵۹ عنوان و زبان و ادبیات فارسی با ۲۴۵ عنوان کتاب بوده است که از میان کتاب‌های ریاضیات، در نهایت فقط ۱۴ درصد یعنی ۵۱ عنوان، مناسب تشخیص داده شده‌اند.

علت تأیید نشدن کتاب‌ها در این دوره چیست؟
 دلایل متعددی را می‌توان برای آن ذکر کرد که از مهم‌ترین

خوش‌بختی نسل ما و بدبختی نسل امروز

این طفلکی‌ها به زور معلم خصوصی و کتاب‌های کمک‌درسی هم که شده دکتر مهندس و وکیل و وزیر می‌شوند؛ گیریم از نوع آدم خوبه‌اش هم می‌شوند؛ ولی خودمانیم چه قدر کیف کرده‌اند؟ چه قدر حق داشتند از درخت بالا بروند یا توی جوی آب نه، روی همین چمن‌های پاک و پاکیزه پابرنه بدونند؟ یا با دوستشان لقمه نان و گوشت کوبیده را قسمت کنند؟ این بچه‌ها از زور کلاس‌های تقویتی درسی و کمک‌درسی و هنری و ورزشی وقت ندارند سرشان را بخاراند. این روزها برخلاف آن روزها، بچه‌ها با هم که مسابقه دارند هیچ با خودشان هم مسابقه ندارند.

همه این‌ها را گفتم تا بگویم شما را به خدا این قدر برای این بچه‌ها برنامه نریزید. این قدر نخواهید از آن‌ها آدمی بسازید که بتوانید به وجودش پز بدهید. بگذارید خودشان راهشان را و جایشان را پیدا کنند این همه شاعر و عالم و نویسنده و هنرمند در عرصه موسیقی و نقاشی و فیلم و چه و چه، آیا با برنامه‌ریزی پدر و مادر یا با در اختیار داشتن انواع امکانات به این جایگاه‌ها رسیدند یا با عشق و تلاش و انتخاب خودشان؟ نمی‌دانم این بچه‌ها که همه جور هوایشان را دارید، همان نابغه‌هایی هستند که شما می‌گویید یا موجودات بی‌دست و پای‌اند که اگر از آن‌ها غافل شوید، نمی‌توانند حتی رشته تحصیلی مناسب خودشان را تشخیص بدهند و همین کار را هم آموزش و پرورش برایشان انجام می‌دهد و بعد هم با چوب بالای سرشان می‌ایستد که لا و لا باید همین را بخوانید.

بگذارید این را هم بگویم که آموزش و پرورش یک جاهایی کم گذاشته؛ این را مافیای کتاب‌های کمک‌درسی می‌گوید؛ و گرنه این همه مطلب کمک‌درسی نمی‌داد که بچه‌ها خدای نخواسته نافهم از کلاس و مدرسه بیرون نیابند و این صد البته توجیه اهداف منفعت‌طلبانه است و گرنه دلشان برای بچه‌های این مملکت نسوخته است. به نظر این حقیر، آموزش و پرورش یک‌جاها که نه خیلی جاها زیادی هم گذاشته؛ آن قدر زیادی که دانش‌آموز نتواند نفس بکشد و نتواند یک کلمه غیردرسی و غیر کمک‌درسی بخواند.

نتیجه این است: کتابخانه‌ها خالی، کتاب‌فروشی‌ها حداکثر پر از سیاهی لشکر و خیل کتاب‌نخوان‌ها در حسرت پرواز به سرزمین‌های شمالی و جنوبی و شرقی و غربی تا ما بمانیم و داستان بی‌انتهای این پرنده‌های مهاجر که به دست خودمان پُرشان داده‌ایم از سرزمین مادری.

مه‌ری ماهوتی، شاعر و نویسنده سرشناس کودکان و نوجوانان، در این یادداشت، اگر چه آموزش و پرورش را نیز می‌نوازد، اما به‌درستی بر فرصت‌های لذت‌بخش مطالعه که این روزها از فرزندانمان دریغ می‌داریم، انگشت می‌گذارد. او در این یادداشت حسی می‌کوشد نشان دهد که مافیای کتاب‌های کمک‌درسی درصدد الفای این باور است که آموزش و پرورش یک جاهایی کم گذاشته است. این یادداشت کوتاه را بخوانید.

فکرش را بکن. دراز بکشی توی آفتاب، شکمت را بچسبانی به گل‌های قالی، پاهایت را پشت سرت تاب بدهی، سرت را بکنی توی کتاب و هی بخوانی و بخوانی؛ بخوانی و کیف کنی. مادرت صدا بزند: «بیا غذا سرد شد.» و تو بگویی: «صبر کن، همین چند صفحه مانده.» و باز بخوانی آن قدر که غذا سرد بشود. سفره جمع شود و مامان و بقیه بروند دنبال کارشان و تو همین‌طور سرت توی کتاب باشد و آخر قصه یا اشک در بیاید یا شنگول از جای بلند بشوی و تازه بفهمی چه قدر گردنت تیر می‌کشد و چشم‌هایت...

این حال آن روزهای ما بود. آن روزها که به بهانه تماشای کتاب یک ساعت توی کتاب‌فروشی می‌ماندیم تا یکی دوتا کتاب را مجانی بخوانیم و کتاب‌فروش این را می‌فهمید و به رویمان نمی‌آورد. آن روزها که با پول تو جیبی کتاب کرایه می‌کردیم. آن روزها که تا دیر وقت کتاب می‌خواندیم و مادر دعوایمان می‌کرد که: «بخواب، صبح خواب می‌مانی و به مدرسه نمی‌رسی.» آن روزها که توی مدرسه یواشکی کتاب را از زیر میز بیرون می‌آوردیم تا ببینیم ادامه قصه چه می‌شود.

می‌بینی کتاب‌ها چه حجم بزرگی از خاطرات ما را مال خودشان کرده‌اند. خیلی از همین ماها رئیس و وزیر و وکیل و نویسنده و شاعر شدیم. خیلی‌ها دکتر مهندس، خیلی‌ها هم چیزهای دیگر. خدا می‌داند که خیلی از ماها همین کتاب‌خوان‌های یواشکی و مجانی و لنگ تکان‌ده، آدم‌های متعهد و خوبی شدند که دنیا به سرشان قسم می‌خورد.

ما این بخت را داشتیم که آن روزها سرگرمی‌های متنوعی نداشتیم. بچه‌های حالا هزار جور چیز دارند. خدا کند کنار این هزار جور چیز، کتاب درسی‌شان را هم دوست داشته باشند و از سر رودریاستی با خانواده و کم‌نیارودن پیش فامیل و دوست و رفیق و در و همسایه درس نخوانند.

از من نترسید

نقدی بر داستان «من مترسکم، ولی می ترسم»

در کتاب‌هایش نمود دارد. در کتاب «من مترسکم، ولی می ترسم» هم با درونمایه‌ی بازیابی هویت و شکستن کلیشه‌ها روبه‌رویییم. کارکرد مترسک که مشخص است. مترسک را در مزرعه می‌گذارند تا حیوانات را فراری دهد. بنابراین تا حد ممکن ترسناک ساخته می‌شود. کشاورز، لباس‌های کهنه و ضخیم به مترسک می‌پوشاند، دماغش را بیرون می‌کشد تا ترسناک‌تر به نظر برسد و علاوه بر آن، ترکه‌ای هم در دستش قرار می‌دهد. اما این مترسک از آن مترسک‌هایی نیست که دیگران را بترساند، چرا که نویسنده هویتی انسانی به او بخشیده است. مترسکی که نه تنها دوست ندارد حیوانات را بترساند، به دنبال راهی است که با دنیای اطراف ارتباط بگیرد و با دیگران رابطه‌ی دوستی برقرار کند. اما او دو مشکل اساسی دارد: اول اینکه به شدت ترسو است و بعد اینکه پایش گیر است: «غروب، کشاورز از مزرعه کمی خیار و انگور چید، با کمی هویج و سبزی. بعد به طرف جاده کوچکی راه افتاد. مترسک می‌خواست دنبالش راه بیفتد، ولی پایش توی

من مترسکم، ولی می ترسم
نویسنده: احمد اکبرپور
ناشر: انتشارات فاطمی
چاپ اول: ۱۳۹۶

ارائه‌ی پیام غیرمستقیم و توجه به وجه سرگرم‌کنندگی، از بارزترین ویژگی‌های داستان‌نویسی است. به‌ویژه در داستان‌نویسی برای کودکان باید توجه داشت که درونمایه و پیام داستان به لطیف‌ترین شکل ممکن ارائه شود تا تأثیرگذاری بهتر و ماندگارتری داشته باشد. اکبرپور دانش‌آموخته‌ی روان‌شناسی است و به پشتوانه‌ی سال‌ها نویسنده‌ی برای کودکان و نوجوانان و کسب تجربه در این حوزه، خوب می‌داند که برای القای پیام خود چه عناصری را در داستان‌هایش به کار بندد.

بازیابی هویت و تقویت اراده‌ی فردی، برون‌رفت از مدار بسته‌ی تکرار، مقابله با ترس‌ها، و مهم‌تر از همه، شکستن تابوها، درونمایه‌ی مشترک آثار داستانی این نویسنده است که به‌نوعی

زمین گیر کرده بود. به آفتاب نگاه کرد که کم کم داشت پشت کوه ناپدید می شد. با خودش گفت: «من مترسکم، ولی می ترسم!»
جالب اینکه ترس های مترسک هم از نوع ترس های کودکان است؛ ترس از تاریکی و ترس از تنهایی. «تاریکی مثل غول گنده ای توی صحرا و مزرعه نشست. مترسک خیلی ترسید، ولی تاریکی هیچ کاری با او نداشت.» البته در مورد «ولی تاریکی هیچ کاری با او نداشت»، نویسنده مستقیم گویی کرده است. می توان این طور توجیه کرد که گاهی به فراخور موضوع می شود مستقیم گویی کرد، ولی در مقام و مقوله نقد، انتظار از نویسنده با تجربه ای چون اکبرپور این است که مستقیم گویی نکند و به مخاطب «نشان» دهد که تاریکی ترس ندارد.

این ها به کنار، تردید به جان مترسک افتاده است. از طرفی دنیا را زیبا می بیند: «ماه مثل یک ابرو از پشت کوه بیرون آمد. زیر نور کم رنگ ماه همه جا زیباتر شده بود. (مترسک) با خودش گفت: دنیا خیلی قشنگ است.» و از طرف دیگر، همین عوامل طبیعی بر ترسش دامن می زنند: «مترسک می خواست بخوابد. دوست نداشت مثل بقیه مترسک ها تا صبح بیدار بماند. چشم هایش را روی هم گذاشت، اما صدای خش خشی او را ترساند. با خودش گفت: زندگی کمی ترسناک است.»

در اینجا باید به دو نکته اشاره کرد: اینکه این مترسک برخلاف سایر مترسک ها دوست ندارد تا صبح بیدار بماند؛ همان طور که دوست ندارد مثل بقیه مترسک ها دیگران را بترساند. که این همان درونمایه «ساختار شکنی» و «عبور و گذر از کلیشه ها و سرنوشت محتوم» است. دیگر اینکه این بار هم نویسنده در به کارگیری کلمات کم دقتی کرده است: «صدای خش خشی او را ترساند. با خودش گفت: زندگی کمی ترسناک است.» اینکه بگوییم از صدای خش خش ترسید و بعد مترسک به زبان بیاید که «زندگی کمی ترسناک است»، کمی از تأثیر جمله می کاهد. و البته این انتقاد هم به ویراستاران وارد است که گاهی کم دقتی می کنند و نکته سنجی نمی دانند و به همین دلیل ایراداتی از این دست در کتابها نمود می یابند. باید توجه داشته باشیم که در مقوله داستان، نحوه به کارگیری کلمات بسیار تعیین کننده است؛ به خصوص در داستان کودک و نوجوان که هر کلمه و جمله باید در جای خود به کار گرفته شود تا به زیبایی داستان و القای پیام داستان کمک کند.

و اما بخشی از ترس های مترسک ناشی از تنهایی اوست، بنابراین سعی می کند با حیوانات دوست شود. «وقتی چشمش به یک خرگوش تپل میل افتاد، خنده اش گرفت. با خودش گفت: اگر با او دوست شوم دیگر نمی ترسم.» کمی به خودش تکان می دهد، ولی با این کار خرگوش می ترسد و از او فرار می کند. این ماجرا باز هم تکرار می شود؛ در مواجهه با روباه ها و گرازها. حدس

مترسک این است که حیوانات از چهره و لباسش می ترسند و فرار می کنند. او که حتی در دوستی با دختر مرد کشاورز هم ناکام مانده، حالا عاجز شده است. حتی در خواب گریه می کند و با التماس از ابر که باریدنش گرفته است، می پرسد: «کجا می توانم یک دوست پیدا کنم؟» او واقعاً مصمم است که هر طور شده خودش را از این وضعیت نجات بدهد، به خصوص که کلاغ به او سرکوفت می زند: «تو از همه مترسک ها زشت تر و ترسناک تری و برای همین کسی با تو دوست نمی شود.»

اینجاست که مترسک تصمیم مهم و جسورانه ای می گیرد. او حالا فهمیده تا تغییری ایجاد نکند و تا حرکتی از خودش نشان ندهد، به هدفش که دوست شدن با دیگران است، نخواهد رسید. در نهایت باران هم به کمکش می آید، صورت و اشک های او را می شوید و زمین زیر پایش را نرم می کند. مترسک این بار تکان محکم تری به خودش می دهد و از جا می پرد و بعد اتفاق های شورانگیزی رخ می دهند: «وقتی داشت کنار مزرعه لی لی می کرد، باران بند آمد. ابر دوباره سفید شد و خورشید از کنارش سرک کشید. زیر نور خورشید، قطره ها به رنگین کمان نگاه می کردند. مترسک به آن ها گفت: چه مادر مهربانی داریدا و ناگاه از خوش حالی چندبار بالا و پایین پرید. حس کرد دوستی توی آسمان دارد؛ یک دوست مهربان. اما لحظه ای بعد دلش گرفت. می خواست روی زمین دوستانی برای خودش پیدا کند. به درخت ها و گل های وحشی خیره شد و گفت: دلم برایتان تنگ می شود و راه افتاد.»

همین جا یک بار دیگر بر کارکرد درست کلمات تأکید کنیم و اینکه همین جمله اساسی و تعیین کننده «می خواست روی زمین دوستانی برای خودش پیدا کند»، اگر به این صورت درمی آمد که: «دلش می خواست روی زمین دوستانی برای خودش داشته باشد»، زیبایی جمله و مفهوم آن مضاعف می شد.

توجه داریم که علاوه بر همه این موارد، یک مفهوم عمیق و انسانی دیگر هم در پیام این داستان هست: مهم ترین وجه شخصیت این مترسک، قلب پاک و روح لطیف و مهربان اوست و این همان چیزی است که او را به هدفش می رساند. مترسک که خودش زشت است و ترسناک (و خود به آن اشراف و اعتراف دارد)، همه چیز را زیبا می بیند؛ هم هلال ماه در دل شب به چشمش زیباست (ماه مثل ابرو ...) و هم حیوانات. نه تنها خرگوش سفید و تپل که روباه و گراز را هم زیبا می بیند و دوستشان دارد؛ روباهی که در ذهنیت من و تو مظهر و نماد حقه بازی است و گرازی که نماد خشونت، چپاول و خرابکاری است؛ بدون آنکه نویسنده این موارد را به روی خودش و خوانندگان داستانش بیاورد. همین روح بزرگ و مهربان مترسک است که به کمکش می آید و او را از قیدوبند زمینی که در آن گرفتار شده است، رها می کند.

گنجینه‌هایی که به نمایش درمی‌آیند

نخودی، سبز کشمشی» از قصه‌های عامیانه اخذ شده‌اند: عاملی که ارزشمندی این نوشته‌ها را چندین برابر می‌نمایند.

خرگوش باهوش

حسین فدایی حسین

انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

سه داستان از کلیله‌ودمنه، به نام‌های «خرگوش باهوش»، «چشمه ماه» و «حیله روباه»، دست‌مایه نویسنده برای نگارش داستان‌های نمایشی کتاب «خرگوش باهوش» شده‌اند. این داستان‌های نمایشی در مجموعه «کتاب - ماسک» چاپ شده و به شکلی زیبا، امکان تجربه‌ای لذت‌بخش و نمایشی را برای مخاطب خود- گروه «ب» (سال‌های ابتدای دبستان) - فراهم آورده است. دستورات و راهنمایی‌هایی که برای اجرای بهتر به مربیان دست‌اندرکار آموزش کودکان داده می‌شود، مشخص کردن کلمات و واژه‌هایی که در متن آمده و برای کودک دشوارند و معنی آن‌ها، مشخص کردن گفت‌وگوها با رنگ، معرفی کوتاهی از شخصیت‌های هر داستان از زبان خودشان و سرانجام تهیه ماسک‌های مناسب هر شخصیت برای اجرای بهتر نقش‌ها، از محاسن این کتاب هستند. با آنکه این اولین مجموعه - و به طبع آخرین آن‌ها - نیست که از این شگردهای فنی و گرافیکی برای جذب مخاطب استفاده می‌کند، اما بسته‌بندی جذاب، راهنمایی ساده و مفید، و قیمت مناسب، مجموعه کتاب - ماسک را متمایز می‌گرداند.

قصه‌های «کلیله‌ودمنه» که داستان نمایش‌های این کتاب از آن‌ها گرفته شده است، حالتی «نمادین» دارند. در این حالت، عناصری مانند «شخصیت»، «شخصیت‌پردازی»، «مکان»، «رویداد»، «گفت‌وگو» و ... کارکردی فراتر از نمایش‌نامه معمولی می‌یابند. داستان از زبان حیوانات «روایت» می‌شود. این ترفند به نویسنده اجازه می‌دهد، قصه خود را با فراغ بال بیشتری بازگوید. «جنگل» که بیشتر رویدادها در آن اتفاق می‌افتد و

قصه‌ها و داستان‌ها در هر دو نوع آن - کهن و معاصر - آموزش «مفاهیم زندگی» را در قالب حکایت‌هایی که هر از گاهی از زبان «حیوانات» بیان می‌شوند، بر عهده دارند. این آموزش که نه تنها نکات «تربیتی» بسیاری برای مخاطب فراهم می‌آورد و او را در راه کسب «معرفت و آگاهی» بیشتر یاری می‌رساند، بلکه «رویداد»ها، «فضا»، «مکان» و «شخصیت»هایی می‌سازد که قوه «خلاقه» مخاطب را تحریک می‌کنند و او را به تلاش بیشتر برای هم‌یاری و همراهی با شخصیت‌ها و می‌دارند. به اعتقاد بسیاری از پژوهشگران حوزه تعلیم و تربیت و نیز ادبیات داستانی، این ویژگی قصه، توانمندی خاصی به مخاطب می‌دهد تا او را به آگاهی تازه - که از منظر فیلسوفی چون **ارسطو**، «کاتارسیس» نامیده می‌شود - برساند و نگرشی نو نسبت به توانمندی‌های اخلاقی، روحی و یا حتی جسمی خود به دست آورد.

درباره اهمیت قصه‌ها و داستان‌ها - کهن و معاصر - که از «باور»های تربیتی، اجتماعی، ملی و مذهبی، «حکمت و فلسفه»، «آداب و رسوم»، «تاریخ» پرفراز و نشیب، و ترس‌ها و امیدهای این دیار بسیار بهره برده‌اند، در مجال دیگری باید نوشت. اما، برگردان نمایشی از حکایت‌ها، مثل‌ها، قصه‌های کهن، مقوله‌ای دیگر است.

متن نمایش‌نامه، در عین حال که به داستان و یا قصه شبیه است، با آن تفاوت‌هایی هم دارد. این نوشته قصد تبیین این تفاوت‌ها و یا پرداختن به مقوله‌های تخصصی نمایش‌نامه را ندارد - گرچه ناگزیر در هر تحلیل یا نقدی باید به این مقوله‌ها پرداخت - و تنها استفاده از توانمندی‌های نمایشی ادبیات کهن و باورهای بومی و «عامیانه» را توصیه می‌کند. این فرایند از دو سو اهمیت دارد:

■ اول آنکه پاسخ شایسته‌ای به ضرورت آشنایی مخاطب - که در اینجا کودک و نوجوان است - با میراث کهن سرزمینش می‌دهد.

■ دوم آنکه مخاطب را به تجربه‌ای رهنمون می‌شود که از ذوق و حظ هنری در کنار آگاهی و معرفتی بهره می‌برد که در پس زاویه‌های حکایات این متون پنهان است.

سخن آخر این‌که: «کلیله‌ودمنه»، «مرزبان‌نامه»، «جوامع‌الحکایات»، «بوستان و گلستان» **سعدی**، «موش و گربه»، «هزار و یک‌شب» و ... گوشه‌ای از گنجینه بزرگی است که ادبیات فارسی نام دارد. نمایش می‌تواند حافظ و نگهدار خوبی برای این موهبت گران‌بها باشد.

دو کتاب نمایشی «خرگوش باهوش» از «کلیله‌ودمنه» و «زرد

حیوانات که هر کدام از آن‌ها با «خصلتی انسانی» توصیف می‌شوند، مانند یک جامعه و افراد آن هستند. «مربی» در فرایند اجرای این نمایش‌نامه‌ها، فقط توضیح مختصری به دانش‌آموز می‌دهد و دست او را در خیال‌پردازی صحنه‌ها و گفت‌وگوها باز می‌گذارد. نویسنده کوشیده است، با استفاده از طنزی که در کلام شخصیت‌ها به‌وجود می‌آورد، علاوه بر خلق لحظه‌های شاد، هنرمند خردسال را در اجرای نقش (از گفت‌وگوها تا بازیگری) به تحرک بیشتری وا دارد. شاید برای نشان دادن توانمندی‌هایش به هم‌کلاسی‌های خود و اولیای مدرسه - و اجرای نمایش را از سوی آنان به خاطره‌ای ماندگار تبدیل کند.

نویسنده در پایان هر داستان نمایشی، داستان اصلی را برای دانش‌آموزان مخاطب این کتاب باز می‌گوید و با پرسش‌هایی که مطرح می‌کند، مخاطب خود را با موضوع داستان به چالش می‌کشد. در این حالت دانش‌آموز می‌تواند در همه‌قسمت‌ها قیاس داستان اصلی و داستان نمایش، پرسش‌هایی که از متن استخراج شده‌اند و ... - مقایسه‌ای انجام دهد. نتیجه جالبی به‌دست می‌آید. او در می‌یابد که برای بیان جذاب داستان، به انجام کارهای بزرگ نیازی نیست، بلکه با چند کار ساده می‌توان داستان را شنیدنی و دیدنی‌تر کرد؛ رویکردی که این کتاب آن را آموزش می‌دهد.

حسین فدایی حسین تجربیات بی‌شماری هم در نگارش و هم در ترجمه متون نمایشی برای مخاطب کودک و نوجوان دارد.

زرد نخودی، سبز کشمشی

نجمه قاسم‌زاده عقیانی

انتشارات کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

یکی از قصه‌های عامیانه ایرانی «نخودی» نام دارد. این قصه که ده‌ها روایت از آن‌ها برای کودکان این سرزمین زمزمه می‌شود در دسته قصه‌های «سحر و جادو» قرار می‌گیرد. خط داستانی این قصه، چنین است: «موجودی کوچک و حقیر که مصمم به بازپس‌گیری حق خود از موجودی قلدر و ستمکار - شاه، دیو یا جادوگر- است، شجاعانه اقدام می‌کند. او سرانجام به کمک حیواناتی که به اندازه خود او کوچک هستند به خواسته‌اش می‌رسد و حق خود را از آن موجود قلدر می‌گیرد.

به نظر می‌رسد، تفاوت و تنوع روایت‌هایی که از یک قصه

عامیانه می‌شنویم و بیشتر زاده «فرهنگ‌های بومی»، آداب و رسوم، «آمال و آرزو»ها و حتی «جلوه‌های تاریخی و جغرافیایی» هر بوم و سرزمین است، و وجود آن برای شناخت «تحولات و مطالعات فرهنگی» و «تطبیقی» بسیار لازم و حیاتی است، درحوزه نمایش‌نامه‌نویسی هم اهمیت دارد. نویسنده در استفاده از قصه‌های عامیانه کوشیده است، ضمن بیان هدف اصلی قصه، در روایت داستان و بخشیدن جنبه‌های زیبایی‌شناسانه به اثر، با توجه به سن، روحیات و حتی مختصات زمانی مخاطب تنوع ایجاد کند. «زرد نخودی، سبز کشمشی» داستان نمایشی است که این هدف را با نگاهی به قصه «نخودی» انجام داده است.

«دشت حاصل‌خیزی بر اثر طلسم دیوی زشت خشک شده و مردم کشاورز را مجبور به ترک روستا کرده است. پیرزنی که همسرش از کشاورزان این دشت حاصل‌خیز است، در خواب نخود زرد رنگی را که به شکل کودکی جلوی چشمان او ظاهر شده است، برای رساندن غذای پیرمرد، به سوی دشت می‌فرستد. **زرد نخودی** در مسیر رسیدن به دشت، به‌وسیله دیو که نشانه (تابلوی) رسیدن به دشت را دستکاری کرده است، به سوی کوهستان فرستاده می‌شود. در ادامه او در می‌یابد که مسیر رودخانه که کشتزارهای دشت را سیراب می‌کند، مسدود شده است. او در راه به چند جانور - که هر کدام به نوعی گرفتار طلسم دیو شده‌اند - برخورد می‌کند و برای نجات آن‌ها از چنگال دیو و نجات دشت از خشک شدن، رهسپار کوهستان دیو می‌شود.

زرد نخودی در مواجهه با دیو و زمانی که به شکست خوردن از دیو نزدیک شده است، به کمک حیواناتی که همراه او آمده‌اند و کودکی دیگری به نام **سبز کشمشی**، بر دیو پیروز می‌شوند و طلسم او را می‌شکنند. پیرزن از خواب بیدار می‌شود و همسرش را می‌بیند که با خیر خوش به خانه آمده است. آب رودخانه دوباره جاری شده است و آن‌ها مجبور نیستند از روستا بروند.

نویسنده با آنکه سعی می‌کند به قصه اصلی وفادار بماند، به دنبال ایجاد لذت و حظ هنری در مخاطب است. این تجربه را با آمیزه‌ای از طنز در گفت‌وگوهای شخصیت‌های قصه و ترفندی که در روایت داستان خود عملی می‌کند، انجام می‌دهد؛ آرزویی که در دنیای فانتزی رویا نشان داده می‌شود و نتایج آن در دنیای واقعی به مخاطب ارائه می‌شود.

داستان در صحنه‌هایی - به ویژه در معرفی زرد نخودی و سبز کشمشی - تکرار شونده و کسالت‌بار به‌نظر می‌رسد. این حالت به‌ویژه در لحظاتی که نویسنده می‌کوشد به شکلی مستقیم به انتقال مفاهیم نوشته خود بپردازد، بیشتر احساس می‌شود. اما استفاده از ظرفیت‌های نمایشی قصه‌های عامیانه، بزرگ‌ترین نقطه قوت این کتاب است. شخصیت‌های داستان به‌گونه‌ای گرافیکی به خواننده معرفی شده‌اند و گفت‌وگوهای آنان با رنگ‌های متفاوت نشان داده می‌شوند.

باهوش، رمانی انسانی و هوشمندانه

- عنوان کتاب: باهوش
- نویسنده: کیم اسلیتر
- مترجم: مژگان کلهر
- ناشر: افق
- چاپ اول: ۱۳۹۶، ۲۴۰ ص.

مارتین برانت خبرنگار جنایی شبکه است. همین علاقه باعث می‌شود او وارد یک ماجرای جنایی شود که در اطراف منزل آن‌ها و در کنار رودخانه ترنت اتفاق افتاده است.

ماجرا از زمانی شروع می‌شود که او جنازه بادر کرده مرد بی‌خانمانی به اسم کالین را، که دوست جین است، در رودخانه می‌بیند. جین، دوست کالین، و زن بی‌خانمانی است که قبلاً ماما بوده اما پس از مرگ پسرش افسردگی گرفته و از همسرش جدا شده است. پلیس که به محل حادثه می‌آید، جنازه را از آب بیرون می‌کشد و می‌برد. نظر پلیس این است که او لیز خورده و در آب افتاده و چون شنا نمی‌دانسته غرق شده است. کالین اما نظر دیگری دارد و همین موضوع را برای خبرنگار جنایی اسکای نیوز می‌نویسد. خودش هم می‌کوشد این ماجرا را پیگیری کند. پس با دقت هر آنچه را که به نظرش می‌رسد یادداشت می‌کند و در دفتر نقاشی‌اش شکل‌هایی برای آن می‌کشد.

کالین، قهرمان و راوی نخستین رمان نوجوانانه کیم اسلیتر (kim slater) به نام «باهوش» است. همان‌طور که روی جلد کتاب اشاره شده است، در این کتاب ما با ماجرای پلیسی و جنایی سروکار داریم که یک کارآگاه متفاوت در آن نقش‌آفرینی می‌کند.

کتابی که دیده شد

کتاب با وجود آنکه نخستین اثر نویسنده است، شهرت و جوایز متعددی را برای نویسنده به ارمغان آورده است. جایزه کتاب لیدز (۲۰۱۵)، جایزه کتاب سنت هلن (۲۰۱۵)، جایزه کتاب برج هملت‌ها (۲۰۱۵)، جایزه جفری‌تری (ایالت‌های میانه شرقی انگلستان) (۲۰۱۵)، جایزه کتاب برلیانت (۲۰۱۶) و جایزه کتاب ۱۰۶۶ مدرسه (۲۰۱۶) و قرار گرفتن در فهرست بیست کتاب برتر مدال کارنگی (Carnegie medal longlist 2015) از افتخارات کتاب به‌شمار می‌آید.

ویژگی‌های قهرمان متفاوت کتاب

رمان نوجوانانه «باهوش» (Smart) به شکل اول شخص و از دید «کالین وودز» روایت می‌شود؛ نوجوانی که در پایه نهم مدرسه‌ای در حاشیه شهر ناتینگهام درس می‌خواند. او دچار اُتیسْم و هم‌زمان اَسْم است و در خانه‌ای با مادر، ناپدری‌اش تونی و نابرداری‌اش رایان زندگی می‌کند.

خانه‌ای که کالین در آن زندگی می‌کند بسیار ناامن است و او مدام منتظر است از ناپدری و حتی نابرداری‌اش کتک بخورد یا زور و فحش بشنود.

مادر او اغلب در بیرون از خانه است و از صبح زود تا پاسی از شب مشغول کار در یک فروشگاه است و فقط ساعات اندکی را در کنار او می‌گذراند. گرچه فروشگاه محل کار مادر خیلی دور از خانه نیست، اما رفتن به آنجا برای کالین ممنوع است. محله‌ای هم که او در آن زندگی می‌کند، محله سالمی نیست و جزء نقاط جرم‌خیز شهر است.

کالین با وجود مشکلاتی که دارد پسری هنرمند است و در مسابقه نقاشی زیر ۱۶ سال شهرش مقام برتر را کسب کرده است. هنرمند مورد علاقه او نقاشی است به نام ال. اس. لوری و پسرک به شدت تحت تأثیر گفته‌ها، اندیشه‌ها و نقاشی‌های اوست. کالین اطلاعات زیادی درباره این هنرمند دارد. او این اطلاعات را از کتابی که درباره زندگی و آثار او نوشته شده، به دست آورده است. این کتاب را خانم کرین - معلم کمکی لوری در مدرسه، که تأثیر عمیقی هم بر روی او دارد و در جای جای این کتاب نقشش به شدت پررنگ است - به دلیل موفقیتش در مسابقات نقاشی به او جایزه داده است.

کالین افزون بر نقاشی، عاشق گزارشگری است و دوست دارد در آینده برای مدتی خبرنگار روزنامه ایونینگ‌پست باشد و پس از مدتی کار کردن در این روزنامه به شبکه اسکای‌نیوز بپیوندد که همه آدم‌های سرشناس دوست دارند قبل از شبکه‌های دیگر با آن مصاحبه کنند. در بین کارمندان اسکای‌نیوز، کالین عاشق

کیم اسلیتر در جمع تعدادی از علاقه‌مندان داستان و داستان‌نویسی

عبارت دیگر خواننده با رمانی کاملاً باورپذیر سروکار دارد. رمان ضمن آنکه بر محور یک قتل گسترش یافته است و عادتاً باید تلخ باشد، اما با عناصری از امید و آرزو ترمیم و تقویت شده است؛ پس می‌توان انتظار داشت موجب آزار خواننده نوجوان نشود. عدم رعایت همین ملاحظه ساده، موجب شده است برخی از رمان‌های نوجوانان و حتی کودکان ما آلوده به نوعی تلخی آزاردهنده شوند.

انتخاب یک راوی خوب و مناسب موجب شده است، نویسندگان بدون آنکه در حال پند دادن به نظر برسد، به راحتی خواننده را به برخی از اصول اخلاقی یا آداب اجتماعی توجه دهد. به این ترتیب کتاب نه تنها برای خوانندگان نوجوان مناسب است، یک نمونه خوب برای نویسندگان و ناشرانی است که هوادار داستان‌هایی با پیام‌های اخلاقی‌اند. به‌طور خلاصه می‌توان گفت رمان «باهوش» با توجه به موضوع انسانی آن، خوب و به‌اندازه گسترش داده شده و در حد و اندازه خود هوشمندانه نگاشته شده است.

از دیگر امتیازات کتاب، ترجمه آن به قلم مژگان کلهر و ویرایش آن به دست آتوسا صالحی است که هر دو از سابقه‌ای خوش، در کار برای نوجوانان برخوردارند؛ بنابراین می‌توان به عنوان نمونه‌ای از یک ترجمه و ویرایش قابل قبول روی آن حساب کرد.

ناگفته نماند از کتاب باهوش که توسط دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی مناسب شناخته شده است، ظاهراً ترجمه دیگری نیز وجود دارد که تاکنون برای ارزیابی به این دفتر فرستاده نشده است. این ترجمه با عنوان «سرنخ‌های چوب کبریتی» با ترجمه نسترن فرخ‌دوست و توسط نشر هوپا در حجم ۳۲۶ صفحه به بازار عرضه شده است. نکته عجیب در این میان، تفاوت حجم دو ترجمه است که حجم دومی نسبت به اولی حدود یک سوم بیشتر است.

کتاب یک سال پس از انتشار، یعنی در سال ۲۰۱۶ م. به زبان‌های آلمانی، ایتالیایی، ژاپنی، کره‌ای و ترکی استانبولی و در سال ۱۳۹۶ ش. (۲۰۱۷ م.) نیز به فارسی ترجمه شده است. باید گفت نویسنده در سال ۲۰۱۶ م. دومین کتاب خود «کلمه هفت حرفی» را هم منتشر کرده که ظاهراً تاکنون برگردانی از آن به فارسی صورت نگرفته است. هم‌اکنون دو کتاب را هم برای سال بعد، یعنی ۲۰۱۹، در دست انتشار دارد.

همان‌طور که گفته شد، ماجرای باهوش از چشم یک نوجوان روایت می‌شود که دارای مشکل اتیسم و آسم است. این کار موجب می‌شود خواننده به راوی و حس‌وحال او عمیقاً نزدیک شود و شرایط خاص یک نوجوان اتیسمی و ترس‌ها و تهدیدهای او را به خوبی درک کند. یک نوجوان اتیسمی، با کودک یا نوجوان عقب‌مانده ذهنی تفاوت دارد و به زعم من این کتاب در نشان دادن این تفاوت‌ها و اصلاح نگاه خوانندگان نسبت به بچه‌های اتیسمی خوب عمل کرده است.

به‌روز و تلخ، اما قابل تحمل

کیم اسلیتر در این کتاب خواننده نوجوان خود را با بسیاری از واقعیت‌ها و مسائل روز جامعه، مانند قاچاق مواد مخدر، بی‌خانمانی، خشونت در خانه و زورگویی روبه‌رو می‌کند و فضای خوبی را برای گفت‌وگویی ظریف با نوجوانان می‌گشاید.

انتخاب راوی خاص، امتیاز فوق‌العاده‌ای به کتاب بخشیده است. نویسندگان با انتخاب راوی قادر شده است با زبان بسیار نرم و ساده‌ای موضوعات را مطرح کند. وجود قهرمان مناسب، سبب شده است نویسندگان نیازی به دادن نقش‌های آمیخته به غلو به کودکان و نوجوانان نداشته باشد و مانع از سرزدن رفتارهای محیرالعقول و غیرممکن از سوی آن‌ها شود؛ چیزی که در برخی آثار جدید، حتی در برخی ترجمه‌های نسبتاً مقبول، مشاهده می‌شود. به

کنکاشی اختیاری با لذت کشف نادانسته‌ها

داده‌ها، به‌راحتی می‌توان به مطالب قانع‌کننده و کامل آن‌ها استناد کرد.

کتاب «دانشنامه‌ی آکسفورد: علم و تکنولوژی» با داشتن عنوانی معتبر، در همان نظر اول توجه بیننده را به خود جلب می‌کند. همان‌طور که می‌دانید، «آکسفورد» قدیمی‌ترین دانشگاه انگلیسی‌زبان دنیاست. دو موزه معروف از دارایی‌های این دانشگاه است. مخترع شبکه جهانی وب جزو هیئت علمی آکسفورد است. به عبارت دیگر، درج نام «هیئت علمی دانشگاه آکسفورد» به اعتبار علمی کتاب کمک بسزایی کرده است.

انتخاب رنگ و تصویر مناسب روی جلد و برخورداری از صحافی و قطع جذاب از دیگر امتیازهای کتاب است. جلد سخت و بادوام، همچنین وزن متفاوت کتاب حامل این پیام است که «گویا این کتاب با دیگر کتاب‌ها فرق دارد.»

دانشنامه‌ی آکسفورد ده‌ها تصویر رنگی جالب دارد که هر کدام از آن‌ها به‌تنهایی توانایی آن را دارد که حس کنجکاوی مخاطب را برانگیزد. اگر کتاب را به ساختمان تشبیه کنیم، بی‌تردید معماران اصلی دانشنامه را باید جزو افراد حرفه‌ای قلمداد کرد. در کنار ساختار قوی و محکم دانشنامه، گرافیک‌های متبخر بر زیبایی‌های این سرای دانش افزوده‌اند.

کتاب دانشنامه‌ی آکسفورد، با وجود برخورداری از امکانات بالقوه یک کتاب خوب، همچنان نیازمند بازبینی و نوسازی چیدمان است. به‌طور قطع آنچه مخاطب دنبال می‌کند، آخرین اطلاعات به‌روز شده‌ی دنیای علم و دانش است. لذا پیشنهاد می‌کنم که در ترجمه و انتخاب کتاب‌های دیگر حتماً به این نکته مهم التفات شود.

نام کتاب: دانشنامه‌ی آکسفورد: علم و تکنولوژی

نام مترجم: سعید حسین ایرایی

ناشر: پیام بهاران

چاپ اول: ۱۳۹۶

صدها سال پیش، دانشنامه‌ها به‌طور انفرادی و براساس نیازهای شخصی گردآوری می‌شدند. اندیشمندان پژوهشگر برای بسط و گسترش دانش خود به جمع کردن مطالب مفید از نقاط مختلف اقدام می‌کردند. «دانشنامه‌ی علایی» ابن‌سینا، نمونه خوبی از دانشنامه‌های کهن است. در این مجموعه، مطالب ارزشمندی درباره پنج علم منطق، طبیعیات، علم زمین، موسیقی و علم برین (بیرون از طبیعت) آمده است.

اندیشه گردآوری متون آموزشی ارزشمند در اثری واحد، در زمان یونان باستان نیز مورد توجه بوده و به همین دلیل است که آن‌ها برای نام‌گذاری چنین مجموعه‌هایی واژه «Encyclopedia» به معنای «آموزش فراگیر» را برگزیدند.

به مرور زمان، با گسترش علوم و تخصصی شدن شاخه‌های گوناگون دانش، استفاده از دانشنامه‌ها وسعت بیش‌تری پیدا کرد. به این ترتیب بهره‌گیری فردی محض جای خود را به کاربران متعددی داد که دیگر از این دسته کتاب‌ها تنها برای درس و دانشگاه استفاده نمی‌کردند، بلکه برای «بیش‌تر دانستن» به آن‌ها توجه می‌کردند.

از مزیت دانشنامه‌ها می‌توان به ترویج خواندن غیراجباری اشاره کرد. مطالعه و کنکاشی کاملاً اختیاری که با لذت کشف نادانسته‌ها توأمان است. دیگر آنکه به دلیل «مستند بودن»

دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

مکان: بلوار کشاورز خیابان حجاب، مرکز آفرینش‌های فرهنگی و هنری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، سالن شهید بهشتی محمدی زمان: ساعت ۱۵ تا ۱۷ روز دوشنبه ۱۲ آذر ماه ۱۳۹۷

مراسم تقدیر از پدیدآورندگان
کتاب‌های برتر آموزشی و تربیتی
سال ۱۳۹۷

نگاهی به مراسم پایانی شانزدهمین جشنواره کتاب رشد

تندیس‌هایی به بلندای همت پدیدآورندگان برترین کتاب‌های آموزشی و تربیتی

جشنواره کتاب رشد را برگزار کردیم، اما این جشنواره از جایگاه بالایی در وزارت آموزش و پرورش برخوردار است. مدیرکل دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی ادامه داد: «دفتر ما دائم بر تنور مطالعه می‌دمد و اساساً فلسفه وجودی این دفتر رونق امر کتاب‌خوانی است. بالغ بر ۵۰ سال از انتشارات مجلات رشد می‌گذرد که به شکل غیررسمی و غیراجباری مورد اقبال دانش‌آموزان قرار گرفته است. ما به این موضوع اعتقاد داریم که مطالعه از سر اجبار تأثیر مثبتی نخواهد داشت.»

آموزش خواندن کافی نیست؛ عشق به خواندن را به کودکان بیاموزیم.

این جمله از اسکینر، نویسنده و روان‌شناس شهیر آمریکایی، به شکلی کوتاه و البته گویا، چکیده هدفی است که جشنواره کتاب رشد با گذشت ۱۵ دوره آن را دنبال می‌کند و امروز، اینجا و نزدیک به نیمه آذر ماه، در «مرکز آفرینش‌های فرهنگی هنری کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان»، در شانزدهمین آیین اختتامیه این جشنواره، نویسندگان، مترجمان، ناشران، معلمان و اهالی فرهنگ و رسانه گرد هم آمده‌اند تا باری دیگر شاهد معرفی برترین پدیدآورندگان حوزه کتاب‌های آموزشی و تربیتی باشند. کسانی که «عشق به خواندن» سرلوحه آثارشان است و به باور محمد ناصری، دبیر شانزدهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی و تربیتی رشد، شأن و جایگاهی خاص به جشنواره بخشیده‌اند.

دمیدن بر تنور مطالعه

ناصری در این آیین در بیان اهمیت جشنواره کتاب رشد گفت: «در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، جشنواره‌های متفاوتی را در راستای پشتیبانی از برنامه‌های درسی برگزار می‌کنیم. در یکی دو ماه اخیر، سه جشنواره عکس رشد، فیلم رشد و امروز

قاسم احمدی

لاشکی: برای

برون رفت

از مشکلات

اجتماعی و

بسیاری از

ناهنجاری‌ها

باید راه آن را در

آموزش و پرورش

جست و جو کنیم

از جمله صندوق‌های بازنشستگی، کمیته امداد و بهزیستی تعلق می‌گیرد. بودجه‌های امنیت و بهداشت در مرتبه‌های بعدی قرار دارند. البته که هر یک از آن‌ها در جای خود اهمیت دارند، اما نباید از اهمیت آموزش غافل بود».

احمدی لاشکی توضیح داد که در سال گذشته ۳۶ هزار میلیارد تومان اعتبار در لایحه بودجه برای آموزش و پرورش پیش‌بینی شد که این میزان کمتر از ۱۰ درصد کل بودجه پیشنهادی بود. بعد از چانه‌زنی‌ها در کمیسیون تلفیق مجلس، ۶۷۰۰ میلیارد تومان به این بودجه اضافه شد و به عدد ۴۲ هزار میلیارد تومان رسید که بیشتر آن در خانواده یک میلیون نفری آموزش و پرورش، صرف حقوق و مزایا می‌شود. او افزود: «تا زمانی که اراده لازم در دولت و مجلس برای افزایش بودجه وزارت آموزش و پرورش ایجاد نشود، وضعیت همین گونه است».

این عضو مجلس دهم ادامه داد: «برای برون رفت از مشکلات اجتماعی و بسیاری از ناهنجاری‌ها باید راه آن را در آموزش و پرورش جست‌وجو کنیم. اگر می‌خواهیم کمتر از طلاق و اعتیاد حرف بزنیم، باید از آموزش و پرورش و جشنواره‌هایی مانند جشنواره حاضر که در این راستا برگزار می‌شوند، حمایت کنیم. اگر در سند تحول بنیادین مهم‌ترین موضوع را برنامه درسی ملی در نظر بگیریم، باید ببینیم معلمان و ناشرانی که باید در این راستا کمک کنند، کجای این سند دیده شده‌اند».

وی ادامه داد: «ناشران تمام توان خود را برای تولید کتاب‌های آموزشی می‌گذارند، اما وقتی کتاب درسی برای سال آینده به صورت سلیقه‌ای یا با بی‌دقتی و اشتباه در محتوای کتاب‌ها تغییر کند، عملاً این کتاب‌ها قابل استفاده نخواهند بود. در کشورهایی مانند آلمان و ژاپن هر ۱۰ سال یک بار در کتاب‌های درسی تجدید نظر می‌شود، اما متأسفانه در کشور ما ثبات لازم در این زمینه وجود ندارد».

از سوی دیگر صداوسیما هم کتاب‌های غیراستاندارد را تبلیغ می‌کند و نقش خود را در معرفی کتاب‌های مناسب به درستی ایفا نمی‌کند».

نایب رئیس کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس افزود: «سند تحول بنیادین نوشته شد، اما سؤال اینجاست که کجا باید اجرا شود. اگر مهم‌ترین موضوع، برنامه درسی ملی باشد کجای جامعه

وی با اشاره به روند همکاری ناشران با دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی گفت: «در مجموع هزار و ۲۷ ناشر در سامانه ما عضو هستند و به محض انتشار کتابشان، نسخه‌ای از آن را برای ما می‌فرستند تا توسط ۴۰۰ داور، آن‌ها را از لحاظ استانداردهای موجود در دفتر تکنولوژی بررسی کنیم و به اصطلاح، سره از ناسره جدا شود. البته در سال گذشته حدود نیمی از این کتاب‌ها، فاقد استانداردهای مدنظر وزارت آموزش و پرورش بودند».

ناصری تصریح کرد: «مجموعه کتاب‌ها در گروه‌های درجه یک، درجه دو و درجه سه تقسیم‌بندی می‌شوند. کتاب‌های درجه یک و دو که امسال تعدادشان به یک هزار و ۱۳۶ عنوان کتاب رسید، براساس نظر ۹۰ داور و کمیته‌ای علمی متشکل از هفت عضو که فرایند داوری را نظارت می‌کنند، در این دوره از جشنواره به رقابت با یکدیگر پرداختند. در نهایت از میان کتاب‌های موجود، ۳۸ عنوان کتاب به‌عنوان کتاب برتر معرفی شدند. همچنین ۱۶ کتاب از میان برترین‌ها به‌عنوان کتاب سال اعلام خواهند شد و بقیه کتاب‌های تقدیری هستند».

دبیر شانزدهمین جشنواره کتاب رشد اظهار داشت: «اولین سیاست جشنواره در این سال‌ها این بوده است که به کتاب‌های تألیفی بیش از ترجمه‌ای بها داده‌ایم. البته کتاب‌های ترجمه‌ای خوبی داریم اما به کتاب تألیفی بیشتر بها می‌دهیم».

وی گفت: «از همه ناشران که به کتاب‌های تألیفی اهمیت می‌دهند و کسانی که در پدیده آوردن کتاب در شرایطی که مشکلات بسیاری برای تهیه کاغذ وجود دارد، قدمی برمی‌دارند، قدردانی می‌کنم؛ زیرا کارشان ارزنده است. همچنین کسانی که به تولید ادبیات داستانی، به‌ویژه در حوزه پیش‌دبستانی و دبستان می‌پردازند نیز قابل تقدیر هستند».

مدیر کل دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی بیان کرد: «این جشنواره به کتاب‌سازی درست، اصولی و موفق، و جاذبه‌ها، تأثیرگذاری و وجوه سرگرمی کتاب توجه دارد. کتاب‌هایی که به نیازهای مخاطبان که البته صرفاً کودکان و نوجوانان نیستند، بلکه معلمان و خانواده‌ها را نیز در بر می‌گیرد، پاسخ می‌دهند. منظور کتاب‌هایی است که به نیازهای واقعی مخاطبان و نه نیازهای بازاری پاسخ می‌دهند و شوق مطالعه در مخاطب را بیشتر می‌کنند».

آموزش، راه برون رفت از مشکلات اجتماعی

قاسم احمدی لاشکی، نایب رئیس کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی، دیگر سخنران این آیین بود که در سخنانی با تأکید بر تأثیرگذاری آموزش و پرورش گفت: «در کشور ما آموزش و پرورش از سهم و تأثیری که باید در حوزه‌های متفاوت داشته باشد، برخوردار نیست. یک سال پیش با همتای خود از مجلس سنای فرانسه دیداری داشتیم و از نحوه توزیع بودجه پرسیدیم. اشاره داشت که در این کشور ابتدا بودجه در حوزه آموزش توزیع می‌شود و بعد به امور دیگر می‌پردازیم».

وی افزود: «ما در کشور ما بالاترین رقم بودجه به امور رفاهی،

نمایشگاهی از منابع مکتوب و غیر مکتوب در حاشیه اختتامیه شانزدهمین جشنواره کتاب رشد

باید دیده شود؟ مهم‌ترین موضوع‌های جامعه امروز کدام‌اند و چه اندازه برایشان هزینه می‌شود؟ امروز در هلند ماجرای پتروس فداکار در موزه‌هاست و برای آن هزینه می‌شود، اما ما چقدر برای شهید فهمیده‌ها بها داده‌ایم؟»

وی با بیان اینکه اگر قرار باشد تحرکی در آموزش و پرورش برای متناسب‌سازی آموزش با نیازهای دانش‌آموزان ایجاد شود، باید به ناشران پناه ببریم، زیرا حتی در دانشگاه‌ها هم آموزش و نیاز با یکدیگر همسان نیستند، گفت: «ما باید نیازها را با ناشران در میان بگذاریم تا آن‌ها دست ما را بگیرند. ما ملزم به حرکت در راستای سند تحول بر مبنای نظام آموزشی ۳-۳-۶ هستیم که باید در این راه از ناشران و نخبگان علمی کمک بگیریم. نظام آموزشی ۳-۳-۶ ولو اینکه اشکالاتی داشته باشد، باید بر مبنای آن و شش زیرنظام تصویب شده تحت آن حرکت کرد که مهم‌ترین آن برنامه درسی ملی است.»

حیدر تورانی:
آموزش و پرورش محور توسعه است که در حسن اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش اهتمام ورزد تا بتواند چشم‌اندازهایی که در سند تحول دیده شده را جاری و ساری کند

پادی از زنده‌یاد توران میرهادی

نمایش بخش‌هایی از فیلم «توران خانم»، ساخته رخشان بنی‌اعتماد و نشان دادن دغدغه‌های او در تدوین «فرهنگ‌نامه کودکان و نوجوانان» و استفاده از نظرات آنان در نوشتن مقالات این فرهنگ‌نامه، بخش دیگری از مراسم اختتامیه شانزدهمین دوره جشنواره کتاب رشد را تشکیل می‌دهد.

زنده یاد توران میرهادی، استاد ادبیات کودک، نویسنده و کارشناس آموزش و پرورش و شخصیت برجسته فرهنگی است. او بیش از ۶۰ سال در گستره آموزش و پرورش و فرهنگ و ادبیات کودکان کوشید و در این راه یکی از چهره‌های تأثیرگذار سده کنونی ایران است. او به همراه همسرش به مدت ۲۵ سال «مجمع آموزشی تجربی فرهاد» یا «مدرسه فرهاد» را اداره کرد. این مجتمع یکی از آموزشگاه‌های تجربی ایران بود که هدف‌ها و کارکردهای آموزش و پرورش مدرن در آن تجربه و ارزیابی می‌شدند. توران میرهادی یکی از بنیان‌گذاران «شورای کتاب کودک» است و از سال ۱۳۵۸ سرپرستی تدوین و تألیف فرهنگ‌نامه کودکان و نوجوانان را نیز برعهده داشته است. میرهادی را «مادر ادبیات کودک و نوجوان در ایران» خوانده‌اند.

درهای باز به روی ناشران آموزشی

دکتر حیدر تورانی، سرپرست سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش هم در ادامه در سخنانی گفت: «آموزش محور توسعه است. سؤال اینجاست که: کدام آموزش و پرورش محور توسعه است؟ می‌توانیم پاسخ دهیم آموزش و پرورش که در حسن اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش اهتمام ورزد تا بتواند چشم‌اندازهایی را که در سند تحول بنیادین دیده شده‌اند، جاری و ساری کند. این سند قصد دارد میناها را متحول کند. ما امروز در جامعه گرفتار چرخه انجام درست کارهای نادرست شده‌ایم. وقتی تشخیص درست نباشد، درمان درست هم جواب نمی‌دهد. چه بسیار پروژه‌های اشتباهی که تلاش داریم آن‌ها را درست انجام دهیم، اما امکان‌پذیر نیست.»

وی ادامه داد: «بعد از ۴۰ سال هنوز برخی‌ها اسم این سازمان را درست بیان نمی‌کنند و این سازمان را سازمان تألیف کتاب درسی می‌خوانند. در حالی که نام آن سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی است. برخی به این سازمان، مغز متفکر و برخی آشپزخانه آموزش و پرورش می‌گویند. البته این سازمان مغز متفکر آموزش و پرورش است.»

تورانی اضافه کرد: «سازمانی مغز متفکر است که مرزگستر، گشاده‌رو و گشاده‌در باشد و محوریت تحول را در دستور کار قرار دهد. اما چیزی که مغفول است، سبک رهبری چنین سازمان‌هایی است که بهترین سبک، سبک رهبری اثربخش است.»

سرپرست سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی با بیان اینکه سند تحول مبنایی است که ما در زمین دیگران بازی نکنیم، گفت: «اگر گفته می‌شود سازمان پژوهش مغز متفکر

رشد جوانه
شماره ۶۲
زمستان ۱۳۹۷

محمد ناصری:
این جشنواره
به کتاب سازی
درست، اصولی
و موفق و جاذبه
ها و تاثیر گذاری
و وجوه سرگرمی
کتاب توجه دارد

برون سپاری کنیم و باید با تبیین هدف‌هایمان این امور را به شما بسپاریم؛ به ناشرانی که کارهای آموزشی، داستانی، و علمی انجام می‌دهند و کتاب‌هایشان در کتابخانه‌های مدارس دیده می‌شود. به گفته تورانی، اکنون بیش از هزار ناشر با سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی همکاری می‌کنند که عملکردشان با هدف‌های آموزش و پرورش در یک راستاست. وی در ادامه گفت: «آیا انصاف است که ذهن کودکانمان را با آموزه‌های بیهوده پر کنیم و جایی برای آموزه‌های واقعی نگذاریم؟ آیا این حقوق تربیتی کودکان ماست که از دوره ابتدایی، کتاب‌های کمک‌درسی را با آنان کار کنیم و از آن سو، مطالبه خانواده‌ها را از مدرسه، از طلب عشق، محبت، دانش و خلاقیت، به سمت نمره‌محوری سوق دهیم؟ این رویکردها باید تغییر یابند».

سرپرست سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در مورد تأثیر آزمون‌ها بر دانش‌آموزان گفت: «دانش‌آموزان برای یادگیری باید در مسیر پیشرفت قرار گیرند و برگزاری آزمون‌های متعدد به یادگیری منجر نمی‌شود. ناشران زحمت می‌کشند و کتاب‌های مناسب آموزشی و تربیتی تهیه می‌کنند، اما صداوسیما فقط کتاب‌های کنکوری را تبلیغ می‌کند».

تورانی تصریح کرد: «با همه آنچه گفته شد، ما از ظرفیت مصوبه ۸۲۸ استفاده می‌کنیم و باب استقبال از ناشران آموزشی باز است. ما می‌توانیم از فرصت‌های سیاست‌مرزگستری استفاده کنیم و در راه روی ناشران آموزشی باز بگذاریم. سند تحول بنیادین برای همه دستگاه‌ها تکلیف تعیین کرده است و همه باید به کمک یکدیگر هدف‌های این سند را محقق سازند».

وی اضافه کرد: «اگر معلمی به اندازه کافی توانمند نیست که موقعیت یادگیری خلق کند، آیا باید به سمت کتاب‌های کمک‌درسی برویم؟ ما در دنیا کتاب کمک‌درسی نداریم، بلکه کتاب‌ها یا درسی‌اند و یا آموزشی».

تورانی در پایان با بیان اینکه اکثر کتاب‌های ما خلاقیت‌محور هستند، اما خوب خودمان را معرفی نمی‌کنیم، گفت: «ما به دنبال ماندگاری کتاب‌های درسی هستیم و تا پایان سال ۱۴۰۰ کتاب نونگاشت نداریم. می‌خواهیم از هم‌سویی به انطباق برسیم و بازطراحی جدید انجام دهیم».

آموزش و پرورش است، منظور سازمان کنونی نیست، بلکه باید یک سلسله تحولات در خود ایجاد کند».

تورانی بیان داشت: «سازمانی مغز متفکر است که محوریت تحول را به برنامه‌درسی بدهد. بر شایستگی محوری و چندتألیفی تأکید کند و اجرای سند را آرمان خود قرار دهد و به این منظور فرصت‌های درون و برون‌سازمانی و بخش‌های غیردولتی و دولتی را از جمله ذی‌نفعان این مرزگستری بداند».

وی با طرح این سؤال که کدام بخش خصوصی شرایط تعامل با آموزش و پرورش را دارد و چه خلأهای آشکار و پنهانی وجود دارند، گفت: «آموزش و پرورش باید بستر لازم را برای فعالیت بخش خصوصی فراهم کند. اگر آموزش و پرورش همه ذی‌نفعان را با آغوش باز و روی باز به کار نگیرد، هرگز پیشرفت واقعی اتفاق نمی‌افتد. ما امروز به مدیران تحول‌ساز نیاز داریم تا تمامی منابع را برای دستیابی به هدف‌های آموزش و پرورش بسیج کنند و شما دست‌اندرکاران تألیف و نشر کتاب‌های مناسب از منابع مهم آموزش و پرورش هستید. ما می‌خواهیم برخی از تألیفاتمان را

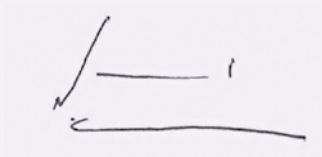
رونمایی از پنج راهنمای جدید تولید کتاب‌های آموزشی

از نگاه برگزیده‌ها

کتاب: سفینه سفر به سرزمین‌های ناشناخته آسمان
کتاب‌خوانی: می‌خوانم تا بدانم. کتاب‌خوانی گشوده شدن پنجره‌های بی‌نظیر هستی در مقابل دیدگان خوانندگان کتاب است.

جشنواره کتاب رشد: جشنواره‌ای به وسعت همه دانش‌های بشر

سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی: نیاز همه دوران‌ها

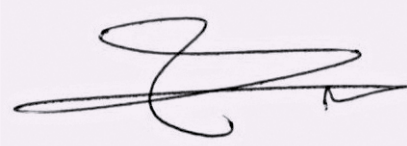
مریم اسلامی

کتاب: وسیله رشد اندیشه است.
کتاب‌خوانی: تبلور رشد خلاقیت است
جشنواره کتاب رشد: انگیزه نوشتن است.
سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی: ایجاد زمینه رشد و گسترش منابع موردنیاز معلمان، دانش‌آموزان و خانواده‌هاست.

سیدحشمت‌الله مرتضوی‌زاده

کتاب‌خوانی یعنی مهارت خوب گوش دادن کسانی که دور نویسنده کتاب حلقه زده‌اند و در کنار هم، نوعی مهارت اجتماعی هم‌زیستی، همیاری و همدلی را تجربه می‌کنند.

سیدمحمد مهاجرانی

کتاب: آینده
کتاب‌خوانی: ساختن راه آینده
جشنواره کتاب رشد: جشن راه آینده
سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی: جهت‌دهی راه آینده

سوسن طاقدیس

خدا نیز کتاب دارد و با کتاب حرف‌هایش را به ما زده است. در اهمیت کتاب یادآوری همین نکته بس. پس کتاب و خدا و خلق خدا با هم ملازمت دارند.

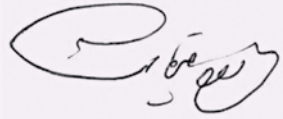
محمد شمخانی

کتاب: بهترین ابزار رشد و توسعه.
کتاب‌خوانی: در جامعه‌ای که کتاب‌خوانی رواج دارد، رکود جایگاهی ندارد.
جشنواره کتاب رشد: تقدیر از زحمات باعث افزایش تلاش و در نتیجه ارتقای جامعه می‌شود.
سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی: مدیریت سامان‌دهی منابع جامعه‌ای تربیت شده و رو به رشد را سامان می‌دهد.

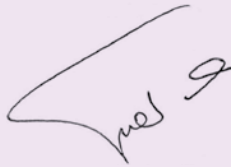
سیدباقر حسینی

کتاب وسیله‌ای برای انتقال اندیشه‌هاست که هدف اصلی آن ارتقای ارزش‌های انسانی در بشریت است.

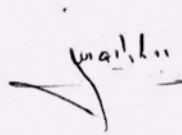
روح‌الله میرزا آفاسی

کتاب‌خوانی اگر به‌صورت لذت‌بخشی در مدارس برگزار شود، می‌تواند روال پیشرفت ما را چند برابر کند و از لحاظ روانی نسلی شاد و فعال را پرورش دهد.

احمد اکبرپور

کتاب: کاغذهایی که به مناسبت محتوا ارزش می‌یابند. کتاب‌خوانی: کاری بهتر از چرخیدن در فضای مجازی. جشنواره کتاب رشد: مجالی برای دیدار دوستان، هر چند سالی یک‌بار. سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی: مهم‌ترین کاری که باید در دستور کار هر کشوری قرار گیرد.

سارا یوسفی

کتاب یکی از ناجیان انسان امروز از جنگ متهاجم مدرنیته فریبنده روزگار، با سرشت زلال و پاک روح انسان‌هاست. سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی بدون بهره‌گیری از انفاس الهی بندگان حقیقی خدا، کارآمد نخواهد بود.

علی تنها

کتاب برای من یک مونس بوده و هر گاه خواسته‌ام از دوستان صمیمی‌ام نام ببرم، یکی از آن‌ها کتاب بوده است. این مونس و همدم هر روز یک لباس به تن می‌کند، اما ذاتش همان است که بوده؛ آموزنده و بیدارکننده!

محسن هجری

ستون توسعه

در جشنواره کتاب رشد بارها از آموزش و پرورش به‌عنوان «ستون توسعه» یاد شد. نگارنده با این تعبیر موافق است. نماینده محترم مجلس در همین جلسه بر اولویت بودجه آموزش نسبت به سایر حوزه‌ها تأکید کرد. نگارنده با این رویکرد هم موافق است. با این حال باید پرسید: چرا تنها حوزه‌ای که در کشور به‌طور کامل به دست بخش خصوصی سپرده شده، آموزش و پرورش (کنکور) است؟ چرا حوزه‌های دیگر مثل عمران، فوتبالی، تلفن‌های همراه و... در دست بخش دولتی و یا بخش عمومی غیردولتی هستند، اما دانش‌آموزان بی‌پناه ما به زیر رقابت خشن نهادهای سودجو انداخته شده‌اند؟ ضمن تقدیر از برگزارکنندگان جشنواره ملی رشد و سلامت اخلاقی جشنواره، سیاست‌گذاران عزیز را به بازنگری در نحوه دخالت دولت در امر آموزش دعوت می‌کنم.

شهریار خسروی

کتاب: راست است که یار مهربان است. اما این برای کتاب خیلی کم است. یار شفاف و صادق و بیش از آن یاری است که در داشتنش حق انتخاب داریم؛ این ارزشمندترین است. آزادیم برای انتخابش!

لاله جعفری

مهر رضایت شرکت‌کنندگان پای جشنواره شانزدهم

نتایج نظرسنجی مولفان، معلمان و ناشران از اختتامیه شانزدهمین جشنواره کتاب رشد

اختتامیه شانزدهمین جشنواره کتاب رشد در تاریخ ۱۲ آذرماه ۱۳۹۷ با حضور حدود ۷۵۰ نفر از بزرگان، اندیشمندان، مؤلفان، معلمان و ناشران برگزار شد. نتایج فرم‌های نظرسنجی که توسط این عزیزان تکمیل شدند، به شرح زیر است:

به هریک از سطوح ارزیابی، وزنی برای سنجش ارزش رضایتمندی اختصاص داده شد: خیلی خوب = ۵؛ خوب = ۴؛ متوسط = ۳؛ ضعیف = ۲؛ خیلی ضعیف = ۱. در صورتی که تمام حاضران برای تمامی سؤال‌ها گزینه خیلی خوب را انتخاب می‌کردند، حداکثر رضایتمندی به دست می‌آمد. نمودار ۱ براساس درصد رضایتمندی حاضران به حداکثر رضایتمندی رسم شده است.

در فرم نظرسنجی، گزینه‌ای برای یادداشت مؤلفان، معلمان و ناشران وجود داشت که اکثر آن‌ها از شکوه و نظم حاکم بر برگزاری مراسم اختتامیه تشکر و قدردانی کرده بودند. مواردی نیز مطرح شده بود که جنبه انتقادی داشتند. تمامی این موارد توسط مسئولان سازمان پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند.

جدول ۱. ارزیابی مؤلفان، معلمان و ناشران از اختتامیه شانزدهمین جشنواره کتاب رشد

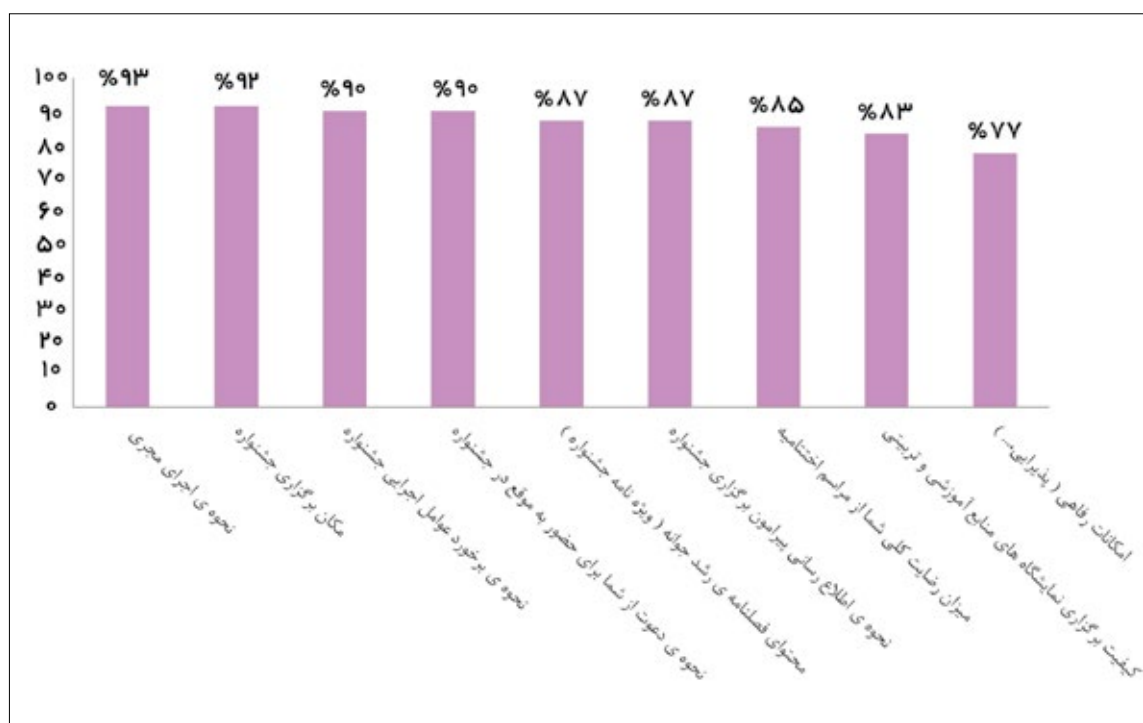
توضیحات	ارزیابی نهایی		سطح ارزیابی					موضوع	
			۱	۲	۳	۴	۵		
	درصد امتیاز	امتیاز	تراسج	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب		خیلی خوب
به هریک از جواب‌ها وزنی اختصاص داده شد و نسبت به حداکثر امتیازی که هر سؤال می‌توانست به خود اختصاص دهد، تحلیل صورت گرفت.	۸۷	۱۰۱۱	۸	۶	۸	۱۹	۶۳	۱۳۶	نحوه اطلاع‌رسانی پیرامون برگزاری جشنواره
	۸۳	۸۸۰	۲۸	۳	۲	۳۴	۹۴	۷۹	کیفیت برگزاری نمایشگاه‌های منابع آموزشی و تربیتی
	۹۰	۱۰۲۶	۱۲	۱	۵	۱۸	۵۹	۱۴۵	نحوه دعوت از شما برای حضور به موقع در جشنواره
	۹۲	۱۰۶۸	۸	۰	۴	۴	۷۲	۱۵۲	مکان برگزاری جشنواره
	۹۳	۱۰۸۹	۷	۳	۳	۱	۵۳	۱۷۳	نحوه اجرای مجری
	۹۰	۱۰۴۸	۸	۲	۳	۱۳	۶۹	۱۴۵	نحوه برخورد عوامل اجرایی جشنواره
	۸۷	۹۱۴	۳۱	۰	۴	۱۶	۸۷	۱۰۲	محتوای فصلنامه رشد جوانه (ویژه‌نامه جشنواره)
	۷۷	۸۲۱	۲۶	۱۴	۱۴	۳۶	۷۹	۷۱	امکانات رفاهی (پذیرایی، نور، دما و ...)
	۸۵	۹۴۹	۱۶	۰	۷	۲۳	۱۰۴	۹۰	میزان رضایت کلی شما از مراسم اختتامیه

نتایج ارزیابی از این مراسم

مربوط به اجرای مجری، مکان برگزاری جشنواره و همچنین نحوه برخورد عوامل اجرایی بود که بیشتر از ۸۰ درصد رضایت حضار را در بر گرفت. به همین ترتیب، ۸۵ درصد پاسخ‌دهندگان از جشنواره رضایت کلی داشتند که رقم قابل ملاحظه‌ای است. گفتنی است، ۷۷ درصد شرکت‌کنندگان در نظرسنجی نسبت به امکانات رفاهی نظر مساعد داشتند که با توجه به نظر مثبت آن‌ها نسبت به مکان برگزاری جشنواره، به احتمال زیاد پذیرایی کمتر از حد انتظار آن‌ها بوده است.

براساس نتایج به دست آمده، بین برنامه‌های ارائه شده، فیلم مستند و مراسم اهدای جوایز به ترتیب با کسب رضایت ۹۳ و ۸۸ درصد، بیش از بقیه برنامه‌ها نظر حضار را جلب کردند. با این حال کمترین میزان رضایت از برنامه‌ها ۷۸ درصد بود که رقم خوبی تلقی می‌شود. سخنرانی‌ها نیز از اقبال خوبی برخوردار شده بودند. اما درباره شرایط برگزاری جشنواره، بیشترین رضایتمندی

نمودار شماره ۱: درصد رضایتمندی حاضرین نسبت به شرایط برگزاری جشنواره

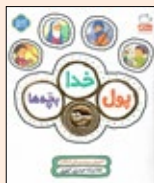
یک سر و گردن بالاتر از دیگران

معرفی تفصیلی کتاب‌های برتر شانزدهمین جشنواره کتاب رشد

در شانزدهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی و تربیتی رشد، ۳۸ اثر به عنوان آثار برتر معرفی شدند. ۱۶ اثر عنوان کتاب برگزیده و تندیس جشنواره و جایزه نخست آن را تصاحب کردند و ۲۲ اثر به عنوان کتاب تقدیری و جایزه دوم جشنواره پسندیده کردند. این آثار، ابتدا از سوی ارزیابان مناسب تشخیص داده شده‌اند؛ سپس در فهرست کتاب‌های نامزد گروه قرار گرفته‌اند و سرانجام پس از بحث و گفت‌وگو بین داوران - که در برخی گروه‌ها زمان قابل توجهی را به خود اختصاص داده است - انتخاب و معرفی شده‌اند. حتی اگر به این دلیل که همه ناشران همه کتاب‌هایی را که منتشر می‌کنند، برای دبیرخانه کتاب رشد نمی‌فرستند و گزینش داوران فقط شامل بخشی از کتاب‌های منتشر شده می‌شود، باز هم این کتاب‌ها قابل عنایت‌اند و ارزش آن را دارند که خوانده شوند. از این رو، فصل‌نامه جوانه، امسال تصمیم گرفته است کتاب‌های برگزیده را با تفصیل بیشتر و همراه با چکیده آن‌ها معرفی کند تا علاقه‌مندان در صورت تمایل، با آسانی بیشتری از محتوای آن‌ها آگاهی یابند و نسبت به تهیه آن‌ها مبادرت ورزند. گرچه معرفی کتاب‌های مناسب در سامانه کنترل کیفیت منابع مکتوب (به نشانی: <http://samanketab.roshd.ir>) یا کتاب‌نامه رشد و فهرستگان رشد نیز در دسترس است. (نسخه الکترونیکی این فهرست‌ها در وبگاه سامان کتاب به نشانی: "<http://samanketab.roshdmag.ir>") در دسترس عموم کاربران قرار دارد.) کتاب‌ها در دو گروه برگزیده و تقدیری و به ترتیب الفبا آورده شده‌اند.

کتاب‌های برگزیده و برنده جایزه نخست جشنواره

موضوع: تعلیم و تربیت دینی

پول، خدا، بچه‌ها. غلامرضا حیدری ابهری. قم: جمال، ۱۳۹۶، ۱۶۰ص. رقعی. شابک: ۹۷۸۹۶۴۲۰۲۶۱۳۵. مناسب برای: دانش‌آموز سوم تا ششم چکیده: آموزش سبک زندگی به کودکان می‌تواند در سایه تعلیمات مذهبی و قرآنی باشد. نویسنده این کتاب کوشیده است سبک زندگی اسلامی را با تکیه بر موضوع اقتصاد، به کودک (در حد درک مخاطب) بیاموزد و به پرسش‌های او در این باره پاسخ دهد. کتاب در هفت فصل موضوع‌بندی شده‌است: پول، کسب و کار، خرید و فروش، اسراف و صرفه‌جویی، کمک به فقیران، پرسش‌های گوناگون، زنگ ضرب‌المثل‌ها.

موضوع: آموزش و پرورش کودکان استثنایی

تئاتر درمانی در کودکان و نوجوانان مبتلا به اتیسم (راهنمای والدین و مربیان). کاوه مقدم/هومن سرابی. تهران: وانیا، ۱۳۹۵، ۷۶ص. رقعی. شابک: ۹۷۸۶۰۰۸۴۹۶۱۹۹. مناسب برای: معلم نیروی توان‌بخشی

+

راهنمای عملی برنامه هنر برای خانواده‌های کودکان مبتلا به اختلال‌های طیف اوتیسم. کاوه مقدم. تهران: وانیا، ۱۳۹۵، ۸۸ص. رقعی. شابک: ۹۷۸۶۰۰۸۴۹۶۰۰۷. مناسب برای: نیروی توان‌بخشی

در این دو کتاب که مجموعاً به عنوان اثر برگزیده معرفی شده‌اند، مؤلف (یا مؤلفان) کوشیده‌اند به نقش هنر به‌ویژه هنر نمایش در کاهش مشکلات و رنج‌های کودکان اوتیسمی بپردازند. در کتاب اول با باور به تأثیر تئاتر در توان‌بخشی به کودکان طیف اتیسم، ۱۱ شیوه ساده و تجربه شده به خانواده‌ها و مربیان معرفی شده است که می‌توان بر اساس میزان توانمندی‌های کودکان بیمار، از آن‌ها بهره گرفت. در کتاب راهنمای عملی نیز با بیان مقدماتی، ۱۶ تمرین کاربردی در شکل یک برنامه هنر درمانی برای خانواده‌های کودکان مبتلا یا مربیان و درمانگران عرضه شده‌است.

موضوع: هنر: معماری

آجر در معماری، زیبایی‌ها و کارایی‌ها. سیدباقر حسینی/سیده‌زهره سیدین خراسانی. تهران: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، ۱۳۹۵، ۶۰۱ص. رحلی. شابک: ۹۷۸۶۰۰۶۵۹۴۶۵۱. مناسب برای: هنرجوی رشته معماری و ساختمان‌سازی، هنرآموز، دانشجو/معلمان چکیده: یکی از مصالح دارای قدمت در ساخت ابنیه در ایران خشت و آجر است. کتاب پیش رو در نه فصل تدوین شده است و در آن پیرامون تاریخچه آجر، آجرکاری و تیشه‌کاری، خشت و چینه و تحلیل آجر از منظر زیبایی‌شناسانه بحث می‌شود. مشخصات فیزیکی آجر، تحلیل عملکرد سازه‌ای آجر، عناصر سازه‌ای پایه با آجر یا همان آجرچینی‌های پایه و ابزار و وسایل مورد استفاده، از مباحث بخش‌های دیگر کتاب است. در انتها نیز نمونه‌هایی از آثار آجری معروف بررسی شده است.

موضوع: علوم تربیتی

بازی و فراغت به مثابه خلاقیت و معنویت (چگونه جدی نباشیم!). عبدالعظیم کریمی. تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان، ۱۳۹۶، ۱۵۶ص. وزیری. شابک: ۹۷۸۹۶۴۰۸۱۳۶۷۶. مناسب برای: معلم

چکیده: بازی کنشی است خودانگیخته، ارتجالی و درون‌زا که به محض ارادی و جدی شدن، از جوشش خلاقانه بازمی‌ایستد. خلاقیت نیز کنشی است ذاتاً بازی‌گونه که به محض ارادی و جدی شدن، از کنش‌ورزی تمام‌عیار باز می‌ماند. نویسنده کتاب با این بینش، می‌کوشد به مخاطب بقبولاند که وجود انسان تنها در حالت بازی و فراغت به تمامی به همه چیز و همه‌سو گشوده می‌شود و انسان تنها در این حالت به هدف زندگی ناب که خود بودن خود است می‌رسد. از این رو، در سرفصل‌های بازی و فراغت به مثابه عبادت و معنویت، خودیابی و رهایی، خودبودگی و گشودگی محض، خویش‌گستری و خودبودگی و یگانگی، توضیحاتی درباره بازی و چگونگی آن می‌دهد.

موضوع: شعر کودک

خداحافظی در خیابان پاییز. مریم اسلامی. تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۹۶، ۴۴ ص. رقی. شابک: ۹۷۸۶۰۰۱۰۴۸۵۶. مناسب برای: دانش آموز پنجم و ششم

چکیده: کتاب حاوی ۱۹ شعر کوتاه و روان است. از جمله این اشعار می توان به شعر «روز روشن»، «دوست»، «خیال باف»، «نوشته های با مداد» و «کتاب شب» و «خداحافظی در خیابان پاییز» اشاره کرد. شعر اخیر، که نام کتاب از آن گرفته شده است، درباره دو دوست است که در یک روز پاییزی از یکدیگر خداحافظی می کنند. دیگر اشعار کتاب، درباره موضوع هایی مانند افراد کهن سال، محیط زیست و طبیعت، مسائل اجتماعی، مانند بچه های کار و دوستی است.

موضوع: هنر

فرهنگ نامه هنر. محمد شمخانی. تهران: طلایی، ۱۳۹۶، ۳۴۶ ص. رحلی. شابک: ۹۷۸۶۰۰۶۲۲۹۸۶۷. مناسب برای: هنرجویان دهم و یازدهم و هنرآموزان

چکیده: کار فرهنگ نامه عرضه چکیده جامع و دقیق از مهم ترین مضامین و مفاهیم مربوط به یک موضوع است. کتاب پیش رو فرهنگ نامه ای در باب هنر و مرجعی از اصطلاحات مربوط به هنرهای زیبا به زبان روان و به کمک تصاویر رنگی است. در این اثر پس از تعریف هنر به ارائه اطلاعاتی از طراحی، نگارگری، چاپ، مجسمه سازی و سینما و... پرداخته شده است.

موضوع: هنر

خوشنویسی اول، دوم و سوم دبستان. غلامرضا تنها. تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان، ۱۳۹۶، ۱۰۴ ص. وزیری. مناسب برای: دانش آموز اول تا سوم

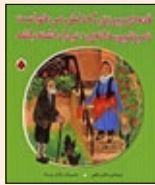
چکیده: نوشتن به خط خوش و خوانا امکان پذیر است، به خصوص اگر از کودکی آغاز شود. در این کتاب که به گفته نویسنده به ساعت آموزشی خاص و نیز معلم مخصوصی نیاز ندارد، بنیان و اساس خوشنویسی ملکه عادت دست آموزنده خواهد شد. این روش مختص دانش آموزان دوره ابتدایی و نیز با توانایی، درک و مهارت دست هنرآموز متناسب است. مجموعه حاضر بر اساس کلمات کتاب های فارسی پایه اول تا سوم دبستان تهیه شده است و یک لوح فشرده نیز به همراه دارد.

موضوع: داستان کودک

قصه پیرزنی که دلش می خواست تمیزترین خانه دنیا را داشته باشد. شکور لطفی. تهران: شهر قلم، ۱۳۹۵، ۱۶ ص. خشتی. شابک: ۹۷۸۶۰۰۳۲۰۳۲۱۱. مناسب برای: دانش آموز سوم تا ششم

چکیده: پیرزنی در روستایی زندگی می کند. او بسیار تمیز است و همیشه در حال نظافت؛ اما هر چه تلاش می کند و خانه اش را آب و جارو می کند، باز هم در خانه اش گرد و خاک هست. روزی پیرمردی در گذر از روستای پیرزن، مهمان او می شود و با دیدن غصه پیرزن، او را راهنمایی می کند تا بتواند تمیزترین خانه روستا را داشته باشد.

موضوع: داستان پیش دبستانی

مجموعه "گیلی گیلی". سوسن طاقدیس. تصویرگر: میثم موسوی. تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان، ۱۳۹۵، ۲۰ ص. خشتی. مناسب برای: کودک پیش دبستانی

چکیده: "گیلی گیلی" یک فیل کوچک است که خیلی چیزها را هنوز نمی داند. در هر کتاب، قصه ای از گیلی گیلی روایت می شود. او در پایان هر قصه چیزهایی می آموزد.

نویسنده به این ترتیب می کوشد نکات تربیتی مهمی را به صورت غیرمستقیم و با ظرافت به خواننده بیاموزد. مثلاً در یک کتاب گیلی گیلی یک درخت انگور می بیند و فکر می کند همه آن انگورها متعلق به خود اوست. یا یک روز تصمیم می گیرد با بچه ها بازی کند. بچه ها بعد از مدتی دست از بازی می کشند و به خانه می روند، اما گیلی گیلی تصمیم ندارد بازی اش را تمام کند و ... عناوین این مجموعه هفت جلدی از این قرار است:

- گیلی گیلی گرمش شده
- گیلی گیلی از چی ترسید؟
- گیلی گیلی توی سایه
- گیلی گیلی خوابش می آد
- گیلی گیلی و آب بازی
- گیلی گیلی و پرند
- گیلی گیلی و کیک سبز

موضوع: داستان پیش دبستانی

مجموعه هفت جلدی "دوست داری ... باشی؟". لاله جعفری. تصویرگر: فریبا اصلی. تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان، ۱۳۹۶، ۱۶ ص. خشتی. مناسب برای: کودک پیش دبستانی/ دانش آموز اول

چکیده: در این مجموعه نویسنده می کوشد با زبانی ساده، ویژگی های تعدادی از جانوران، رشد و تغذیه و شرایط محیطی آن ها را برای کودک بازگویی کند. عناوین این مجموعه هفت جلدی از این قرارند:

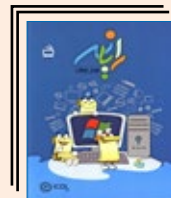

- دوست داری پنگوئن باشی؟
- دوست داری جغد باشی؟
- دوست داری غاز باشی؟
- دوست داری فیل باشی؟
- دوست داری قو باشی؟
- دوست داری لاک پشت باشی؟
- دوست داری نهنگ باشی؟

موضوع: کار و فناوری

رایانه اول دبستان / رایانه دوم دبستان / رایانه سوم دبستان. هما ملک. تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان، ۱۳۹۶، ۸۸ ص. رحلی. مناسب برای: دانش آموزان اول تا سوم

چکیده: امروزه آشنایی با رایانه و کار با آن نوعی سواد محسوب می شود. مجموعه کتاب حاضر که بر اساس سرفصل های آموزشی استاندارد بنیاد «ICDL» تنظیم شده است، هر کدام برای یکی از پایه های دوره اول ابتدایی تألیف شده است. در این مجموعه به معرفی رایانه و اجزای اصلی و جانبی آن می پردازد. سپس کار با ویندوز، نوار وظیفه، درایو، مرورگر فایل، پوشه، آیکن، سطل بازیافت، دستوره های کپی و چسباندن و نیز کار با واژه پرداز ورد آموزش داده می شود.

موضوع: کتاب های آموزشی پیش دبستانی

ماجراهای ریخانه و پیشی کوچولو. معصومه یزدانی. تصویرگر: سارا خرامان. تهران: شرکت انتشارات فنی ایران، ۱۳۹۵، ۲۴ ص. خشتی. مناسب برای: کودک پیش دبستانی/ مربی

چکیده: در مجموعه سه جلدی پیشی کوچولو نویسنده می کوشد با زبانی داستانی، برخی مهارت های رفتاری را به کودک بیاموزد. در جلد نخست موضوع مهارت های ارتباطی کلامی، در کتاب دوم موضوع حالت کشیدن و در جلد سوم موضوع مسئولیت پذیری دستمایه نویسنده قرار گرفته است.

پیشی کوچولو! بیشتر... بیشتر... بیشتر ترا!

پیشی کوچولو! موشک مال توست

پیشی کوچولو! نگو به من چه!

عناوین این مجموعه سه جلدی است.

کتاب‌های تقدیری برنده جایزه دوم جشنواره

موضوع: علوم تجربی

آسان‌بر فضایی (آشنایی با فناوری نانو). سمانه علی‌رضازاده باقری. تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان، ۱۳۹۶، ۸۴ص. رقی. شابک: ۹۷۸۹۶۴۰۸۱۳۶۴۵. مناسب برای: دانش‌آموزان متوسطه دوم و هنرجویان دهم و یازدهم فنی و حرفه‌ای رشته مکترونیک
چکیده: کتاب حاضر در قالب داستان در پی معرفی فناوری نانو به نوجوانان است. جریان داستان در کلاس درس فناوری اتفاق می‌افتد و خواننده در جریان گفت‌وگوی معلم درس فناوری با دانش‌آموزان کلاس، بیشتر با فناوری نانو آشنا می‌شود. کتاب مصور است و در جای جای کتاب برای ارائه توضیحات بیشتر از تصاویر رنگی استفاده شده است.

موضوع: نمایش، فیلم و سینما

آماده‌سازی استوری برد. نانسی بومن. ترجمه: ناصر گل‌محمدی. تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۱۳۹۵، ۳۵۶ص. وزیری. شابک: ۹۷۸۶۰۰۱۰۵۴۳۳. مناسب برای: هنرآموز/دانشجومعلم

چکیده: اندیشه، تفکر، زیبایی‌شناسی و ساختار یک فیلم انیمیشن با پویانمایی در پیش تولید و مراحل آن شکل می‌گیرد. نویسندگان در این اثر مصور روی تکنیک و چگونگی اجرای یک پویانمایی و مثلاً له‌شدگی، کشیدگی، روش‌های چرخاندن سر یا چگونگی راه رفتن و پیشبرد پروژه تاکید دارد. استوری برد سینمای زنده با انیمیشن تفاوت چشم‌گیر دارد. در انیمیشن، شخصیت‌ها همراه با طراحی صحنه خلق می‌شوند، اما هر اتفاق و حرکت دوربین در استوری برد انیمیشن به روشنی بیان می‌شود. کتاب قابل استفاده و کاربردی برای گروه هنر و رشته‌های انیمیشن و سینما است.

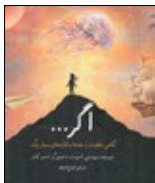
موضوع: آموزش اقتصاد به کودکان

اقتصاددان کوچک: راهنمای کاربردی آموزش به کودکان ۹ تا ۶ سال. زهره میرجباری. اصفهان: مفتاح حکیم، ۱۳۹۶، ۶۴ص. وزیری. شابک: ۹۷۸۶۰۰۹۸۵۳۷۱۷. مناسب برای: معلم ابتدایی

چکیده: کودکان با یادگیری اقتصاد می‌آموزند چگونه در زندگی فردی و جمعی خود انتخاب‌های بهتری انجام دهند. این کتاب با هدف آموزش اقتصاد به کودکان شش تا نه ساله، ۱۸ مفهوم اقتصادی را در پنج فصل شامل تولید و مصرف، تخصص و مشاغل، مبادله، پول و پس‌انداز، و در قالب درس‌نامه‌های کلاسی ارائه می‌کند. هر فصل یک هدف آموزشی کلی و تعدادی هدف‌های آموزشی و کاربردی را دربردارد. تعداد مشخصی مفهوم اقتصادی، با هدف آشنایی اولیه مربیان و آموزگاران، به همراه پیشنهاد نحوه تدریس آن‌ها، به آنان معرفی شده‌است.

موضوع: ریاضی

اگر... نگاهی متفاوت به عددها و اندازه‌های بسیار بزرگ. دیوید جی اسمیت. ترجمه: فروغ فرجود. تهران: مؤسسه فرهنگی فاطمی، ۱۳۹۶، ۴۴ص. خشتی. شابک: ۹۷۸۹۶۴۳۱۸۹۲۵۹. مناسب برای: دانش‌آموزان چهارم تا ششم

چکیده: دنیای انسان‌ها بسیار بزرگ است. با کوچک کردن مقیاس‌ها می‌توان روی آن‌ها بیشتر تمرکز کرد. در کتاب حاضر ایده‌ها و مسائل بزرگ کوچک شده‌اند تا به مفاهیم قابل فهم و معنادارتری تبدیل شوند. نویسندگان، با خلاقیتی جالب، مقیاس‌ها را به مفاهیم ملموس تبدیل کرده است. برای مثال، با تصور خورشید به اندازه یک گریپ فروت، زمین به اندازه یک دانه نمک می‌شود. همچنین، اگر عمر زمین را به اندازه یک ساعت در نظر بگیریم، انسان‌ها در ثانیه‌های آخر آن ظاهر شده‌اند. این کوچک کردن مفاهیم مخاطب را به درکی متفاوت از دنیا می‌رساند.

موضوع: زبان و ادبیات فارسی

مدخل شعر معاصر فارسی (۱۳۹۲-۱۳۸۵). شهریار خسروی. تهران: مؤسسه فرهنگی فاطمی، ۱۳۹۶، ۳۳۲ص. رقی. شابک: ۹۷۸۹۶۴۳۱۸۹۵۱۸. مناسب برای: معلم/دانشجومعلم

چکیده: نویسنده کوشیده است در این کتاب نه به تفکیک شاعران، که بر اساس ایده‌ها و مفاهیم شعر و نقد ادبی، روایتی از موضوع ارائه دهد. بنابراین، ابتدا «روایت معیار» شعر معاصر را نقد و معرفی کرده و سپس با اصلاح روایت رسمی و معیار، روایتی مبتنی بر داده‌ها و شواهد تاریخی ارائه کرده است. در پایان نیز گزارشی تاریخی از شعر معاصر ایران به همراه یک جریان‌شناسی توصیفی به دست داده است. در این کتاب، شعر معاصر به شعر نو منحصر نشده و انواع قدمایی نیز آمده‌اند. تحولات شعر معاصر پس از انقلاب اسلامی نیز در آن دیده می‌شود.

موضوع: علوم تربیتی

مدیریت و برنامه‌ریزی کلاس‌های چندپایه. سیدحشمت‌الله مرتضوی‌زاده. تهران: مؤسسه کورش چاپ، ۱۳۹۶، ۱۸۸ص. وزیری. شابک: ۹۷۸۶۰۰۵۰۲۲۹۳۳. مناسب برای: معلم/دانشجومعلم

چکیده: رفع موانع و مشکلات کلاس‌های چندپایه به مطالعه و آشنایی دقیق با وضعیت این کلاس‌ها نیاز دارد. کتاب حاضر به عنوان کتابی درسی برای دانشجویان علوم تربیتی، خواننده را با کلیات تدریس در این کلاس‌ها، اعم از کلاس‌های سبک، سنگین، مکتب‌خانه‌ها، تاریخچه این کلاس‌ها در دنیا، و فرصت‌ها و محدودیت‌های آن‌ها آشنا می‌کند. برنامه‌ریزی، مدیریت، طرح درس و ضرورت آن در کلاس‌های چندپایه، روش‌های تدریس، مواد و وسایل آموزشی، و ارزشیابی کلاس‌های چندپایه از مباحث کتاب هستند.

موضوع: داستان کودک

من مترسکم، ولی می‌ترسم. احمد اکبرپور. تهران: مؤسسه فرهنگی فاطمی، ۱۳۹۶، ۳۶ص. رحلی. شابک: ۹۷۸۹۶۴۳۱۸۹۲۸۰. مناسب برای: دانش‌آموز دوم تا ششم

چکیده: مترسک این داستان را خیلی زشت ساخته‌اند تا حیوانات و پرندگان از او بترسند، اما مترسک دلش نمی‌خواهد کسی را بترساند. او خیلی مهربان است و از تنهایی می‌ترسد. سرانجام مترسک تصمیمی می‌گیرد....

موضوع: قرآن

مجموعه یک داستان تخیلی با مفاهیم قرآنی. ژوبرت، کلر. تهران: به‌نشر، ۱۳۹۵، ۱۶ص. خشتی. شابک: ۹۷۸۹۶۴۰۲۲۳۷۸۹. مناسب برای: دانش‌آموز اول تا سوم

چکیده: نویسنده در هر کتاب از این مجموعه هشت جلدی، کوشیده است با استفاده از مفاهیم آیه‌ای از قرآن، داستانی کودکانه بنویسد. در این مجموعه ارزش‌هایی مانند امانت‌داری، آشتی و صلح، راست‌گویی، مهربانی محور قصه‌ها قرار گرفته است. عناوین این مجموعه هشت جلدی عبارتند از:

- آش آشتی کنان
- تازه چه خبر؟
- راز پاپایا
- شلوپی
- که این طورا!
- کیک امانتی
- ماجرای سیب قرمز
- مسابقه کوفته‌پزی

رشدجوانه
شماره ۶۲
زمستان ۱۳۹۷

موضوع: داستان نوجوان

باد و کاه، محمدرضا بارامی. تهران: کتاب نیستان، ۱۳۹۶، ۲۲۴ ص. رقعی. شابک: ۹۷۸۹۶۴۳۳۷۹۴۸۳. مناسب برای: دانش آموزان هفتم تا دوازدهم و دهم و یازدهم فنی و حرفه‌ای و کار دانش

چکیده: موضوع این داستان درباره حوادث پیش از پیروزی انقلاب در یک روستاست. فصل خرمن کوبی است و «سلیم» همراه پدرش، «مش جلیل» به سختی مشغول کار است. مش جلیل در حالی که پادرد، امانش را بریده است، به پسر بزرگش، «علی» فکر می‌کند که به سر بازی رفته است و ماه‌هاست که خبری از او ندارند. از شهر خبرهایی می‌رسد، اوضاع به هم ریخته و همه‌جا شلوغ است. مادر علی به شدت نگران پسرش است و هر شب کابوس می‌بیند. روزی سر و کله علی پیدا می‌شود و مشکل جدیدی را با خود آورده است. این اثر داستانی است با حل و هوای انقلاب و اصطلاحات و عبارتهای محلی.

موضوع: شعر پیش دبستانی

ترانه‌های نیایش. مصطفی رحماندوست. تصویرگری: نیلوفر میرمحمدی. تهران: افق، ۱۳۹۶، ۱۴ ص. شکلی. مناسب برای: کودک پیش دبستانی

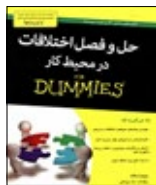
چکیده: این مجموعه شامل پنج دفتر شعر است که در هر کدام یازده نیایش از زبان کودکان آورده شده است.

با آن که قالب تمام سروده‌ها نیایش است اما در هر دفتر محور خاصی مورد توجه قرار گرفته است که از عنوان کتاب‌ها نیز تا حدودی قابل تشخیص است. به آسمون کی برف و بارون داده، شکل‌های خندون داده! / به گل کی عطربود داده، این همه رنگو رو داده! / خدای من خداجون، پس کی می‌آد باباجون! / کاری بکن جنگ نباشه، این همه بنگ‌بنگ نباشه! / هزار هزار هزار مو، به پیشونی، دو ابرو عنوان این پنج دفترند.

موضوع: حسابداری و بازرگانی

حل و فصل اختلافات در محیط کار For Dummies. ویویان اسکات. ترجمه: سارا یوسفی. تهران: آوند دانش، ۱۳۹۶، ۳۵۲ ص. وزیری. شابک: ۹۷۸۶۰۰۸۶۶۸۱۲۱. مناسب برای: هنرجویان یازدهم فنی و حرفه‌ای و کار دانش و هنرآموزان

چکیده: هر روزه در محیط‌های کاری میان کارکنان اختلاف‌هایی به وجود می‌آید و هیچ کس دوست ندارد در میان یک مناقشه قرار گیرد. نویسنده در کتاب حاضر علل رایج ایجاد مشکلات و نحوه برخورد با آن‌ها را در ۲۱ فصل توضیح می‌دهد. آگاهی از وجود اختلاف در محیط کار، شناخت مسائلی که باعث اختلاف بین افراد می‌شود، مذاکره در خصوص راه‌حل‌های احتمالی برای اختلافات و دیگر موارد از سر فصل‌های این کتاب هستند.

مطالعه کتاب برای کسانی که وارد بازار کار خواهند شد و به کار گروهی خواهند پرداخت و احتمالاً درگیر مسائلی مانند موارد ذکر شده خواهند شد، مفید است.

موضوع: بازی و سرگرمی

بازی با ابزارهای ساده: بازی‌های چوب، بازی‌های سنگ و بازی‌های طناب. معصومه پورطاهریان. تهران: شهر قلم، ۱۳۹۵، ۶۴ ص. وزیری. مناسب برای: دانش آموز سوم تا پنجم

چکیده: بازی کودکان به اندازه‌ی عمر بشر قدمت دارد، اما اسباب‌بازی‌های امروزی تنها چندسالی می‌شود که به بازی‌ها راه یافته‌اند. مجموعه سه جلدی «بازی با ابزارهای ساده»، با نگاهی به گذشته، می‌کوشد بازی‌هایی را که در طبیعت و با وسایل در دسترس طبیعت انجام می‌گرفته‌اند، به مخاطب کودک معرفی کند. مخاطب می‌تواند عین بازی را انجام دهد یا با الهام از گفته‌های نویسنده و شرایط موجود، خود بازی جدیدی را خلق کند. در این مجموعه سه جلدی بازی‌هایی معرفی شده است که با چوب، سنگ و طناب انجام می‌گیرند.

موضوع: تربیت بدنی

حیاط پویا: طراحی بازی‌ها و مهارت‌ها در حیاط مدرسه. سمانه قائدیان / ابراهیم نیکومنش. قم: سلسله، ۱۳۹۶، ۹۶ ص. رقعی. شابک: ۹۷۸۹۶۴۳۳۷۹۴۸۳. مناسب برای: معلم/مدیر

چکیده: طرح ملی «حیاط پویا» و مدیریت صحیح زنگ تفریح، به منظور استفاده بهینه از فضای آموزشگاه برای بازی و تفریح، به هدفمندی ساعت درس تربیت بدنی و بهبود مهارت‌های جسمی دانش آموزان نیز کمک می‌کند. کتاب حاضر شامل مجموعه‌ای از بازی‌هایی است که می‌توان در حیاط مدرسه اجرا کرد. فصل‌های «مهارت‌های مقدماتی»، «مهارت‌های پیشرفته»، «مهارت‌های توبی»، «تمرین‌های ایستگاهی» و مشخصات پنج زمین ورزشی، این مهارت‌ها را به مخاطب می‌آموزند. به نظر می‌رسد کتاب ایده‌هایی نو و خلاق در طراحی زمین‌های ورزشی مدارس ابتدایی برای خوانندگان خود داشته باشد.

موضوع: داستان پیش دبستانی

بقرما آب اناز. سروده‌ی مریم هاشم‌پور. تصویرگری: افسانه صانعی. تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان، ۱۳۹۶، ۱۸ ص. خشتی. شابک: ۹۷۸۹۶۴۰۸۱۰۹۰۳. مناسب برای: کودک پیش دبستانی

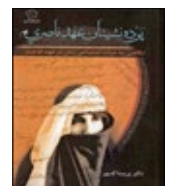
چکیده: این کتاب دارای هفت شعر کوتاه و آهنگین است. موضوع بیشتر شعرها گفت‌وگویی است که کودک با موجودات جان‌دار و بی‌جان دارد؛ گنجشکی که پشت پنجره نشسته، مداد و دفتر و تراش، سایه‌ای که هر جا می‌رویم می‌آید و... به نظر می‌رسد موضوعات و مضمون‌های تازه و سلامت و روانی کلام در انتخاب کتاب تأثیر زیادی داشته است.

موضوع: تاریخ / مطالعات اجتماعی

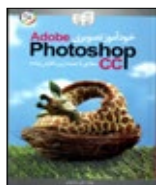
پرده‌نشینان عهد ناصری: نگاهی به حیات اجتماعی زنان در عهد قاجار. پریسا کدیور. تهران: گل آذین، ۱۳۹۶، ۳۴۶ ص. رقعی. شابک: ۹۷۸۶۰۰۶۴۱۴۷۹۹. مناسب برای: معلم

چکیده: کتاب حاضر روایت تاریخ اجتماعی زنان در عهد قاجار است و نویسنده کوشیده است با رویکرد تاریخ‌نگاری اجتماعی، جنبه‌های زیست زنان را در عهد قاجار روایت کند. همچنین، تحولات زندگی توده زنان در جامعه‌های شهری، روستایی و ایلاتی را در دوره ۱۳۷ ساله حکومت قاجار، از تغییرات در پوشاک و مد لباس‌ها تا تحركات اجتماعی، سیاسی و آموزشی زنان در این عهد، بررسی کرده است.

موضوع: رایانه

خودآموز تصویری Adobe Photoshop CC. محمودی. تهران: دانشگاهی کیان، ۱۳۹۶، ۵۴۴ ص. وزیری. شابک: ۹۷۸۶۰۰۳۰۷۱۸۰۳. مناسب برای: هنرآموز

چکیده: فتو شاپ از نرم افزارهای ویرایشگر تصویر به شمار می‌آید. در این نرم افزار می‌توان تصویر را احضار و جا به جا کرد یا با ابزارهای موجود، در آن تغییرات اساسی بر حسب شکل و رنگ داد. با دقت در کتاب مصور پیش رو می‌توان با کلیدهای میانبر، نصب برنامه، نوارهای منو، روش‌های ایجاد سند و ذخیره سازی خودکار فایل آشنا شد. هم چنین این اثر در ۱۳ فصل و یک ضمیمه به تغییر شکل و ترکیب تصاویر، ناوبری سند، مدیریت لایه‌ها و ابزارهای روتوش تصویر اشاره دارد. هر چند کار اصلی فتو شاپ، تایپ متن نیست اما نویسی با عنوان تایپ و برای پردازش متن دارد.

موضوع: داستان کودک

داستان لئو، مک بارنت، ترجمه: کیوان عبیدی آشتیانی، تهران: مؤسسه فرهنگی فاطمی، ۱۳۹۶، ۴۸، ۱۳۹۶، وزیر، شابک: ۹۷۸۹۶۴۳۱۸۹۵۳۲. مناسب برای: دانش آموز اول تا سوم چکیده: «لئو» یک روح است که در خانه‌های تنها زندگی می‌کند. افراد جدیدی که به آن خانه اسباب‌کشی می‌کنند، از وجود لئو خوشحال نیستند. به همین دلیل، لئو تصمیم می‌گیرد به شهر برود. در خیابان‌های شهر، او با دختری به نام «جین» دوست می‌شود و به خانه او می‌رود. لئو موفق می‌شود دزدی را که شبانه به خانه جین آمده است، دستگیر کند و...

موضوع: روان‌شناسی

هنر گوش دادن، مایکل پی نیکولز، ترجمه: روح‌الله میرزاآقاسی، تهران: دانش آفرین/ رشد اندیشه، ۱۳۹۶، ۳۰۴، وزیر، شابک: ۹۷۸۹۶۴۷۰۳۵۷۸۱. مناسب برای: مشاور

چکیده: یکی از مشکلات ارتباطی خانواده‌ها «گوش نکردن صحیح و درست نشنیدن» است. در حالی که شنیده‌شدن یکی از نیازهای اساسی انسان است. کتاب حاضر در ۱۳ فصل تنظیم شده است و می‌کوشد راه‌های گوش دادن به دیگران را به مخاطب بیاموزد. عنوان‌های بعضی فصل‌های کتاب عبارت‌اند از: چرا افراد به حرف‌های هم گوش نمی‌دهند؛ ما آنچه را می‌خواهیم می‌شنویم؛ گوش دادن به حرف‌های فرزندان و نوجوانان.

موضوع: تعلیم و تربیت دینی

مجموعه «دوست عزیزم خدا»، سید محمد مهاجرانی، قم: کتابک، ۱۳۹۶، هر کدام ۲۴، ۲۴، خشتی، مناسب برای: دانش آموز اول و دوم چکیده: این مجموعه با محور خداشناسی و معرفی خدا از طریق توجه به طبیعت نوشته شده است. در این مجموعه کودک درمی‌یابد که جهان توسط خدا آفریده شده و نظام عالم تحت قدرت او قرار دارد.

خدای مهربان منشأ همه زیبایی‌هاست و به فکر همه موجودات و نیازهای آن‌ها هست و غذا و روزی آن‌ها را تأمین می‌کند. عناوین این مجموعه از این قرارند:

- از همه زیباتر است
- به یاد همه است
- ما همه دور سفره‌اش نشستیم
- همه چیز به دست اوست
- همیشه او منظم است

موضوع: مهارت‌های زندگی، تفکر و سبک زندگی

مجموعه چهار جلدی: «ده فرمان»، علی اصغر سوادکوهی، اصفهان: نوشته، ۱۳۹۵، ۹۶، ۹۶، خشتی کوچک، مناسب برای: معلم/ مشاور

چکیده: نویسنده این مجموعه چهار جلدی، می‌کوشد با بیان ده نکته کلیدی در هر کتاب مخاطب را در زندگی بهتر بساری دهد. او با نثری روان و آوردن مثال‌هایی کاربردی به مخاطب می‌آموزد که چرا و چگونه هدف یا هدف‌های خود را در زندگی مشخص و به سمت آن‌ها حرکت کند؛ چگونه روح و روان و توانایی‌های خود را بشناسد و از آن‌ها بهره بگیرد؛ چطور با دیگران ارتباطی سالم و اثرگذار برقرار سازد و بالاخره چگونه یک همراه و همسر مناسب برای خود انتخاب کند و در مسیر همراهی با او چه نکاتی را آویزه گوش خود قرار دهد. این چهار عنوان ده فرمان در این باب‌ها تألیف شده‌اند: خانواده سالم، خودشناسی، شاه کلید زندگی و هنر تأثیرگذاری و نفوذ

موضوع: نمایش نامه

نمایش نامه‌های مدرسه: دومی‌ها، قاسمی، مسلم، تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان، ۱۳۹۶، ۱۶، رقصی، شابک: ۹۷۸۹۶۴۰۸۱۳۱۴۰. مناسب برای: دانش آموز دوم

چکیده: کتاب حاوی ۱۱ نمایش نامه است که با استفاده از کتاب‌های فارسی دوم و سوم ابتدایی نوشته شده است. «روبه و خروس»، «تصمیم کبری»، «مرغابی و لاک‌پشت» و «من یک مداد تراش هستم»، نام برخی از این نمایش نامه‌هاست. نمایش نامه «آهای... شما هم بفرمایند آش چغندر»، بر اساس داستان «چغندر پر برکت» از کتاب دوم ابتدایی نوشته شده است و این موضوع را یادآوری می‌کند که: «به همدستی یکدیگر می‌توانیم دشمن را بر سر جایش بینشانیم.»

موضوع: علوم اجتماعی

راهنمای حقوقی شهروندان (از مجموعه کتاب‌های حقوق و زندگی)، محسن اسماعیلی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۶، ۳۵۲، ۳۵۲، رقی، مناسب برای: معلم چکیده: هدف از حقوق، تنظیم روابط شهروندان با یکدیگر و با حکومت است، به طوری که هر کس در عین آزادی و توانایی، بتواند به مسئولیت‌ها و تکالیف خود وفادار بماند. به همین دلیل، آموزش حقوق ضروری است. کتاب

دو جلدی «راهنمای حقوقی شهروندان» در واقع مجموعه‌ای از پرسش‌ها و پاسخ‌های حقوقی است. نویسنده در این کتاب دو جلدی درصدد است اطلاعات حقوقی کاربردی را در موضوعات مختلف در اختیار خواننده بگذارد. در جلد اول، قوانین ثبت، خانوادگی، آپارتمان‌نشینی، کیفری، وصیت‌نامه، ارث، تجاری، حقوق مدنی و سربازی مورد بررسی قرار گرفته است. موضوعات جلد دوم عبارت‌اند از: احکام عمومی قراردادها و معاملات، اختلاف مالکان یا همسایه‌ها، اجاره و روابط موجر و مستأجر، آپارتمان‌نشینی و احکام آن، قرارداد کار و امور استخدامی، امور شهری و شهرداری، ثبت احوال و اسناد، ازدواج و طلاق، نفقه و مهریه، روابط و اختلافات خانوادگی، وصیت ارث، بیمه و دیه و خسارت، حقوق اساسی و اداری، اسناد تجاری و روابط مالی شرکت‌ها، وکالت و نمایندگی حقوقی، طرح شکایت و اثبات آن، و آیین دادرسی مدنی.

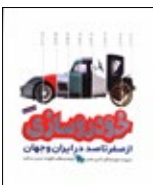
موضوع: تعلیم و تربیت دینی

ستاره‌های دوست‌داستانی، محسن هجری، تهران: شهر قلم، ۱۳۹۵، ۲۴، ۲۴، خشتی، مناسب برای: دانش آموزان چهارم تا ششم چکیده: در هر جلد از این مجموعه ۱۲ جلدی، نویسنده داستانی را بیان می‌کند که در ضمن آن می‌کوشد یکی از امامان شیعه با عنایت به یکی از ویژگی‌های برجسته‌ای که امام

علیه السلام به آن مشهور شده است، به خواننده معرفی شود. برای نمونه در قصه امام صادق (ع) گوش دادن به سخن دیگران و پاسخ سنجیده به آنان، در داستان امام حسن مجتبی (ع) صبر و شکیبایی امام و دستگیری او از نیازمندان و در داستان امام رضا (ع) هم‌نشینی با فقرا و مهمان‌نوازی آن حضرات و... برجسته شده است. او می‌کوشد در هر کتاب فضای متفاوتی را برای داستان خود بیافریند.

موضوع: مکانیک

خودروسازی از صفر تا صد در ایران و جهان، هنسی، کاترین ترجمه: حسین عسگری، تهران: طلایی، ۱۳۹۶، ۲۱۸، ۲۱۸، خشتی، شابک: ۹۷۸۶۰۰۶۲۲۹۹۲۸. مناسب برای: هنرجو/ هنرآموز دهم فنی و حرفه‌ای، دهم

کاردانش، یازدهم فنی و حرفه‌ای، یازدهم کاردانش چکیده: وقتی فکر حمل و نقل شخصی با ابداع «موتور واگن» در سال ۱۸۸۵ عملی شد، در پی آن به‌تدریج ساخت و استفاده از نخستین خودروها تا سال ۱۹۲۰ برای عموم فراهم شد. این دهه را عصر طلایی صنعت خودرو نامیده‌اند. به همین منوال طی دهه‌های ۳۰ تا ۹۰ میلادی با توجه به شرایط اقتصادی و تفکرات در ارتباط با خودرو، تغییرات بسیاری در صنعت خودرو و تولید مدل‌های گوناگون آن به وجود آمد. کتاب مصور پیش رو در همین زمینه و بیان سرگذشت خودرو سازی نگارش یافته است. هم چنین با اشاره به اهمیت ایمنی در این وسیله به معرفی شرکت‌های بزرگ خودرو سازی اقدام کرده و میحث خودرو سازی در ایران را نیز بررسی کرده است.

موضوع: داستان نوجوان

نجات الاغ، فاطمه دهقان نیری، تهران: محراب قلم، ۱۳۹۶، ۲۲۸، ۲۲۸، رقصی، شابک: ۹۷۸۶۰۰۴۱۳۱۶۵۰. مناسب برای: دانش آموز هفتم تا دوازدهم

چکیده: این داستان درباره روزهای جنگ است، روزهای بمب و گلوله و آتش! گروهی از رزمندگان در یکی از پیاده‌روی‌های خود، الاغی را می‌بینند که در دیواره دره، روی تخته‌سنگی افتاده و زخمی و خاک‌آلود است، خونی که از زیر پای الاغ پخش شده است، به سیاهی می‌زند. «محمد» دلش می‌خواهد حیوان زبان‌بسته را نجات دهد؛ اما این، کار یک نفر نیست. دوستانش، «حسین» و «فریدون» با او همراه می‌شوند و... آن‌ها الاغ را به پایگاه می‌آورند.

رشدجوانه شماره ۶۲ زمستان ۱۳۹۷

بازتاب خبری شانزدهمین جشنواره کتاب رشد

نگاهی به اختتامیه شانزدهمین جشنواره کتاب رشد

